

בז"ה

גליון נ"ה // ח' - י"ד סיון

למשקד

על דלתתי יום יום

שְׁעוֹרֵי הַשָּׁבוּעַ – נ"ךְ וּמְשָׁנִיּוֹת
בְּתַקִּינַת מוֹרְנוּ וְרַבֵּינוּ הָרַב יִצְחָק גִּינְזְבוֹרְגַּ שְׁלִיט"א

שָׁבוּעַ פְּרָשַׁת בְּהַעֲלֹתְךָ תִּשְׁפ"ו

נ"ך: איוב פרקים ב"ט-ל"ה

משנה: מנחות פרק א'

שיעור שבועי: פרצוף פירושי "פה אל פה"

הוספות: חת"ת // לוח הילולא דצדיקיא // סיפור חסודי

הקדמת המערכת

שבוע טוב ומברך, לכל אנ"ש והתמימים שיחיו, השוקדים על דלתות התורה הקדושה ורבינו שליט"א יום יום!

השבוע, ח' ו' ד' סיון, שבוע פרשת בהעלתך, "עד שתהא שלהבת עולה מאליה" בלמוד התורה הקדושה, נמשיך בנ"ך את ספר איוב ("ספר הפסיכולוגיה החשוב ביותר בתנ"ך" - ראו בגב הגליון...), העמוק ומלא-ההפלאה, בפרקים כ"ט-ל"ה, ובמשנה נתחיל את מסכת מנחות בפרק א'.

בשיעור השבועי - לאחר הפסקה קצרה - חוזרים ללמוד את ה"מעין גנים" לפרשת השבוע, פרצוף פירושי "פה אל פה"

וכמובן, לוח הילולות וסיפור חסידי ארוך ומתוק על בעל ההילולא רבי יצחק יעקב ווייס, גאב"ד ירושלים, ה"מנחת יצחק" זיעוכי"א, לכבוד יומא דהילולא ביום רביעי, י"א סיון.

בברכת לימוד תורה פורה ומרתק, שיהיו דברי תורה חדשים ומתוקים בפינו תמיד,

המערכת

למנויים, לקבלת הגליון באימייל, לתרומות, הערות והארות – noam23@gmail.com

טבלת הלימוד לחדש סיון

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	ששי	שבת קדש
א' סיון איוב כ"ב	ב' סיון איוב כ"ג	ג' סיון איוב כ"ד	ד' סיון איוב כ"ה	ה' סיון ערב חג השבועות איוב כ"ו	ו' סיון חג השבועות איוב כ"ז	ז' סיון נשא איוב כ"ח זבחים פי"ד
ח' סיון איוב כ"ט	ט' סיון איוב ל'	י' סיון איוב ל"א	יא' סיון איוב ל"ב	יב' סיון איוב ל"ג	יג' סיון איוב ל"ד	יד' סיון בהעלתך איוב ל"ה מנחות פ"א
ט"ו סיון איוב ל"ו	ט"ז סיון איוב ל"ז	י"ז סיון איוב ל"ח	י"ח סיון איוב ל"ט	י"ט סיון איוב מ'	כ' סיון איוב מ"א	כ"א סיון שלח איוב מ"ב מנחות פ"ב
כ"ב סיון דניאל א'	כ"ג סיון דניאל ב'	כ"ד סיון דניאל ג'	כ"ה סיון דניאל ד'	כ"ו סיון יום הרפואה דניאל ה'	כ"ז סיון דניאל ו'	כ"ח סיון קרח דניאל ז' מנחות פ"ג
כ"ט סיון דניאל ח'	ל' סיון דניאל ט'	א' תמוז דניאל י'	ב' תמוז דניאל י"א	ג' תמוז דניאל י"ב	ד' תמוז דניאל י"ג	ה' תמוז חקת דניאל י"ד מנחות פ"ד

יום ראשון // ח' סיון

הומש - ראשון פרשת בהעלתך

(א) {פרשת בהעלתך} {פ} וַיְדַבֵּר יי אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

וּמִלִּיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר.

(ב) דִּבֶּר אֶל־אַהֲרֹן וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּהֶעֱלִיתְךָ אֶת־הַנֹּרֹת אֶל־מֹול פְּנֵי הַמְּנוֹרָה

יֵאִירוּ שִׁבְעַת הַנֵּרוֹת:

מִלִּיל עִם אַהֲרֹן וְתִימַר לִיה בְּאֲדַלְקוֹתֶיךָ ית בּוֹצִינְיָא לְקַבִּיל אִפִּי מְנַרְתָּא יְהוֹן מְנַהֲרִין שְׁבַע בּוֹצִינְיָא.

בהעלתך - על שם שהלהב עולה כתוב בהדלקתן לשון עלייה, שצריך להדליק

עד שתהא שלהבת עולה מאיליה. ועוד דרשו רבותינו (ספרי במדבר ח'ב') מכאן,

שמעלה היתה לפני המנורה שעליה כהן עומד ומטיב. **אל מול פני המנורה** - נר

האמצעי שאינו בקנים אלא בגוף המנורה. **יאירו שבעת הנרות** - שעל ששת

הקנים, שלשה מזרחיים פונים למול האמצע הפתילות שבהן, וכן שלשה

מערביים ראשי הפתילות למול האמצעי. ולמה? כדי שלא יאמרו לאורה הוא

צריך.

(ג) וַיַּעַשׂ כֹּל אֲהֲרֹן אֶל־מֹול פְּנֵי הַמְּנוֹרָה הֶעֱלָה נֹרֹתֶיהָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה יי אֶת־

מֹשֶׁה:

וַעֲבַד כֹּן אַהֲרֹן לְקַבִּיל אִפִּי מְנַרְתָּא אֲדַלִּיק בּוֹצִינְיָא קָמָא דְפִקִּיד יי ית מֹשֶׁה.

יעש כן אהרן - להגיד שבחו של אהרן שלא שינה.

(ד) וְזֶה מַעֲשֵׂה הַמְּנוֹרָה מִקְשָׁה זָהָב עַד־יִרְכָּה עַד־פְּרָחָה מִקְשָׁה הִוא כַּמְרָאָה

אֲשֶׁר הָרָאָה יי אֶת־מֹשֶׁה כֹּן עָשָׂה אֶת־הַמְּנוֹרָה:

וְדִין עֹבֵד מְנַרְתָּא נְגִידָא דְהַב עַד שְׂדָה עַד שׁוֹשְׁנָה נְגִידָא הִיא כְּחִזּוּא דְאַחְזִי יי ית מֹשֶׁה כֹּן עֲבַד לִת מְנַרְתָּא.

וזה מעשה המנורה - שהראהו הקב"ה באצבע, לפי שנתקשה בה, לכך נאמר:

וזה. **מקשה** - בְּטִיִּדִיץ, לשון: דא לדא נקשן (דניאל ה'ו'). עשת של ככר זהב היתה

ומקיש בקורנס וחותר [במספרים] בכשיל לפשט איבריה כתיקון, ולא נעשת

אברים אברים על ידי חיבור. **עד ירכה עד פרוחה** - ירכה - היא השידה שעל

הרגלים, חלול כדרך מנורות כסף שלפני השרים. **עד ירכה עד פרוחה** - כלומר

גופה של מנורה כולה וכל התלוי בה. **עד ירכה** - שהוא אבר גדול. **עד פרוחה** -

שהוא מעשה דק שבה הכל מקשה. ודרך עד משמש בלשון זה, כמו: מגדיש ועד

קמה עד כרם זית (שופטים ט"ו:ה'). **כמראה אשר הראה וגו'** - כתבנית אשר

הראה בהר, כמה שנאמר: וראה ועשה כתבניתם וגומ' (שמות כ"ה:מ'). **כן עשה**

את המנורה - מי שעשאה, ומדרש הגדה (תנחומא בהעלתך ג'): על ידי הקב"ה

נעשית מאיליה.

(ה) {פ} וַיְדַבֵּר יי אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

וּמִלִּיל יי עִם מֹשֶׁה לְמִימַר.

(ו) קח את הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אתם:

קריב ית לינאי מגו בני ישראל ויתדפי יתהון.

קח את הלויים - קחם בדברים: אשריכם שתזכו להיות שמשים למקום.

(ז) וזה תעשה להם לטהרם הנה עליהם מי חטאת והעבירו תער על-כל-

בשרם וכבסו בגדיהם והטהרו:

וכדין תעביד להון לדכואיהון אדי עליהון מנא דחטתא ויעברון מספר על כל בשרהון ויחורון לבושיהון וינדפון.

הזה עליהם מי חטאת - של אפר פרה, מפני טמאי מתים שבהן. **והעבירו תער**

- מצינו בדברי ר' משה הדרשן, לפי שניתנו כפרה על הבכורות שעבדו עבודה

זרה, והיא קרויה זבחי מתים (תהלים ק"ו:כ"ח), והמצורע קרוי מת, הזקיקם

תגלחת כמצורעים.

(ח) ולקחו פר בין-בקר ומנחתו סלת בלולה בשמן ופר-שני בין-בקר תקח

לחטאת:

ויסבון תור פר תורי ומנחתיה סולתא דפילא במשח ותור תנגן בר תורי תסב לחטתא.

ולקחו פר בן בקר - והוא עולה, כמו שכתוב: ועשה את האחד וגו' (במדבר

ח':י"ב), והוא קרבן ציבור בעבודה זרה. **ופר שני** - מה תלמוד לומר: שני - לומר

לך מה עולה לא נאכלה, אף חטאת לא נאכלה. ובזו יש סמך לדבריו בתורת כהנים

(ספרא ויקרא ד':ג'). ואומר אני: שהוראת שעה היתה, ששעיר היה להם להביא

לחטאת עבודה זרה עם פר העולה.

(ט) והקרבת את הלויים לפני אהל מועד והקהלת את כל-עדת בני ישראל:

ותקריב ית לינאי קדם משפן זמנא ותכנוש ית כל פנשתא דבני ישראל.

והקהלת את כל עדת - לפי שהלויים ניתנין קרבן כפרה תחתיהן, יבאו ויעמדו על

קרבנן, ויסמכו ידיהם עליהם.

(י) והקרבת את הלויים לפני יי וסמכו בני-ישראל את ידיהם על-הלויים:

ותקריב ית לינאי קדם יי ויסמכו בני ישראל ית ידיהון על לינאי.

(יא) והניף אהלן את הלויים תנופה לפני יי מאת בני ישראל והיו לעבד את-

עבדת יי:

וירים אהרון ית לינאי ארמא קדם יי מן בני ישראל ויהון למפלח ית פולחנא די.

והניף אהרון את הלויים תנופה - כדרך שאשם מצורע טעון תנופה חי. שלש

תנופות נאמרו בפרשה: הראשונה לבני קהת, לכך נאמר שם: והיו לעבד את

עבודת יי, לפי שעבודת קדש הקדשים עליהם, הארון והשלחן וגו'. השנייה לבני

גרשון, לכך נאמר בה: תנופה ליי (במדבר ח':י"ג), שאף עליהם היתה עבודת

הקדש יריעות וקרסים הנראים בבית קדשי הקדשים. והשלישית (במדבר

ח':ט"ו) לבני מררי.

(יב) והלויים יסמכו את ידיהם על ראש הפרים ועשה את-האחד חטאת

ואת-האחד עלה ליי לכפר על-הלויים:

וּלְיִנְאֵי יִסְמְכוּן יְתַּיְדֵיהוֹן עַל רִישׁ תּוֹרָא וְעֵבִיד יְתַּחַד חֲסֵתָא וְיְתַּחַד עֲלֵתָא קְדָם יְיָ לְכַפָּרָא עַל לְיִנְאֵי.

(יג) וְהֵעֵמְדֵתְּ אֶת־הַלְוִיִּם לְפָנַי אֶהְרֹז וּלְפָנַי בָּנִיו וְהִנֵּפֵתְּ אֶתְּם תְּנוּפָה לִי:

וּתְקִים יְתַּ לְיִנְאֵי קְדָם אֶהְרֹז וּקְדָם בְּנוֹהֵי וּתְרִים יְתַּהוֹן אֶרְמָא קְדָם יְיָ.

(יד) וְהִבְדַּלְתָּ אֶת־הַלְוִיִּם מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם:

וּתְפָרִישׁ יְתַּ לְיִנְאֵי מִגּוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִהוֹן מְשֻׁמְשֵׁין קְדָמִי לְיִנְאֵי.

תהלים - פרקים מד-מה

תניא יומי - שער היהוד והאמונה פ"א

ואף שלא הוזכר שם אבן בעשרה מאמרות שבתורה אעפ"כ נמשך חיות לאבן ע"י צירופים וחילופי אותיו המתנגלות ברל"א שערים פנים ואחור כמ"ש בס' יצירה עד שמשתלשל מעשרה מאמרות ונמשך מהן צירוף שם אבן והוא חיותו של האבן וכן בכל הנבראים שבעולם השמות שנקראים בהם בלשון הקדש הן הן אותיות הדבור המשתלשלו ממדרגה למדרגה מעשרה מאמרות שבתורה ע"י חילופים ותמורות האותיות ברל"א שערים עד שמגיעות ומתלבשות באותו נברא להחיותו לפי שאין פרטי הנבראים יכולים לקבל חיותם מעשרה מאמרות עצמן שבתורה שהחיות הנמשך מהן עצמן גדול מאד מבחי' הנבראים פרטיים ואין כח בהם לקבל החיות אלא ע"י שיורד החיות ומשתלשל ממדרגה למדרגה פחותה ממנה ע"י חילופים ותמורות האותיות וגימטריאות שהן חשבון האותיות עד שיוכל להתצמצם ולהתלבש ולהתהוות ממנו נברא פרטי וזה שמו אשר יקראו לו בלה"ק הוא כלי לחיות המצומצם באותיות שם זה שנשתלשל מעשרה מאמרות שבתורה שיש בהם כח וחיות לברוא יש מאין ולהחיותו לעולם דאורייתא וקב"ה כולא חד:

לוח היום-יום

ח' סיון, אסרו חג השבועות

דער עולם הזה הגשמי איז א געמיש פון גינוניא של הקב"ה (א צוזאמענקונפט וואו השי"ת כביכול קומט זיך צוזאמען מיט דעם אדם בחיר הנבראים) און גנת אגוז (בגימטריא חטא). און השי"ת גיט א בחירה חפשית צום מענשען, אז דער מענש קען זיך אליין אויסקלייבן א וועג אין לעבען.

תרגום: עולם הזה גשמי הוא עירבוב של גינוניא של הקדוש ברוך הוא (מפגש בו השם יתברך כביכול בא יחד עם האדם בחיר הנבראים) וגנת אגוז (בגימטריה 'חטא'). והשם יתברך נותן בחירה חופשית לאדם, שהאדם יכול לבחור לעצמו דרך בחיים.

נ"ך יומי - איוב פרק כ"ט

(א) {פ} וַיִּסַּף אֵיּוֹב שְׂאֵת מְשָׁלוֹ וַיֹּאמֶר: (ב) מִי־יִתְּנֵנִי כִּי־חִי־קָדָם כִּי־מִי אֱלוֹהַּ יִשְׁמְרֵנִי:

מי יתנני כירחי קדם - כימים קדמונים שהייתי בגדולתי.

(ג) בְּהֵלוֹ גְרוֹ עָלַי רֵאשִׁי לְאוֹרוֹ אֶלְדָּךְ חֶשֶׁךְ:

בהלו נרו - לשון אור ושמחה. **לאורו** - הייתי הולך בכל חשך וצרה שהיתה באה לעולם לי היה אור.

(ד) כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי בְיָמַי חָרָפִי בְּסוּד אֱלוֹהַּ עָלַי אֶהְלִי:

בימי חרפי - בימי קדמותי לשון ארמי הוא חרפי ואפלי. **בסוד אלוה עלי אהלי** - כשהיו כשרי הדור באים לאהלי להווסד בדברי הקב"ה בתורה ובגדר סייג לשעה.

(ה) בְּעוֹד שְׂדֵי עֲמָדֵי סְבִיבוֹתַי נְעָרֵי:

נערי - משרתי.

(ו) בְּרַחֵץ הַלֵּיכִי בְּחֶמְהָ וְצוֹר יִצּוֹק עֲמָדֵי פְּלִגֵי־שָׁמֶן:

הליכי - רגלי. **בחמה** - כמו בחמאה. **וצור יצוק עמדי פלגי שמן** - כלומר נחת רוח וכל תאות לב הנוחים כנחלי שמן. **יצוק** - כמו ויצקת.

(ז) בְּצִאֲתִי שַׁעַר עֲלִי־קֶרֶת בְּרָחוֹב אֶכִּין מוֹשְׁבֵי:

קרת - תקרה גבוה מוכנת ככסא לשבת לזקני העיר. **ברחוב וגו'** - וכאשר ברחוב הייתי מכין מושבי.

(ח) רְאוּנֵי נְעָרִים וְנַחֲבָאוּ וַיִּשְׁיִשִׁים קָמוּ עִמָּדוֹ:

היו נערים רואים אותי ונחבאים וישישים עמדו מפני.

(ט) שָׂרִים עֲצָרוּ בְּמַלְיָם וְכַף יִשְׁיִמוּ לְפִיהֶם:

שרים עצרו במילים - ומצפים שאפתח אני תחלה.

(י) קוֹל־נְגִידִים נַחֲבָאוּ וְלִשְׁוֹנָם לְחַכָּם דְּבַקָּה: (יא) כִּי אֶזֶן שְׁמֵעָה וְתֹאשְׁרֵנִי וְעֵינַי רְאֹתָהּ וְתִעֲדֵנִי:

כי אזן - אשר שמעה מלתי ותאשרני. **ועין ראתה** - בכל מקום בגודלי וכושר מידתי.

(יב) כִּי־אֲמַלֵּט עֲנִי מִשׁוּעַ וַיִּתּוֹם וְלֹא־עֲזָר לּוֹ: (יג) בְּרַכַּת אֲבִד עָלַי תָּבֵא וְלֵב אֶלְמָנָה אֶרְגֵּן:

ברכת אובד - אדם מת בעונו ונטרד. **עלי תבא** - כי הייתי זן את בניו ואת אשתו. ורבותינו אמרו: שהיה גוזל שדה יתומים ומשביחה ומחזירה להם ופשטיה דקרא אינו נראה כך שאין קרוי אובד אלא דבר שהוא עצמו אובד, כמו: ככלי אובד (תהלים ל"א:י"ג), וכן תעיתי כשה אובד (תהלים קי"ט:קע"ו), צאן אובדות

(ירמיהו כ'). **ולב אלמנה ארנין** - שהיה מטיל שמו על אלמנות לאמר קרובתי היא או אני אשיאנה כדי שיקפצו עליה תובעים.

(יד) **צדק לבשתי וילבשני כמעיל וצניף משפטי:**

צדק לבשתי וילבשני - רדפתי אחרי הצדק והוא נמצא לי כמעיל וצניף שהם תכשיטים נאים כן היה משפטי נאה וטהור.

(טו) **עינים הייתי לעור ורגלים לפסח אני:** (טז) **אב אנכי לאביונים ורב לא ידעתי אחקרהו:** (יז) **ואשברה מתלעות עול ומשניו אשליך טרף:** (יח) **ואמר עם-קני אגוע וכחול ארבה ימים:**

ואומר עם קני אגוע - בשביל כושר מדתי הייתי אומר בלבי כשאמות יהיה קני וביתי נכון עמי. **וכחול ארבה ימים** - עוף ושמו חול ולא נקנסה עליו מיתה שלא טעם מעץ הדעת ולבסוף אלף שנה מתחד' וחוזר לנערותו.

(יט) **שרשי פתוח אלימים וטל ילין בקצירי:**

שרשי פתוח וגו' - כל זה הייתי אומר בלבי שלא יבש שרשי ולא ימות קצירי, כמו: ועשה קציר (איוב י"ד, ט') והן יונקות ענפים רכים של אילן.

(כ) **פבודי חדש עמדי וקשתי בידי תחליף:**

ואמרותי שכבודי - יתחדש עמדי תמיד. **וקשתי** - ואיתני תחליף תמיד לטובה.

(כא) **לישמעו ויחלו וידמו למו עצתי:**

לישמעו ויחלו - השומעים דברי היו מיחלים שיתקיימו והיו מתקיימות כי מסורת חכמה היה ביד.

(כב) **אחרי דברי לא ישנו ועלימו תטף מלתי:**

תטף מלתי - לשון נבואה, וכן: לא תטיף על בית ישחק (עמוס ז':ט"ז) כלומר כנבואה היה דברי.

(כג) **ויחלו כמטר לי ופיהם פערו למלקוש:**

למלקוש - לזמן ארוך היו מדברים כי רוב שעותיהם שתיקה שהיו תאיבים לשמוע דברי.

(כד) **אשחק אלהם לא יאמינו ואור פני לא יפילון:**

לא יאמינו - שאני משחק עמהם מפני חשיבותי. **ואור פני לא יפילון** - היו יראים להתקרב אלי ולהגיס לבם בי.

(כה) **אבתר דרכם ואשב ראש ואשכחון כמלך בגדוד באשר אבלים ינחם:**

אבחר דרכם - כל דרכיהם ועצתם אני הייתי בוחר להם שהיו שואלים לי איזה דרך נלך ומה נעשה. **ואשב ראש** - אם היו מסובים אני הייתי מסב בראש המסובים.

יום שני // ט' סיון

הומש – שני פרשת בהעלותך

(טו) {שני} וְאַחֲרֵי־כֵן יָבֹאוּ הַלְלוֹים לְעֶבֶד אֶת־אֱהֹל מוֹעֵד וְטַהַרְתָּ אֹתָם וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה:

ובתר כן ייעלו ליואי למפלח ית משפן זמנא ויתדפי ויתחון ויתרים ויתחון ארמא.

(טז) כִּי נִתְּנִים נְתַנִּים הִמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת פְּטָרְתָּ כָּל־רַחֵם בְּכוֹר כֹּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַחְתִּי אִתָּם לִי:

ארי אפרשא מפרשין אנון קדמי מגו בני ישראל חלף פתח כל ולדא בוכרא כולא מבני ישראל קריבית ויתחון קדמי.

נתונים נתונים - נתונים למשא, נתונים לשיר. **פטר** - פתיחת.

(יז) כִּי לִי כָּל־בְּכוֹר בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֲדָם וּבַבְּהֵמָה בְּיוֹם הַכֹּתִי כָּל־בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הַקְּדַשְׁתִּי אִתָּם לִי:

ארי דילי כל בוכרא בבני ישראל באנשא ובבעירא ביומא דקטלית כל בוכרא בארעא דמצרים אקדישית ויתחון קדמי.

כי לי כל בכור - שלי היו הבכורות בקיו הדין, שהגנתי עליהם בין בכורי מצרים, ולקחתי אותם לי עד שטעו בעגל, ועכשיו: ואקח את הלויים וגו'.

(יח) וְאַקַּח אֶת־הַלְלוֹים תַּחַת כָּל־בְּכוֹר בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

וקריבית ית ליואי חלף כל בוכרא בבני ישראל.

(יט) וְאַתְּנָה אֶת־הַלְלוֹים נְתַנִּים | לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֶבֶד אֶת־עֲבֹדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּאֱהֹל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יְהִי בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּגֹשֶׁת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַקְּדָשׁ:

ויהבית ית ליואי יהיבין לאהרון ולבנוהי מגו בני ישראל למפלח ית פולחן בני ישראל במשפן זמנא ולכפרא על בני ישראל ולא יהי בבני ישראל מותא במקרב בני ישראל לקודשא.

חמשה פעמים נאמרו בני ישראל במקרא זה להודיע חיבתן, שתוכף אזכרותיהן במקרא אחד כמניין חמשי תורה. זו ראיתי בבראשית רבא (ויקרא רבה ב', ד').

ולא יהיה נגף - שלא יצטרכו לגשת אל הקדש, שאם יגשו יהי נגף.

(כ) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְכָל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַלְלוֹים כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְיָ אֶת־מֹשֶׁה לַלְלוֹים כַּן־עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

ועבד משה ואהרון וכל כנשתא דבני ישראל לליואי ככל דפקיד יי ית משה לליואי כן עבדו להון בני ישראל.

אמר רבינו שמואל גאון בן חפני ז"ל כי העליה היא שנים עשר: הראשון לעלות "בהעלותך לראות (שמות לד, כד) והשני הדלקה: "והמשאת החלה לעלות" (שופטים כ, מ), ואמר התרגום: "באדלקותך ית בוצינא". והשלישי גדולה: "ואת עלית על כלנה" (משלי לא, כט). והרביעי הקרבה: "עולות מחים אעלה" (תהלים טו, טו). והחמישי בריאות: "כי העלה ארוכה" (ירמיהו ל, יז). והששי מחשבה: "אם לא אעלה את ירושלם" (תהלים קלז, ו). והשביעי נשיבה "מעלה נשיאים" (שם

קלה, ז). והשמיני התקרבות: "ויהי בעלות המנחה" (מלכים א, יח, לו). והתשיעי הצלה: "העלית מן שאול נפשי" (תהלים ל, ד). והעשירי כבוד (חשיבות): "וראיתני כתור המעלה" (דברי הימים א, יז, יז). והאחד עשר התרוממות: "ובהעלותו יסעו" (במדבר ט, כב). והשנים עשר הסתלקות: "ויהי בהעלות חיל כשדים (ירמיהו לז, יא) ויעל מעליו אליהם וגו' (בראשית יז, כב). **משה ואהרן וכל עדת וגו' - משה** העמידם, אהרן הניף, ישראל סמכו ידיהם.

(כא) וַיִּתְחַטְּאוּ הַלְוִיִּם וַיִּכְבְּסוּ בְּגָדֵיהֶם וַיִּנָּף אֶהֱרֹן אֶתְּם תְּנוּפָה לְפָנַי יי וַיִּכְפֹּר עֲלֵיהֶם אֶהֱרֹן לְטַהֲרֵם:

ואדכיאוי ליואי ונורו לבושיהון וארים אהרון ותהון ארמא קדם יי וכפר עליהון אהרון לדכואיהון.

(כב) וְאַחֲרֵי־כֵן באו הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת־עֲבֹדְתָם בְּאֹהֶל מוֹעֵד לְפָנַי אֶהֱרֹן וּלְפָנַי בְּנִי כְּאִשֶׁר צִוֵּה יי אֶת־מֹשֶׁה עַל־הַלְוִיִּם בֵּן עָשׂוּ לָהֶם:

ובתר כן עאלו ליואי למפלח ית פולחנהון במשפון זמנא קדם אהרון וקדם פנוהי כמא דפקיד יי ית משה על ליואי כן עבדו להון.

כאשר צוה י"י כן עשו - להגיד שבח העושים והנעשה בהם, שאחד מהם לא עיכב.

(כג) {ס} וַיְדַבֵּר יי אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ומליל יי עם משה למימר.

(כד) זֹאת אֲשֶׁר לְלוֹיִם מִבֶּן חָמֵשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה יָבוֹא לְצַבָּא צָבָא בְּעֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד:

דא דלגיואי מבר עשריו וחמיש שניו ולעילא ייתי לחיילא חילא בפולחון משפון זמנא.

מבן חמש ועשרים וגו' - ובמקום אחר הוא אומר: מבן שלשים שנה (במדבר ד', ג'), הא כיצד? בן עשרים וחמש בא ללמוד הלכות עבודה, ולומד חמש שנים, ובן שלשים עובד. מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו חמש שנים, שוב אינו רואה.

(כה) וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצַּבָּא הָעֲבֹדָה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד:

ומבר חמשין שניו יתוב מחיל פולחנא ולא יפלח עוד.

(כה-כו) **לא יעבד עוד** - עבודת משא בכתף, אבל חוזר הוא לנעילת שערים ולשיר ולטעון עגלות, וזהו: ושרת את אחיו - עם אחוהי, כתרגומו.

(כו) וְשֵׁרֶת אֶת־אָחָיו בְּאֹהֶל מוֹעֵד לְשֹׁמֵר מִשְׁמֶרֶת וְעֲבֹדָה לֹא יַעֲבֹד כִּכָּה תַעֲשֶׂה לְלוֹיִם בְּמִשְׁמֶרֶתָם:

וישמיש עם אחוהי במשפון זמנא למטר מטרא ופולחנא לא יפלח כדיו תעביד לגיואי במטררתהון.

(כו) **לשמר משמרת** - לחנות סביב האהל, ולהקים ולהוריד בשעת מסעות.

תהלים - פרקים מט-נד

תניא – שער היהוד והאמונה פרק ב

פרק ב והנה מכאן תשובת המינים וגילוי שורש טעותם הכופרים בהשגחה פרטית ובאותו' ומופתי התורה שמוע' בדמיונם הכוזב שמדמין מעשה ה' עושה שמי' וארץ למעשה אנוש ותחבולותיו כי כאשר יצא לצורף כלי שוב אין הכלי צריך לידי הצורף כי אף שידיו מסולקות הימנו והולך לו בשוק הכלי קיים בתבניתו וצלמו ממש כאשר יצא מידי הצורף כך מדמין הסכלים האלו מעשה שמים וארץ אך טח מראות עיניהם ההברל הגדול שבין מעשה אנוש ותחבולותיו שהוא יש מיש רק שמשנה הצורה והתמונה מתמונת חתיכת כסף לתמונת כלי למעשה שמים וארץ שהוא יש מאין והוא פלא גדול יותר מקריעת ים סוף עד"מ שהולך ה' את הים ברוח קדים עזה כל הלילה ויבקעו המים ונצבו כמו נד וכחומה ואילו הפסיק ה' את הרוח כרגע היו המים חוזרים וניגרים במורד כדרכם וטבעם ולא קמו כחומה בלי ספק אף שהטבע הזה במים גם כן נברא ומחודש יש מאין שהרי חומת אבנים נצבת מעצמה בלי רוח רק שטבע המים אינו כן וכ"ש וק"ו בבריאת יש מאין שהיא למעלה מהטבע והפלא ופלא יותר מקריעת ים סוף עאכ"ו שבהסתלקו' כח הבורא מן הנברא ה"ו ישוב הנברא לאין ואפס ממש אלא צריך להיות כח הפועל בנפעל תמיד להחיותו ולקיימו והן הן בחי' אותיות הדבור מעשרה מאמרות שבהם נבראו וע"ז נאמר ואתה מחיה את כולם אל תקרי מחיה אלא מהוה דהיינו יש מאין ואתה הן בחי' האותיות מאל"ף ועד תי"ו והה"א היא ה' מוצאות הפה מקור האותיות ואף שאין לו דמות הגוף הרי מקרא מלא דבר הכתוב וידבר ה' ויאמר ה' והיא בחי' התגלות הכ"ב אותיות עליונות לנביאי' ומתלבשות בשכלם והשגתם במראה הנבואה וגם במחשבתם ודיבורם כמ"ש רוח ה' דבר בי ומלתו על לשוני וכמ"ש האר"י ז"ל [בשער הנבואה] וכעין זה היא התלבשות האותיות בברואים כדכתיב בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם רק שהיא ע"י השתלשלות רבות ועצומות עד שיורדות לעשיה גופנית משא"כ השגת הנביאי' היא באצילו' המתלבשת בעולם הבריאה:

לוח היום-יום

ט' סיון

די וועלט דארף האבען טהרת האויר. טהרת האויר איז נאר דורך אותיות התורה. די אותיות שבתורה זיינען א שמירה כללית און א שמירה פרטית. חלוקת השתא סדרי

משנה (בעל-פה) איז א "ובלכתך בדרך" דיקער. די משנה וואס מען וועט חזר'ן וואו מען וועט זיין, אין וואס פאר א פלאץ מען וועט זיין, וועט מען באלייכטען די פארבינדונג פון ישראל מיט קוב"ה. משנה איז אותיות נשמה. עס איז זייער שווער צו געפינען די ווערטער אויסצודריקען דעם גרעסטען תועלת בעזה"י אין דער שמירה כללית און דער שמירה פרטית, וואס דער כסדר'דיגער חזר'ן משניות וועט בעזה"י בריינגען. און עס פעלען אויס די ווערטער צו באשרייבען דעם גרויסען נחת רוח, וואס מען וועט פארשאפען דעם בורא עולם ברוך הוא.

תרגום: העולם זקוק לטהרת האויר. טהרת האויר היא רק על ידי אותיות התורה. האותיות שבתורה הינם שמירה כללית ושמירה פרטית. חלוקת הששה סדרי משנה (בעל פה) היא "ובלכתך בדרך". המשנה שיחזרו היכן שימצאו, ובכל מקום שרק ימצאו, תאיר את הקשר של ישראל עם קודשא בריך הוא. משנה היא אותיות נשמה. קשה מאוד למצוא את המילים לבטא את התועלת הגדולה בעזרת השם יתברך בשמירה הכללית ובשמירה הפרטית, שתביא בעזה"י חזרת משניות כסדר. וחסרות המילים בשביל לכתוב את גדול הנחת רוח, שיגרם לבורא העולם ברוך הוא.

נ"ך יומי - איוב פרק ל'

(א) וַעֲתָהּ | שְׁחָקוּ עָלַי צְעִירִים מִמְּנֵי לַיְמִים אֲשֶׁר־מֵאַסְתִּי אֲבוֹתָם לְשִׁית עִם־
כְּלָבֵי צֹאנִי: (ב) גַּם־פָּחַ יְדֵיהֶם לָמָּה לִּי עֲלִימוֹ אֲבַד כָּל־חַ:

גם כח ידיהם למה - היה לי באותן הימים רשעים היו ולא תועלת בהם כי פורענות בא על ידם. **עלימו אבד כלח** - זקנה.

(ג) בַּחֲסֵר וּבְכַפֹּן גִּלְמוּד הָעֶרְקִים צִיָּה אֲמַשׁ שׁוֹאָה וּמְשֹׂאָה:

בחסר ובכפון - היו גלמוד. **העורקים ציה** - שמבריחין אותן בימיו מקרב בני אדם לילך בחושך. **אמש שואה ומשואה** - ברואינא בלעז.

(ד) הַקֹּטְפִים מְלוֹחַ עָלֵי־שִׁיחַ וְשָׂרֵשׁ רִתְמִים לַחֲמָם:

הקוטפים מלוח עלי שיח - בהיותם במדברות היו קוטפים להם מלוחים על אילנות היערים ואוכלים. **מלוח** - שם עשב הוא ובלשון ארמי נקרא קקולין, ובלשון משנה מלוחים, מצוש בלעז, כאותה ששינו (קדושין סו ע"א) העלו מלוחים על שלחנות של זהב. **שיח** - אילן, כמו: אחד השיחים (בראשית כ"א:ט"ו).

(ה) מִן־גֹּו יִגְרָשׁוּ יִרְעוּ עֲלִימוֹ כַּגֶּב:

מן גו - מן קרב עיר היו נגרשין.

(ו) בַּעֲרוֹץ נַחְלִים לְשֹׁכֵן חֲרֵי עֵפֶר וְכַפִּים:

בערוץ נחלים - יש ארץ מלוחה מתבקעת ששם היו שוכבים בחורי העפר וחורי נקיקי הסלעים. **וכפים** - תרגום של סלעים. (דבר אחר: **בערוץ נחלים** - הוא הנקיק שעושה הנחל סביבותיו).

(ז) בֵּין־שִׁיתִים יִנְהֶקוּ תַּחַת חֲרוֹל יִסְפְּחוּ:

חרול יספחו - אורשיאש בלעז היו נאספים, כמו: ונספחו על בית יעקב (ישעיהו י"ד, א').

(ח) בְּנֵי־נָבֶל גַּם־בְּנֵי בְלִי־שָׁם נִכְאוּ מִן־הָאָרֶץ:

נכאו - בימי מן הארץ שהייתי משפילם לשון נכה רוח.

(ט) וְעַתָּה נְגִינְתָם הָיִיתִי וְאַהִי לָהֶם לְמַלְאָה: (י) תַּעֲבוּנִי רַחֲקוּ מִנִּי וּמִפְּנֵי לֹא־חֲשָׁבוּ לִקְ: (יא) כִּי־[יִתְרִי] (יתרו) פֶּתַח וַיַּעֲנֵנִי וְרָסָן מִפְּנֵי שְׁלַחוּ:

כי יתרי - פתח יתר קשתי פתח (כמו שאמרתי למעלה וקשתי תחליף) כלומר כחי התיש מי שבידו לעשות. **ורסן מפני שלחו** - רסני שהיו מרוסנים בו שלחוהו מפני כי אינם יראים מעתה ממני.

(יב) עַל־יְמִינִי פָּרַחַח יִקְוֹמוּ רַגְלֵי שְׁלַחוּ וַיִּסְלְוּ עָלַי אֲרָחוֹת אֲיָדָם:

על ימין - על ימיני עומדים פרחים קטנים כשאר הדיוטים שאיני חשוב בעיניהם להכנע מפני. **רגלי שלחו** - אם המקום צר להם דוחפים אותי הלאה. **ויסולו עלי אורחות אידם** - כל דרך נבלה שיש להם לעשות עושים מסילתן לפני ואצלי ולא ייראו.

(יג) נָתַסּוּ נְתִיבָתִי לְהוֹתִי יַעֲלִילוּ לֹא עֲזָר לָמוּ:

נתסו נתיבתי - הטוב' ואין חוששין לה, נתסו כמו נתצו וסמ"ך מתחלף בצד"י. **להוותי יעילו** - להקניטני מוסיפין.

(יד) כִּפְרָץ רָחַב יֶאֱתִיו תַּחַת שְׁאָה הַתְּגַלְגְּלוּ:

כפרץ רחב - שבגדר שהכל באים ועוברים שם כן יאתיו יחד עלי להכלימני. **תחת שואה התגלגלו** - כלומר מתגלגלים ובאין בסתר עד שמגיעין אצלי להקניטני כדי שלא אשמט מהם.

(טו) הָהֶפֶךְ עָלַי בְּלֵהוֹת תִּרְדּוֹף כְּרוּחַ נְדָבְתִי וְכַעֲב עֲבָרָה יִשְׁעָתִי:

ההפך עלי - נהפך עלי. **בלהות** - שדים. **תרדוף כרוח** - רעה. **את נדיבתי** - רוח נדיבה שהיה שורה עלי מתחלה.

(טז) וְעַתָּה עָלַי תִּשְׁתַּפֵּךְ נַפְשִׁי יֶאֱחָזוּנִי יְמִי־עֲנִי:

ועתה - אל הצרה הזאת תשתפך נפשי כאדם שתתפעם רוחו כי יאחזוני וכופין אותי להשתפל נפשי. **ימי עוני** - שאני בהם.

(יז) לִילָה עֲצָמִי נִקָּר מֵעַלִּי וְעֵרְקִי לֹא יִשְׁכָּבוּן:

ניקר - כמו העיני האנשים ההם תנקר (במדבר ט"ז:י"ד) ניקר פורייר בלעז התולעים מנקרין בשרי מעל עצמי. **ועורקי** - גידי אין להם מנוחה, גיד בלשון ערבי עורק, כך פי' דונש. לשון אחר: **עורקי** - רודפי המבריחין אותי.

(יח) בְּרַב־כַּחַח יִתְחַפֵּשׂ לְבוּשֵׁי כָפִי כְּתַנְתִּי יֶאֱזַרְנִי:

יתחפש לבושי - משתנה לבושי גלד אחר גלד כשאדם פושט את בגדיו ולובש בגדים אחרים משונים מראשונים קורא אותם בגדי חופש, כמו: התחפש ובא במלחמה (מלכים א כ"ב:ל') ומתורגם אישתני. **כפי כתנתי יאזרני** - שאוזר ומעניק צוארי כן יאזרני אותי לבושי כל סביבי.

(יט) הַרְנִי לְחֹמֶר וְאֶת־מִשְׁלַל כְּעֶפְרָר וְאֶפְרָר:

הורני לחומר - הורני ילמדני השחין הזה לישוב כמו בחומר, כמו שאמרנו: והוא יושב בתוך האפר (איוב ב', ח'). דבר אחר: הורני לחומר פי' השליכני לשון ירה בים (שמות ט"ו, ד'). **ואתמשל** - נדמיתי ובמדרש רבי תנחומא אמר ר' ברכיה סרס את המקרא אני נמשלתי לאברהם בצדקתי שקרא עצמו עפר ואפר (בראשית יא) והוא דנני כרשעי דור הפלגה (שמרדו בו בבנין המגדל) שכתוב בהם והחמר היה להם לחומר (בראשית י"א, ג').

(כ) אֲשׁוּעַ אֲלֵיךָ וְלֹא תַעֲנֵנִי עֲמֻדָתִי וְתַתְּבֹנֶן בִּי:

עמדתי - לראות לשתוק ולהבין, כמו: ובפתחו עמדו כל העם (נחמיה ח', ה'), כי עמדו ולא ענו עוד (איוב ל"ב, ט"ז). **ותתבונן בי** - מחשב עלי לשנות את נגעי.

(כא) תְּהַפֵּד לְאֶזְרִי לִי בְּעֵצִים יְדֹדָה תְּשִׁטְמֵנִי: (כב) תְּשָׂאֵנִי אֶל־רוּחַ תְּרַפֵּיבֵנִי וְתַמְגִּינִי [תושִׁיָה] (תשועה):

תשאני אל רוח - שדים. **תרכיבני ותמוגני תושיה** - חלשות ותשות כח היה ממוגני. **ותמוגני תושיה** - לשון נקבה ועל תושיה עומד ואין תי"ו זו כתי"ו של תשאני.

(כג) בִּי־יִדְעֵתִי מוֹת תְּשִׁיבֵנִי וּבֵית מוֹעֵד לְכָל־חֵי:

כי ידעתי - כי יודע הייתי אשר למות תשיבני, מקום שהוא מועד לכל חי בקבר.

(כד) אֶךְ לֹא־בָעִי יִשְׁלַח־יָד אֶס־בְּפִידוֹ לְהֵן שׁוּעַ:

אך לא בעי - ובהשחת' היה רגיל השופט לשלוח יד, כמו: לעי השדה (מיכה א', ו'). **אם בפידו** - אם היה שולח פיד שהוא שבר על בריותיו. **להן שוע** - היה משעשען תנחומין במקצת, וכן פירשו רבותינו: אין הקב"ה מכה אומה ומושיבה צדו אלא מביא פיד לזו ומשעשעה בחברתה שלקתה כבר ומתנחמת בה הביא פיד לאשור ושעשע במצרים, שנאמר: התיטבי מנא אמן (נחום ג', ח'). הביא פיד למצרים ושעשע באשור, שנאמר: הנה אשור בלבנון (יחזקאל ל"א, ג'). ועוד יפתר להן שוע - תפלה ותחינה מועלת בהם.

(כה) אֶס־לֹא בְּכִיתִי לְקִשָּׁה־יָזוּם עֲגָמָה נְפֹשֵׁי לְאֶבְיוֹן:

אם לא בכיתי לקשה יום - יודע ומכיר אם לא הייתי רחמני ובוכה על עניים קשי יום ועגמה נפשי לאביונים כי על כל אלה באתני זאת.

(כו) בִּי טוֹב קוֹיִתִּי וַיָּבֵא רַע וְאֵי־חִלָּה לְאֹזֶר וַיָּבֵא אֶפְלָ:

כי טוב קויתי וגו' - כלומר כי הגמול הזה ראוי לי.

(כז) מַעֲי רַתְּחוּ וְלֹא־דָמּוּ קִדְמֵנִי יְמֵי־עֲנִי:

ולא דמו - אין יכולין לידום ולהחריש.

(כח) קִדְרַ הַלְכֹתַי בְּלֹא חֶמָה קִמְתִּי בַקֶּהֶל אֲשׁוּעַ:

בלא חמה - לא שזפתני השמש והנני קודר.

(כט) אַח הַיִּיתִי לְתַנִּים וְרַע לְבָנוֹת יַעֲנָה:

אח הייתי לתנים וגו' - תנים ובנות יענה עסוקים בבכי כל ימיהם.

(ל) עֲזָרִי שָׁחַר מֵעָלַי וְעֲצָמַי־חָרָה מִנִּי־חָרַב:

חרה - לשון דבר הנחרה ומתייבש מפני חום האש, כמו: נחר מפוח (ירמיהו ו'),

כ"ט), ותוכו ניחר (יחזקאל ט"ו, ד').

(לא) וַיְהִי לְאַבְל פְּנָרִי וְעָגְבִי לְקוֹל בְּכִים:

יום שלישי // י' סיון

הומש - שלישי פרשת בהעלותך

(א) {שלישי} {פ} וַיְדַבֵּר יי אֶל־מֹשֶׁה בְּמִדְבַר־סִינַי בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיית לְצֵאתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לֵאמֹר:

וּמִלִּיל יי עִם מֹשֶׁה בְּמִדְבַר אֲדָמָה בְּשִׁטָּה תִּגְיִיתָ לְמַפְקֵהוֹן מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם בְּנִרְחָא קְדָמָא לְמִימֵר.

בחדש הראשון - ופרשה שבראש הספר לא נאמרה עד אייר, למדתה שאין סדר מוקדם ומאוחר בתורה. ולמה לא פתח בזו? מפני שהוא גנותן של ישראל, שכל ארבעים שנה שהיו במדבר לא הקריבו אלא פסח זה בלבד.

(ב) וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ:

וַיַּעֲבְדוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל יַת פֶּסַחא בְּזִמְנִיה.

במועדו - אף בשבת, אף בטומאה.

(ג) בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר־יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה בֵּין הָעֲרֵבִים תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ בְּמוֹעֲדוֹ כְּכֹל־

חֻקְתּוֹ וְכֹל־מִשְׁפָּטָיו תַּעֲשׂוּ אֹתוֹ:

בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹמָא בְּנִרְחָא הַדִּין בֵּין שְׁמִשְׁנָא תַּעֲבְדוּן יַתִּיה בְּזִמְנִיה כְּכֹל גְּזִירַתִּיה וְכֹל דְּחֻזִי לִיה תַּעֲבְדוּן לְתִיה.

ככל חקתיו - אילו מצוות שבגופו, שה תמים זכר בן שנה (שמות י"ב, ה'). **ככל**

משפטיו - אילו מצות שעל גופו ממקום אחר: לשבעת ימים, ולמצה ולביעור חמץ.

(ד) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח:

וּמִלִּיל מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמַעַבְד פֶּסַחא.

וידבר משה וגו' - מה תלמוד, והלא נאמר: וידבר משה את מועדי י"י (ויקרא כ"ג,

מ"ד), אלא כששמע פרשת המועדות מסיני אמרה להם, וחזר והזהירם בשעת מעשה.

(ה) וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעֲרֵבִים

בְּמִדְבַר סִינַי כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה יי אֶת־מֹשֶׁה בֶּן עֶשְׂרִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וַעֲבְדוּ יַת פֶּסַחא בְּנִיסוֹן בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹמָא לְנִרְחָא בֵּין שְׁמִשְׁנָא בְּמִדְבַר אֲדָמָה כְּכֹל דְּפָקִיד יי יַת מֹשֶׁה כֹּן עֲבְדוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל.

(ו) וַיְהִי אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנַפְשׁ אָדָם וְלֹא־יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת־הַפֶּסַח בַּיּוֹם

הַהוּא וַיִּקְרְבוּ לְפָנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֶהֱרֹן בַּיּוֹם הַהוּא:

וְהוּו גִּבְרִיא דְּהוּו מְסַאבִּין לְטַמֵּי נַפְשָׁא דְּאַנְשָׁא וְלֹא יָכִילוּ לְמַעַבְד פֶּסַחא בַּיּוֹמָא הַהוּא וְקָרִיבוּ קָדָם מֹשֶׁה וְקָדָם אֶהֱרֹן בַּיּוֹמָא הַהוּא.

לפני משה ולפני אהרן - כששניהם יושבין בבית המדרש באו ושאלום. ולא יתכן

לומר זה אחר זה, שאם משה לא היה יודע, אהרן מניין לו.

(ז) וַיֹּאמְרוּ הָאֲנָשִׁים הֲהֵמָּה אֵלֵינוּ אֲנַחְנוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם לָמָּה נִגְרַע לְבַלְתֵּי הַקְּרִיב אֶת־קִרְבָּן יִי בְמַעַדוֹ בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

ואמרו גובריא האנון ליה אנחנא מסאבין לטמי נפשא דאנשא למא נתמנע בדיל דלא לקרבא לת קורבנא דיי בזמניה בגו בלי ישראל.

למה נגרע - אמר להם: אין קדשים קרבים בטומאה. אמרו לו: יזרק הדם עלינו בכהנים טהורים ויאכל הבשר לטהורים. אמר להם: עמדו ואשמעה - כתלמיד המובטח לשמוע דבר מפי רבו. אשרי ילוד אשה שכך מובטח, שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עמו שכינה. ראויה היתה פרשה זו ליאמר על ידי משה כשאר כל התורה כולה, אלא שזכו אילו שתיאמר על ידם, שמגלגלין זכות על ידי זכאי.

(ח) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עֲמְדוּ וְאַשְׁמְעֵה מֵה־יְצִיָּה יִי לָכֶם: וְאָמַר לְהוֹן מֹשֶׁה אֹרִיכוּ עַד דְּאַשְׁמַע מָא דְאַתְּפַקֵּד מִן קָדָם יְיָ עַל דִּילְכוֹן.

(ט) {פ} וַיְדַבֵּר יִי אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: וּמְלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימַר.

(י) דְּבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי־יְהִי־טָמֵא | לְנֶפֶשׁ אוֹ בְּדַרְדָּר רַחֲקָה לָכֶם אוֹ לְדַרְתֵּיכֶם וְעָשָׂה פֶסַח לִי:

מליל עם בני ישראל למימר גבר גבר ארי יהי מסאב לטמי נפשא דאנשא או באורח רחיקא לכוון או לדריכוון ויעביד פסחא קדם יי.

או בדרך רחקה - נקוד עליו לומר: לא שרחוקה ודאי, אלא שהיה חוץ לאיסקופת העזרה כל זמן שחיטה. פסח שני, מצה וחמץ עמו בבית, ואין שם יום טוב, ואין אסור חמץ אלא עמו באכילתו.

(יא) בַּחֲדָשׁ הַשְּׁנִי בְּאַרְבַּעַת עָשָׂר יוֹם בֵּין הָעֲרֵבִים יַעֲשׂוּ אֹתוֹ עַל־מִצּוֹת וּמִרְרִים יֹאכְלֵהוּ:

בירחא תנננא בארבעת עשרא יומא בין שמשניא ועבדון תתיה על פטיר ומררין ייכלניה.

(יב) לֹא־יִשְׂאֲרוּ מִמֶּנּוּ עַד־בֹּקֶר וְעַצֶּם לֹא יִשְׁבְּרוּ־בּוֹ כְּכֹל־חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ:

לא ישארו מניה עד צפרא ונרמא לא תברון ביה ככל גזירת פסחא ועבדון תתיה.

(יג) וְהָאִישׁ אֲשֶׁר־הוּא טָהוֹר וּבְדַרְדָּר לֹא־הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּיָּה כִּי קִרְבָּן יִי לֹא הַקְּרִיב בְּמַעַדוֹ חֲטָאוֹ יִשָּׂא הָאִישׁ הַהוּא: וְגוֹבְרָא דְהוּא דְכִי וּבְאֹרַח לֹא הוּה וְיִתְמַנַּע מִלְמַעַבַּד פֶּסַחא וְיִשְׁתַּיְצִי אֲנָשָׂא הַהוּא מֵעַמִּיָּה אַרִי קוֹרְבָּנָא דִּי לֹא קִרְיָב בְּזִמְנִיָּה חוֹבִיָּה לְקַבֵּיל גּוֹבְרָא הַהוּא.

(יד) וְכִי־יִגֹּר אֶתְכֶם גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח לִי כַחֲקַת הַפֶּסַח וּכְמִשְׁפָּטוֹ כֵּן יַעֲשֶׂה חֻקָּה אַחַת יְהִי לָכֶם וְלַגֵּר וְלֹא־זָרַח הָאָרֶץ:

וארי יתגייר עמכון גיורא ויעביד פסחא קדם יי כגזירת פסחא וכדחזי ליה כן יעביד קמא חד יהי לכוון ולגיוריא ולצביא דארעא.

וכי יגור ועשה פסח - יכול כל המתגייר יעשה פסח מיד? תלמוד לומר: חקה אחת וגו'. אלא כך משמעו: כי יגור גר ועשה פסח, ובא עת לעשות פסח עם חבריו, כחקה וכמשפט יעשה.

תהלים - פרקים נה-נט

תניא - שער היהוד והאמונה פרק ג

פרק ג והנה אחרי הדברי' והאמת האלה כל משכיל על דבר יבין לאשורו איך שכל נברא ויש הוא באמת נחשב לאין ואפס ממש לגבי כל הפועל ורוח פיו שבנפעל המהוה אותו תמיד ומוציאו מאין ממש ליש ומה שכל נברא ונפעל נראה לנו ליש וממשו' זהו מחמת שאין אנו משיגים ורואים בעיני בשר את כח ה' ורוח פיו שבנברא אבל אילו ניתנה רשות לעין לראות ולהשיג את החיות ורוחניות שבכל נברא השופע בו ממוצא פי ה' ורוח פיו לא היה גשמיות הנברא וחומר וממשו נראה כלל לעינינו כי הוא בטל במציאות ממש לגבי החיות והרוחניות שבו מאחר שמבלעדי הרוחניו' היה אין ואפס ממש כמו קודם ששת ימי בראש' ממש והרוחניות השופע עליו ממוצא פי ה' ורוח פיו הוא לבדו המוציאו תמיד מאפס ואין ליש ומהוה אותו א"כ אפס בלעדו באמת

לוח היום-יום

י' סיון

רבינו הזקן ענה לאחד בהכנסו ליחידות: ..בני ישראל ווערען אנגערופען נרות. א נר איז כלול פון כלי פתילה שמן ואש. מען מוז אבער אנצינדען דעם אש און דעמאלט איז דאס מאיר. בא דיר אז א גוטער נר, אבער עס פעלט דיר דער אנצינדער. דורך הכאה בכח אין דעם אבן של נפש הבהמית, געהט ארויס א ניצוץ אש, וועלכער צינדט אן דעם אש אלקי.

תרגום: רבינו הזקן ענה לאחד בהכנסו ליחידות: ..בני ישראל נקראים נרות. נר כלול מכלי פתילה שמן ואש. מוכרחים אבל להדליק האש ואזי זה מאיר. אצלך הנר טוב, אבל חסרה ההדלקה. על ידי ההכאה בכח באבן הנפש הבהמית, יוצא ניצוץ אש, המדליק את האש האלקי.

נ"ך יומי - איוב פרק ל"א

(א) בְּרִית כְּרַתִּי לְעֵינַי וּמָה אֶתְבּוֹנֵן עַל־בְּתוּלָהּ:

ברית כרתי לעיני - שלא להסתכל באשת איש. ומה אתבונן על בתולה - מה לי להתבונן בה כך היתה חסידותי שלא לתת עין אפילו בפנויה שמא לאחר ימים תנשא ונמצאתי כרוך אחריה כך מפורש באבות דרבי נתן (אבות דרבי נתן ב', ה').

(ב) וּמָה חִלְקִי אֵלּוּהַ מִמַּעַל וְנַחֲלַת שְׂדֵי מִמְּרָמִים:

ומה חלק וגו' - שגמלני כך.

(ג) הלא־אִיד לְעוֹל וְזָכַר לְפַעְלֵי אָוֶן:

הלא איד לעול - לו ראוי ולא לי. **ונכר** - דוגמת ואל תרא ביום אחיך ביום נכרו (עבדיה א', י"ב).

(ד) הלא־הוא יִרְאֶה דְרָכֵי וְכָל־צַעְדֵי יִסְפּוֹר:

וכל צעדי יספור - ורואה אם הלכתי עם שוא (איוב ל"א, ה').

(ה) אִם־הִלַּכְתִּי עִם־שׂוֹא וְתַחַשׁ עַל־מַרְמֵה רַגְלִי:

ותחש - ותמהר, כמו: אחישנה (ישעיהו ס', כ"ב), כי גז חיש (תהלים צ', י').

(ו) יִשְׁקַלְנִי בְמֵאזְנֵי־צֶדֶק וְיִדַּע אֱלֹהֵי תַמְתִּי: (ז) אִם תִּטֶּה אֲשֶׁר־י מִנִּי הַדָּרֶךְ וְאַחַר עֵינֵי הַלֶּךְ לְבִי וּבְכַפִּי דָבַק מְאוּם:

מאום - הוא מום דבר שמץ ואל"ף זו כתובה ולא קריא במסורת הגדולה והוא מגזירת לא תאסיפון אם זו עשיתי הייתי ראוי לבא עלי קללה זו.

(ח) אֲזַרְעָה וְאַחַר יֹאכֵל וְצֹאֲצְאֵי יִשְׁרָשׁוּ:

אזרעה ואחר יאכל וצאצאי ישרשו - יעקרו השרשין.

(ט) אִם־נִפְתָּה לְבִי עַל־אִשָּׁה וְעַל־פֶּתַח רַעִי אֶרְבֹּתִי:

ועל פתח רעי ארבתי - לאשתו ישיב לי גמולי.

(י) תִּטְחַן לְאַחַר אֲשֶׁתִּי וְעַל־יָהּ יִכְרַעוּ אַחֲרָיוֹן:

תטחן לאחר אשתי - רבותינו פירשוהו: לשון תשמיש, כמו: ויהי טוחן בבית האסורים (שופטים ט"ז, כ"א).

(יא) כִּי־[היא] [הוא] זָמָה [וְהוּא] [והיא] עָוֹן פְּלִילִים:

כי היא - זימה וירא הייתי אם עשיתי שהוא עון פלילי, עון שמשפט יסורין ראויין לבא על ידו.

(יב) כִּי אֵשׁ הִיא עַד־אֲבִדוֹן תֹּאכֵל וּבְכָל־תְּבוּאָתִי תִשְׂרָשׁ:

ובכל תבואתי תשרש - האש הזאת, לכן נמנעתי מעשות. [כשהוא מדבר בלשון עיקור - אומר תשרש, ובלשון שרש - אומר תשרש (תהלים פ', י'). וכן ישרשו (איוב ל"א, ח') - לשון עיקור, ישרשו (ישעיהו כ"ז, ו') - לשון שרש].

(יג) אִם־אֶמְאָס מִשֹּׁפֵט עַבְדֵי וְאֶמְתִּי בְרַבִּם עֹמְדֵי: (יד) וּמָה אֲעֲשֶׂה כִּי־יִקְוּם אֵל וְכִי־יִפְקֹד מָה אֲשִׁיבֵנּוּ:

ומה אעשה וגו' - זאת נתתי אל לבי וכי יפקוד את דרכי מה אשיבנו.

(טו) הֲלֹא־בִבְטָן עֲשֵׂנִי עָשָׂהוּ וַיִּכְנֶנּוּ בְרַחֵם אֶחָד:

ויכוננו ברחם - אני בבטן אמי והוא בבטן אמו הכיננו יוצר א'.

(טז) אִם־אֶמְנַע מִחַפֵּץ דַּלִּים וְעֵינֵי אֶלְמָנָה אֲכַלֶּה:

אכלה - שלא מלאתי תאותה שהוא כליון עינים המתאוה ואינו מגיע קרוי כליון עינים.

(יז) וְאָכַל פִּתֵּי לֶבְדֵּי וְלֹא־אָכַל יְתוֹם מִמֶּנָּה: (יח) כִּי מִנְעוּרֵי גְדֻלְנִי כָאֵב וּמִבְטָן אִמִּי אֲנַחֲנָה:

כי מנעורי גדלני - הכשרון הזה כאב המגדלני והמלמדני כן למדנו יושר לבי מנעורי. **ומבטן אמי אנחנה** - למדה זו.

(יט) אִם־אָרְאָה אֹבֵד מִבְּלֵי לְבוּשׁ וְאֵין כְּסוּת לְאֲבִיוֹן: (כ) אִם־לֹא בִּרְכוּנֵי חֲלָצוֹ וּמִגֹּז כְּבִשְׂי יִתְחַמֵּם: (כא) אִם־הִנִּיפּוֹתַי עַל־יְתוֹם יָדַי כִּי־אָרְאָה בְּשֹׁעַר עֲזָרְתִּי: (כב) בְּתַפִּי מִשְׁכַּמָּה תִּפּוֹל וְאֲזַרְעִי מִקְּנָה תִּשָּׁבֵר:

משכמה - הוא רחב הכתף. **מקנה** - הוא עצם העליון העגול קנה ועל שהוא עגול כקנה קורא אותו כן.

(כג) כִּי פָּחַד אֱלֹהֵי אֵיד אֵל וּמִשְׂאֵתוֹ לֹא אוֹכַל:

כי פחד אלי וגו' - פחד היה בעיני אידו שהוא מביא על הרשעים לכן חדלתי מעשות. **ומשאטו** - ומכובדו.

(כד) אִם־שִׁמְתִי זָהָב בְּסִלִּי וְלִפְתָּם אֲמַרְתִּי מִבְּטָחִי:

כסלי - כמו אשר יקוט כסלו (איוב ח':י"ד) תקותי ומחשבתי וע"י שכליות על הכסלי' הם והכליות יועצות נקראת המחשבה כסל. **ולכתם** - קבוצות זהב ואוצרות. **אמרתי מבטחי** - להתחזק בהם על העניים.

(כה) אִם־אֶשְׂמַח כִּי־רַב חֵילִי וְכִי־כִבִּיר מְצִאָה יָדַי:

אם אשמח כי רב חילי - לא הייתי נוהג שמחה בפני העניים בעשרי שלא להקניאם בי.

(כו) אִם־אָרְאָה אֹרֶךְ יָמַי וְיִרְחַ יִקָּר הַלֵּךְ:

אם אראה אור כי יהל - חמה בתקופת גבורתה והילה. **וירח יקר הולך** - מגיה והולך, כמו: אור יקרות (זכריה י"ד, ו'), כיקר כרים (תהלים ל"ז, כ').

(כז) וַיִּפֹּת בִּבְסֹתֶר לִבִּי וַתִּשָּׁק יָדַי לְפִי:

ויפת בסתר לבי - לשמש ולירח לאמר אלוהות הם כקצת אומות הנדחים (ועובדים) לכל צבא השמים.

(כח) גַּם־הוּא עָנָן פְּלִילִי כִּי־כַחֲשֵׁתִי לְאֵל מִמַּעַל: (כט) אִם־אֶשְׂמַח בְּפִיד מְשֻׁנְאֵי וְהִתְעַרְרְתִּי כִּי־מִצָּאוֹ רָע: (ל) וְלֹא־נִתַּתִּי לַחֲטָא חֲכִי לְשֹׂאֵל בְּאֵלָה נַפְשׁוֹ:

ולא נתתי לחטוא חכי - להקניט שונאי ולתובעו ממון שאין לי עליו כדי להשביעו ולשאול באלה נפשו של שונאי.

(לא) אִם־לֹא אָמְרוּ מִתִּי אֲהֵלֵי מִי־יִתֵּן מִבְּשָׂרוֹ לֹא נִשְׁבַּע:

לא נשבע - מתוך שנאה שהיו שונאים אותי על שהייתי מטריחם בהכנסת אורחים.

(לב) בַּחוּץ לְאֵילָן גַּר דִּלְתֵי לְאַרְח אֶפְתָּח:

לארח - לא היה דלתות ביתי פנימיים ומוקפין בית שער מבחוץ או מוסבין בקרני זוית להשבית את האורחים מלבא אלא פתוחין לאם דרך לבוא כל הבא.

(לג) אִם-כִּסְיִי כְאָדָם פִּשְׁעֵי לְטָמוֹן בְּחִבֵי עֹנִי:

בחובי - במחבואי.

(לד) כִּי אֶעְרוֹץ הֵמוֹן רַבָּה וּבּוֹז-מִשְׁפָּחוֹת יַחְתְּנִי וְאָדָם לֹא-אֶצְא פֶּתַח:

כי אערוץ - מתחילה הייתי מכניע המון רבה של רשעים ועתה אף בין כשדיים זה העם לא היה (ישעיהו כ"ג, י"ג). **יחיתני** - מיראני.

(לה) מִי יִתְּנֵנִי לִי שִׁמְעָ לִי הַזִּנְתִּי שִׁדֵי יַעֲנֵנִי וְסִפֵּר כְּתָב אִישׁ רִיבִי:

הן תוי שדי יענני - ולואי שיעיד עלי המקום בדין כמ"ש עלי כי אין כמוהו בארץ תם וישר וירא אלהים (איוב א':א'), גם משה שכתב ספרו וספרי יעיד עלי. (דבר אחר: כן היה איוב אומר תנה לתוות אותי ואת כושרי. **שדי יענני** - לבקשה זאת. **וספר כתב איש ריבי** - יכתוב גם הוא ספרו להתווכח עמי.

(לו) אִם-לֹא עַל-שִׁכְמִי אֶשְׂאֵנוּ אֶעֱנֶדְנוּ עֵטְרוֹת לִי:

אשאנו - לכותב את ספרי. **אענדנו** - אקשרנו לספר עטרות לי.

(לז) מִסִּפֵּר צַעֲדֵי אֲגִידְנוּ כְּמוֹ-נְגִיד אֶקְרַבְנוּ:

מספר צעדי אגידנו - לאותו האיש.

(לח) אִם-עָלִי אֲדַמְתִּי תִזְעַק וְיִחַד תִּלְמִיָּהּ יִבְכִּיּוֹן:

אם עלי אדמתי תזעק - על לקט שכחה ופאה ומעשרות שלא הוצאתי מעשרות כראוי. **ויחד תלמיה יבכיון** - שחרשתי בשור ובחמור יחדיו.

(לט) אִם-כִּפְחָה אֶכְלֹתִי בְּלִי-כֶסֶף וְנִפְּשׁ בְּעַלְיָהּ הַפְּחָתִי:

בלי כסף - לשכור שכירים ולעשקם. דבר אחר: זה מעשר שני, דכתיב: וצרת הכסף בידך (דברים י"ד:כ"ה). **ונפש בעליה** - אריס העובד בה.

(מ) תַּחַת חֲטָהּ יֵצֵא חוֹחַ וְתַחַת-שְׁעָרָהּ בָּאִשָּׁה תָּמוּ דְבָרֵי אִיּוֹב:

באשה - דבר מבאיש, כמו באושים (ישעיהו ה':ב'-ד'). ואם לא עשיתי כן תחת חטה יצא חוח. תני ר' אושעיא: למדתך תורה דרך ארץ שדה שמעלה חוחים יפה לזורעה חטים, שמעלה באושים יפה לזורעה שעורים. וזה טעם תחת חטה יצא חוח. **תמו וגו'** - עד כאן הוא חוזר ומתנבא כמה נבואות ואת אומר תמו דברי איוב אלא כך אומר איוב אם לא עשיתי כן יתמו דברי איוב ואל יהי פתחון פה לומר לפניך בערתי הקדש (דברים כ"ו:י"ג). כך ראיתי בפסיקתא בפרשת עשר תעשר (פסיקתא דרב כהנא י"ז) מפורש כן מן הפסוקים האלו.

יום רביעי // י"א סיון

הומש - רביעי פרשת בהעלתך

(טו) {רביעי} {ס} וביום הקים את-המשכן כסה הענן את-המשכן לאהל העדת ובערב יהיה על-המשכן כמראה-אש עד-בקר:
 וביום דאתקם משכנא חפא עננא ית משכנא למשכנא דסהדויתא וברמשא הוי על משכנא כחיוזו אישתא עד צפרא.

המשכן לאהל העדות - המשכן העשוי להיות אהל ללוחות העדות. **יהיה על המשכן** - כמו: הוה על המשכן, וכן לשון כל הפרשה.

(טז) בן יהיה תמיד הענן יכסנו ומראה-אש לילה:
 כן הוי תדירא עננא חפי ליה וחיזו אישתא בלילא.

(יז) ולפי העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל ובמקום אשר ישכן-שם הענן שם יחנו בני ישראל:
 ולפום אסתלקות עננא מעלוי משכנא ובתר כן נטליו בני ישראל ובאתר דשרי תמן עננא תמן שרו בני ישראל.

העלות הענן - כתרגומו: איסתלקות, וכן: ונעלה הענן (במדבר ט', כ"א). ולא יתכן לכתוב: ולפי עלות הענן, ועלה הענן, שאין זה לשון סילוק אלא לשון צימוח ועלייה, כמו: והנה עב קטנה ככף איש עולה מים (מלכים א י"ח, מ"ד).

(יח) על-פי יי יסעו בני ישראל ועל-פי יי יחנו כל-ימי אשר ישכן הענן על-המשכן יחנו:

על מימרא דיי נטליו בני ישראל ועל מימרא דיי שרו כל יומיו דשרי עננא על משכנא שרו.
על פי י"י יסעו - שנינו במלאכת המשכן (בריייתא דמלאכת המשכן י"ג), כיון שהיו ישראל נוסעין, היה עמוד הענן מתקפל ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה. תקעו והריעו ותקעו. ולא היה מהלך עד שהיה משה אומר, **קומה י"י** (במדבר י', ל"ה). זו בסיפרי (ספרי במדבר י', ל"ה). ונסע דגל יהודה (במדבר י', י"ד). **על פי י"י יחנו** - כיון שהיו ישראל חונים, עמוד הענן מתמר והולך ונמשך על גבי בני יהודה כמין סוכה. ולא היה נפרש עד שמשה אומר, שובה י"י רבבות וגו' (במדבר י', ל"ו), הוי, על פי י"י וביד משה (במדבר ט', כ"ג).

(יט) ובהאריך הענן על-המשכן ימים רבים ושמו בני-ישראל את-משמרת יהוה ולא יסעו:

ובאורכות עננא על משכנא יומיו סגיאינו ויטרונו בני ישראל ית מטרת מימרא דיי ולא נטליו.
 (כ) ויש אשר יהיה הענן ימים מספר על-המשכן על-פי יי יחנו ועל-פי יי יסעו:

ואית דהוי עננא יומיו דמננו על משכנא על מימרא דיי שרו ועל מימרא דיי נטליו.
יש - כלומר: ופעמים. **ימים מספר** - ימים מועטין.

(כא) וַיֵּשׁ אֲשֶׁר־יְהִיָּה הֶעָנָן מֵעֶרֶב עַד־בֹּקֶר וְנִעְלָה הֶעָנָן בַּבֹּקֶר וַנִּסְעוּ אוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה וְנִעְלָה הֶעָנָן וַנִּסְעוּ:

ואית דהוי עננא מרמשא עד צפרא ומסתלק עננא בצפרא ונטליו או יימם ולילי ומסתלק עננא ונטליו.

(כב) אוֹיִמִים אוֹ־חֲדָשׁ אוֹיִמִים בְּהֶאֱרִיךְ הֶעָנָן עַל־הַמִּשְׁכָּן לְשֹׁכְנֵי עֲלִיוֹ יַחְנוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִסְעוּ וּבַהֲעֵלְתוֹ יִסְעוּ:

או תרין יומין או זרחא או עדן בעדן באורכות עננא על משכנא למשרי עלוהי שרו בני ישראל ולא נטליו ובאסתלקותיה נטליו.

או ימים - שנה.

(כג) עַל־פִּי יִי יַחְנוּ וְעַל־פִּי יִי יִסְעוּ אֶת־מִשְׁמַרְתּוֹ יִי שָׁמְרוּ עַל־פִּי יִי בִיד־מִשְׁהָ: עַל מִימְרָא דִי שָׁרוּ וְעַל מִימְרָא דִי נָטְלוּ יַת מְסֻרַת מִימְרָא דִי נָטְרוּ עַל מִימְרָא דִי בִידָא דְמִשְׁהָ.

(א) {פ} וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

ומליל יי עם משה למימר.

(ב) עֲשֵׂה לְךָ שִׁתֵּי חֲצוּצָרֹת כָּסֶף מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לְךָ לְמִקְרָא הַעֲדָה וּלְמִסַּע אֶת־הַמַּחֲנֹת:

עביד לך תרתין חצוצרו דכסף נגיד תעביד ויהיו לך לערעא פנשתא ולאטלא ית משריתא.

למקרא העדה - כשתרצה לדבר עם סנהדרין ושאר העם ותקראם ליאסף אליך,

תקראם על ידי חצוצרות. **ולמסע את המחנות** - בשעת סילוק מסעות תתקעו

בהן לסימן. נמצאת אומר על פי שלשה היו נוסעים: על פי הקדש, על פי משה,

על פי חצוצרות. **מקשה** - מן העשת, מעשה הקשת קורנס.

(ג) וְתַקְעוּ בָהֶן וְנוֹעְדוּ אֵלַי כָּל־הַעֲדָה אֶל־פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד:

ויתקעו בהן וינועדו לך כל פנשתא לתרע משפן זמנא.

ותקעו בהן - בשתיהן, והוא סימן מקרא העדה, ונועדו אליך פתח אהל מועד.

(ד) וְאִם־בָּאֲחַת יִתְקַעוּ וְנוֹעְדוּ אֵלַי הַנְּשִׂאִים רָאשֵׁי אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל:

ואם פחדא יתקעו וינועדו לך רברביא רישי אלפאי דישראל.

ואם באחת יתקעו - הוא סימן למקרא הנשיאים, ונועדו אליך הנשיאים, ואף הם

יעידתן אל פתח אהל מועד, ומגזירה שוה הוא בא בסיפרי (ספרי במדבר י', ד').

(ה) וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה וַנִּסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחֲגִים קִדְמָה:

ותתקעו ונבבתא ונטליו משריתא דשרין קדומא.

ותקעתם תרועה - סימן מסע המחנות, תקיעה ותרועה ותקיעה, כך הוא נדרש

בסיפרי (ספרי במדבר י', ה') מן המקראות היתירים.

(ו) וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה שְׁנִית וַנִּסְעוּ הַמַּחֲנֹת הַחֲגִים תִּימְנָה תְּרוּעָה יִתְקַעוּ לְמִסְעֵיהֶם:

ותתקעו ונבבתא ותננות ונטליו משריתא דשרין דרומא ונבבתא יתקעו למטלגניהון.

(ז) וּבַהֲקָהִיל אֶת־הַקָּהָל תִּתְקַעוּ וְלֹא תִרְיעוּ:

ובמכנש ית קהלא ותתקעו ולא תנבבו.

ובהקהיל את הקהל וגו' - לפי שהוא אומר: והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות (במדבר י'ב'), מה מקרא העדה תוקע בשני כהנים בשתיהן, שנאמר: ותקעו בהן וגו' (במדבר י'ג'), אף מסע המחנות בשתיהן. יכול מה מסע המחנות תוקע ומריע ותוקע, אף מקרא העדה תוקע ומריע ותוקע, ומעתה אין חילוק בין מקרא העדה למסע המחנות, תלמוד לומר: ובהקהיל את הקהל וגו' - לימד שאין תרועה למקרא העדה, והוא הדין לנשיאים. הרי סימן לשלשתן: מקרא העדה בשתים, ושל נשיאים באחת, וזו וזו אין בהן תרועה, ומסע המחנות בשתים ועל ידי תרועה ותקיעה.

(ח) **וּבְגִי אֶהְרֹן הַכֹּהֲנִים יִתְקַעוּ בַחֲצֹצְרוֹת וְהָיוּ לָכֶם לְחֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם:**
 וּבְגִי אֶהְרֹן כֹּהֵנֶיךָ יִתְקַעוּ בַחֲצֹצְרוֹתָא וְיִהְיוּ לָכוֹן לְקִיָּם עֲלֵם לְדַרְיָכוֹן.
ובני אהרן יתקעו - במקראות ובמסעות הללו.

(ט) **וּכְיִתְבָּאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל־הַצֵּר הַצָּרָר אֶתְכֶם וְהִרְעַלְתֶּם בַּחֲצֹצְרוֹת וּנְזַפְרֹתֶם לִפְנֵי יי אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם:**
 וְאִרִי תִיעֲלוּן לֹאנְחָא קִרְבָּא בְּאַרְעֵכוֹן עַל מַעֲיָקִי דְמַעֲיָקִין לָכוֹן וְיִתְנַבְּבוּן בַּחֲצֹצְרוֹתָא וְיִיעוֹל דְיִזְכְּרוּן לְטָבָא קִדָּם יי אֱלֹהֵכוֹן וְיִתְפָּרְקוּן מִשְׁנֵאִיכוֹן.

(י) **וּבַיּוֹם שֶׁמָּחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי חֳדָשֵׁיכֶם וְתִקְעֹתֶם בַּחֲצֹצְרוֹת עַל עֲלִיתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אָנֹכִי יי אֱלֹהֵיכֶם:**
 וּבַיּוֹם חֲדוּתְכוֹן וּבְמוֹעֲדֵיכוֹן וּבְרֵאשֵׁי רַחֲיִכֹן וְתִתְקַעוּן בַּחֲצֹצְרוֹתָא עַל עֲלוּתְכוֹן וְעַל נְכֻסַת קוּדְשֵׁיכוֹן וְיִהְיוּ לָכוֹן לְדִיכְרָנָא קִדָּם אֱלֹהֵיכוֹן אָנָּה יי אֱלֹהֵיכוֹן.

על עולותיכם - בקרבן ציבור הכתוב מדבר. **אני יי אלהיכם -** מכאן למדנו מלכיות עם זכרונות ושופרות, שנאמר כאן: ותקעתם, לזכרון, אני יי אלהיכם - זו מלכות.

תהלים - פרקים ס-סה

תניא – שער היהוד והאמונה פ"ג

והמשל לזה הוא אור השמש המאיר לארץ ולדרים שהוא זיו ואור המתפשט מגוף השמש ונראה לעין כל מאיר על הארץ ובחלל העולם והנה זה פשוט שאור זיוו הזה ישנו ג"כ בגוף וחומר כדור השמש עצמו שבשמים שאם מתפשט ומאיר למרחוק כ"כ כ"ש שיוכל להאיר במקומו ממש רק ששם במקומו ממש נחשב הזיו הזה לאין ואפס ממש כי בטל ממש במציאות לגבי גוף כדור השמש שהוא מקור האור והזיו הזה שהזיו והאור הזה אינו רק הארה מאירה מגוף ועצם כדור השמש רק בחלל העולם תחת כל השמים ועל הארץ שאין כאן גוף כדור השמש במציאות נראה כאן האור והזיו הזה ליש ממש לעין כל ונופל עליו כאן שם יש באמת משא"כ כשהוא במקורו בגוף השמש אין נופל עליו שם יש כלל רק שם אין ואפס כי באמת הוא שם לאין ואפס ממש שאין מאיר שם רק מקורו לבדו שהוא גוף השמש המאיר

ואפס בלעדו וכדברים האלה ממש בדמותם כצלמם הם כל הברואים לגבי שפע האלהי מרוח פיו השופע עליהם ומהוה אותם והוא מקורם והם עצמם אינם רק כמו אור וזיו מתפשט מן השפע ורוח ה' השופע ומתלבש בתוכם ומוציאם מאין ליש ולכן הם בטלים במציאות לגבי מקורם כמו אור השמש שבטל במציאות ונחשב לאין ואפס ממש ואינו נקרא בשם יש כלל כשהוא במקורו רק תחת השמים שאין שם מקורו כך כל הברואי אין נופל עליהם שם יש כלל אלא לעיני בשר שלנו שאין אנו רואים ומשיגים כלל את המקור שהוא רוח ה' המהוה אותם. ולכן נראה לעינינו גשמיות הנבראים וחומרם וממשם שהם יש גמור כמו שנרא' אור השמש יש גמור כשאינו במקורו רק שבזה אין המשל דומה לנמשל לגמרי לכאורה שבמשל אין המקור במציאות כלל בחלל העולם ועל הארץ שנראה שם אורו ליש גמור משא"כ כל הברואי הם במקורם תמיד רק שאין המקור נראה לעיני בשר ולמה אינן בטלים במציאות למקורם אך להבין זה צריך להקדים:

לוח היום-יום

י"א סיון

משיחות אבי אדמו"ר: אין דער עבודה פון עבודת ה' ע"ד החסידות, זיינען פאראן אלע מדריגות . . די דרגא פון מת באדארף קיין סך הסבר ניט האבען. עס איז אבער אויך פאראן - ת"ל - תחית המתים אין עבודה רוחנית. אמת איז קאלט עס איז ניטא אזא קאלטע זאך ווי שכל הטבעי און שכל אנושי, און ווען דער שכל הטבעי פארשטעהט א השגה אלקית און די מדות שבשכל ווערען נתפעל און גערירט פון דעם געשמאק שכלי, איז דאס דער אמת'ער תחית המתים.

תרגום מאידיש: משיחות אבי אדמו"ר: בעבודה של עבודת השם על דרך החסידות, קיימים כל המדרגות ... הדרגא של מת לא צריך הרבה הסבר. אבל ישנו גם - תודה לא-ל - תחיית המתים בעבודה רוחנית. מת הוא קר, אין דבר קר כמו שכל הטבעי ושכל אנושי, וכשהשכל הטבעי מבין השגה אלוקית והמידות שבשכל מתפעלים וניזוזים מהתענוג השכלי, זהו תחיית המתים האמיתי.

נ"ך יומי - איוב פרק ל"ב

(א) וַיִּשְׁבְּתוּ שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה מֵעֲנֹת אֶת-אִיּוֹב כִּי הוּא צָדִיק בְּעֵינָיו:
 (ב) {פ} וַיִּחַר אָף אֱלֹהֵיהוּא בְּזִבְרָכָאֵל הַבּוֹזֵי מִמִּשְׁפַּחַת רָם בְּאִיּוֹב חָרָה אָפוֹ
 עַל-צָדִיקוֹ נִפְשׁוּ מֵאֲלֹהִים:

ממשפחת רם - אברהם שנאמר: האדם הגדול בענקים (יהושע י"ד, ט"ו) זה אברהם. **מאלהים** - יותר מן המקום.

(ג) ובשְׁלֹשֶׁת רַעְיוֹ חָרָה אַפּוֹ עַל אֲשֶׁר לֹא־מָצְאוּ מַעֲנֶה וַיִּרְשָׁעוּ אֶת־אֵיזוֹב:

וירשיעו את איזוב - זה אחד מן המקראות שתקנו סופרים את לשון הכתוב וירשיעו כלפי המקום בשתיקותם היה לו לכתוב אלא שכינה הכתוב, וכן: וימירו את כבודם בתבנית שור (תהלים ק"ו, כ') - כבודי היה לו לכתוב אלא שכינה הכתוב, וכן: ואל אראה ברעתי (במדבר י"א, ט"ו) - ברעתם היה לו לכתוב אלא שכינה הכתוב, וכן הרבה מקומות בספרי ובמסורת הגדולה.

(ד) וְאֵלֵיהֶוּ חֲכָה אֶת־אֵיזוֹב בְּדַבָּרִים כִּי זָקְנִים־הָמָּה מִמֶּנּוּ לַיָּמִים:

חכה - המתין. **כי זקנים המה ממנו לימים** - האחרים לכן חדל לו עד ששתקו הם, (מענה אליהו).

(ה) וַיֵּרָא אֵלֵיהוּא כִּי אֵין מַעֲנֶה בְּפִי שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים וַיַּחַר אַפּוֹ: (ו) {פ} וַיַּעַן אֵלֵיהוּא בֶן־בְּרַכְאֵל הַבּוֹזֵי וַיֹּאמֶר צָעִיר אָנִי לַיָּמִים וְאַתֶּם יוֹשִׁיעִים עַל־כֵּן זַחְלָתִי וְאֵירָא | מַחֹת דַּעֲי אֶתְכֶם:

זחלתי - יראתי.

(ז) אָמַרְתִּי יָמִים יִדְבְּרוּ וְרַב שָׁנִים יִדְעוּ חֲכָמָה: (ח) אָכֵן רוּחַ־הַיָּא בְּאַנּוֹשׁ וְנִשְׁמַת שַׁדַּי תְּבִינָם:

אכן רוח היא באנוש - החכמה ולא ע"י ימים וזקנה אלא רוח המקום הוא.

(ט) לֹא־רַבִּים יַחֲכְמוּ וְזָקְנִים יִבְיֵנוּ מִשְׁפָּט: (י) לָכֵן אָמַרְתִּי שְׁמַעְה־לִּי אַחֲוָה דַּעֲי אַף־אָנִי: (יא) הֵן הוֹחַלְתִּי | לְדַבְּרִיכֶם אֲזִין עַד־תְּבוֹנְתִיכֶם עַד־תַּחֲקִרוֹן מְלִיז: (יב) וְעַדִּיכֶם אֶתְבוֹנֵן וְהִנֵּה אֵין לְאֵיזוֹב מוֹכִיחַ עוֹנָה אָמַרְיו מִכֶּם:

ועדיכם אתבונן - התבוננתי בכם וראיתי כי אין מוכיח לאיזוב.

(יג) פֶּן־תֹּאמְרוּ מִצָּאֵנוּ חֲכָמָה אֵל יִדְפְּנוּ לֹא־אִישׁ:

פן תאמרו מצאנו חכמה - בשתיקותינו שלא להקניטו עוד כי אל ידפנו ולא איש - לא היה לכם למעט כבוד המקום בכך.

(יד) וְלֹא־עָרַךְ אֵלֵי מְלִיז וּבְאִמְרִיכֶם לֹא אֲשִׁיבְנוּ:

ולא ערך אלי מליז - קבלה היא או שלא ערך אלי מליז.

ובאמריכם לא אשיבנו - לא באותן אמרים שהשיבותם לו הייתי משיבו.

(טו) חָתוּ לֹא־עֲנֵנוּ עוֹד הָעֵתִיקוּ מֵהֶם מְלִים:

העתיקו - סרו מהן מליז.

(טז) וְהוֹחַלְתִּי כִּי־לֹא יִדְבְּרוּ כִּי עֲמָדוֹ לֹא־עֲנֵנוּ עוֹד: (יז) אַעֲנֶה אַף־אָנִי חֲלָקִי אַחֲוָה דַּעֲי אַף־אָנִי: (יח) כִּי מְלִתִּי מְלִים הֶעֱצִיקְתָּנִי רוּחַ בְּטָנִי: (יט) הִנֵּה־בְּטָנִי כִּיִּזן לֹא־יִפְתַּח כְּאֲבוֹת חֲדָשִׁים יִבְקַע:

הנה בטני - מלא רוח, דברים להשיב בתאוה. **כיין לא יפתח** - כיין חדש שאינו נפתח והוא נופח ואף בתוך אובות חדשים ומבקעם. **אובות** - נודות עשוין כקומת אדם גבוהים.

(כ) **אֲדַבְרָה וַיְרוּח־לִי אֶפְתַּח שְׁפָתַי וְאֶעֱנֶה: (כא) אֶל־נָא אֲשֶׁא פְּנֵי־אִישׁ וְאֶל־אָדָם לֹא אֶכְנֶה:**

לא אכנה - לא אשנה דברי להחליפו לכבודו, כמו שאמרתי למעלה: וירשיעו את איוב (איוב ל"ב, ג') זהו כינוי שמשנה את הדיבור בשביל כבודו ואף זאת לא אעשה כי בפה מלא אוכיחנו.

(כב) **כִּי לֹא יִדְעֹתִי אֶכְנֶה כְּמַעַט יִשְׂאֲנִי עֵשְׂנִי:**

כמעט ישאני - יסלקני מן העולם ויש פותרים ישאני, כמו: ותשא הארץ מפניו (נחום א', ה').

יום חמישי \ י"ב סיון

הומש - הנישי פרשת בהעלותך

(יא) {חמישי} {פ} ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן העדת:

והנה בשפת תנניתא בנרמא בעשרין בנרמא אסתלק עננא מעלוי משכנא דסהדינתא.
בחדש השיני - נמצאת אומר שנים עשר חדש חסר עשרה ימים עשו בחורב, שהרי בראש חדש סיון חנו שם ולא נסעו עד עשרים באייר לשנה הבאה.

(יב) ויסעו בני ישראל למסעיהם ממדבר סיני וישלח הענן במדבר פארן: ונטלו בני ישראל למטלניהון ממדברא דסיני ושרא עננא במדברא דפארן.
למסעיהם - כמשפט המפורש למסע דגליהם, מי ראשון ומי אחרון. **במדבר פארן** - קברות התאווה במדבר פארן היה, ושם חנו ממסע זה.

(יג) ויסעו בראשנה על פי יי ביד משה: ונטלו בקדמיתא על מימרא די בידא דמשה.

(יד) ויסע דגל מחנה בני יהודה בראשנה לצבאתם ועל צבאון נחשון בן עמינדב:

ונטל טיקס משרית בני יהודה בקדמיתא לחיליהון ועל חיליה נחשון בר עמינדב.

(טו) ועל צבא מטה בני יששכר נתנאל בן צוער: ועל חילא דשבטא דבני יששכר נתנאל בר צוער.

(טז) ועל צבא מטה בני זבולן אליאב בן חלון: ועל חילא דשבטא דבני זבולן אליאב בר חלון.

(יז) והורד המשכן ונסעו בני גרשון ובני מררי נשאי המשכן: ומתפרק משכנא ונטליו בני גרשון ובני מררי נטלי משכנא.

והורד המשכן - כיון שנוסע דגל מחנה יהודה, נכנסו אהרן ובניו ופירקו את הפרכת וכסו בה את הארון, שנאמר: ובא אהרן ובניו בנסוע המחנה (במדבר ד', ה'). ובני גרשון ובני מררי פורקין המשכן וטוענין אותם בעגלות, והארון וכלי הקדש של משא בני קהת (במדבר ד', ט"ו) עומדין מכוסין ונתונים על המוטות, עד שנסע דגל ראובן, ואחר כך: ונסעו הקהתים (במדבר י', כ"א).

(יח) ונסע דגל מחנה ראובן לצבאתם ועל צבאון אליצור בן שדיאור: ונטיל טיקס משרית ראובן לחיליהון ועל חיליה אליצור בר שדיאור.

(יט) ועל צבא מטה בני שמעון שלמיאל בן צורישידי: ועל חילא דשבטא דבני שמעון שלומיאל בר צורישידי.

(כ) ועל צבא מטה בני גד אליסף בן דעואל: ועל חילא דשבטא דבני גד אליסף בר דעואל.

(כא) ונסעו הקהתים נשאי המקדש והקימו את המשכן עד באם:

וְנִטְלִין בְּנֵי קֹהֵת נְטָלִי מִקְדָּשָׁא וּמְקִימִין יְת מְשַׁכְּנָא עַד מִיתֵיהוֹן.

נושאי המקדש - נושאי הדברים המקודשים. **והקימו את המשכן** - בני גרשון ובני מררי שהיו קודמין להם מסע שני דגלים היו מקימין המשכן כשהיה הענן שוכן, וסימן החנייה נראה בדגל בני יהודה והם חונין, ועדיין בני קהת באין מאחריהם עם שני דגלים האחרונים, היו בני גרשון ובני מררי מקימין המקדש, וכשבאין בני קהת מוצאין אותו על מכונו ומכניסין בו הארון והשולחן והמנורה והמזבחות (במדבר ג', ל"א). וזהו משמע המקרא: והקימו מקימי המשכן אותו, עד - טרם, בואם - של בני קהת.

(כב) וְנִסְעַ דְּגָל מַחֲנֵה בְנֵי־אֶפְרַיִם לְצַבְּאָתְּם וְעַל־צַבְּאָא אֶלִישְׁמַע בֶּן־עַמִּיהוּד: וְנִטִּיל טִיקַס מְשָׁרִית בְּנֵי אֶפְרַיִם לְחִילֵיהוֹן וְעַל חִילֵיה אֶלִישְׁמַע בֶּר עַמִּיהוּד.

(כג) וְעַל־צַבְּאָ מַטֵּה בְּנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּן־פְּדָהצָוֹר: וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי מְנַשֶּׁה גַּמְלִיאֵל בֶּר פְּדָהצָוֹר.

(כד) וְעַל־צַבְּאָ מַטֵּה בְּנֵי בְנִמֵּן אַבִּידָן בֶּן־גְּדֵעוֹנִי: וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי בְנִמֵּן אַבִּידָן בֶּר גְּדֵעוֹנִי.

(כה) וְנִסְעַ דְּגָל מַחֲנֵה בְנֵי־דָן מֵאֶסְפָּה לְכָל־הַמַּחֲנֵת לְצַבְּאָתְּם וְעַל־צַבְּאָא אַחִיעֶזֶר בֶּן־עַמִּישַׁדָּי:

וְנִטִּיל טִיקַס מְשָׁרִית בְּנֵי דָן מְכַנִּישׁ לְכָל מְשָׁרְיָתָא לְחִילֵיהוֹן וְעַל חִילֵיה אַחִיעֶזֶר בֶּר עַמִּישַׁדָּי.
מאסף לכל המחנות - תלמוד ירושלמי (ירושלמי ערובין ה', א'): לפי שהיה שבטו של דן מרובה באוכלוסין היה נוסע באחרונה, וכל מי שהיה מאבד דבר היה מחזירו לו, אתיא כמאן דאמר: כתיבה היו מהלכין, ומפיק לה מכאשר יחנו כן יסעו (במדבר ב', י"ז), ואית דאמרין כקורה היו מהלכין, ומפיק לה מן: מאסף לכל המחנות.

(כו) וְעַל־צַבְּאָ מַטֵּה בְּנֵי אֲשֵׁר פְּגַעִיאֵל בֶּן־עֶכְרָן: וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי אֲשֵׁר פְּגַעִיאֵל בֶּר עֶכְרָן.

(כז) וְעַל־צַבְּאָ מַטֵּה בְּנֵי נַפְתָּלִי אַחִירַע בֶּן־עֵינָן: וְעַל חִילָא דְשִׁבְטָא דְבְנֵי נַפְתָּלִי אַחִירַע בֶּר עֵינָן.

(כח) אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לְצַבְּאָתְּם וַיִּסְעוּ: אֵלֶּין מִטְּלָנִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְחִילֵיהוֹן וְנִטְלוּ.

אלה מסעי - זה סדר מסעיהם. **ויסעו** - ביום הזה נסעו.

(כט) {ס} וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבֵב בֶּן־רְעוּאֵל הַמְּדִינִי חֲתָן מֹשֶׁה נְסַעִים | אֲנַחְנוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר יי אֲתוּ אֲתָן לָכֶם לָכֶה אֲתָנוּ וְהַטְּבָנוּ לָךְ כִּי־יִי דְבַר־טוֹב עַל־יִשְׂרָאֵל:

וַאֲמַר מֹשֶׁה לְחֹבֵב בֶּר רְעוּאֵל מְדִינָא חַמּוּהִי דְמֹשֶׁה נְטָלִין אֲנַחְנָא לְאַתְרָא דְאָמַר יי יְתִיה אֲתִין לְכוּן אִיתָא עֲמָנָא וְנוֹטִיב לָךְ אֲרִי יי מְלִיל לְאַיְתָא טְבָתָא עַל יִשְׂרָאֵל.

חובב - הוא יתרו, כמו שנאמר: מבני חובב חתן משה (שופטים ד', י"א). ומה ת"ל: ותבאנה אל רעואל אביהן (שמות ב', י"ח)? מלמד שהתינוקות קורין לאבי אביהן אבא, ושני שמות היו לו: יתרו - על שם שייתר פרשה אחת בתורה, חובב - על שחיבב את התורה. **נוסעים אנחנו אל המקום** - מיד עד שלשה ימים אנו נכנסין

לארץ, שבמסע זה הראשון נסעו על מנת ליכנס לארץ מיד, אלא שחטאו במתאוננים. ומפני מה שיתף משה עצמו עמהם? עדיין לא נגזרה עליו גזירה, כסבור שהוא נכנס.

(ל) וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי לַאֲלֹהֵי כִּי אִם-אֶל-אֲרָצִי וְאֶל-מִוְלַדְתִּי אֵלֶיךָ:
וַאֲמַר לִיָּה לֹא אֵינִי לְאֱלֹהֵיךָ לְאֲרָצִי וְלְיִלְדוֹתַי אֵינִי לְךָ.

אל ארצי ואל מולדתי - אם בשביל נכסיי, אם בשביל משפחתי.

(לא) וַיֹּאמֶר אֶל-נָא תַעֲזֹב אֶתְנֹו כִּי עַל-כֵּן יָדַעְתָּ חֲנַתְנֹו בַּמִּדְבָּר וְהֵייתָ לְנוּ לְעֵינַיִם:

וַאֲמַר לֹא כַעַן תִּשְׁבֹּק וְתִנָּא אֲרִי עַל כֵּן יָדַעְתָּא פֶּד הַוִּינָא שְׁרוּ בַּמִּדְבָּרָא וּגְבוּרוֹ דְאִתְעֵבִידָא לְנָא חֲזִיתָא בְּעֵינֶיךָ.

אל נא תעזב - אין נא אלא לשון בקשה, שלא יאמרו לא נתגייר יתרו מחיבה, סבור היה שיש לגרים חלק בארץ, עכשיו שראה שאין להם חלק הניחם והלך לו. כי על כן ידעת חנתנו במדבר - כי נאה לך לעשות, על אשר ידעת חנותינו במדבר וראית נסים וגבורות שנעשו לנו. **כי על כן** - כמו: על אשר ידעת, וכן: כי על כן לא נתתיה לשלה בני (בראשית ל"ח, כ"ו), כי על כן באו (בראשית י"ט, ח'), כי על כן ראיתי פניך (בראשית ל"ג, י'). **והיית לנו לעינים** - לשון עֵבֶר הוא כתרגומו. דבר אחר: לשון עתיד, כל דבר ודבר שיתעלם מעינינו תהי מאיר עינינו. דבר אחר: שתהא חביב עלינו כגלגל עינינו, שנאמר: ואהבתם את הגר (דברים י', י"ט).

(לב) וְהִיָּה כִּי-תֵלֵךְ עִמָּנוּ וְהִיָּה | הַטּוֹב הֵהוּא אֲשֶׁר יִיטִיב יְיָ עִמָּנוּ וְהִטְבֵּנוּ לְךָ:
וְהִיָּה אֲרִי תִיזִיל עִמָּנָא וְהִיָּה טָבָא הֵהוּא דִּי־וֹטִיב יְיָ עִמָּנָא וְנֹוטִיב לְךָ.

והיה הטוב ההוא - מה טובה הטיבו לו? אמרו: כשהיו ישראל מחלקין את הארץ היה דושנה של יריחו חמש מאות אמה על חמש מאות אמה הניחוהו מלחלוק, אמרו מי שיבנה בית המקדש בחלקו יטלנו, ובין כך ובין כך נתנוהו לבני יתרו, ליונדב בן רכב.

(לג) וַיִּסְעוּ מִהַר יִי דְרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאַרְזֹן בְּרִית-יִי נִסַּע לְפָנֵיהֶם דְּרָךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לְתוֹר לָהֶם מְנוּחָה:

וּנְטִלוּ מִטוֹרָא דְאִתְגַּלִּי עֲלוֹהֵי יְקָרָא דִּי מֵהַלֵּךְ תִּלְתָּא יוֹמִין וְאַרוֹן קְיָמָא דִּי נְטִיל קְדָמֵיהוֹן מֵהַלֵּךְ תִּלְתָּא יוֹמִין לְאִתְקַנָּא לְהוֹן אֶתֶר בֵּית מְשָׁרֵי.

דרך שלשת ימים - מהלך שלשת ימים הילכו ביום אחד, שהיה הקב"ה חפץ להכניסן לארץ מיד. **וארון ברית י"י נוסע לפניהם** - זה ארון היוצא עמהם למלחמה ובו שברי לוחות מונחין, ומקדים לפניהם מהלך שלשת ימים לתקן להם מקום חנייה.

(לד) וַעֲנֵן יְיָ עָלֵיהֶם יוֹמָם בְּנִסְעָם מִן-הַמַּחֲנֶה:

וַעֲנֵן יְקָרָא דִּי מִטַּל עֲלוֹיָהוֹן בִּימָמָא בְּמִטְלָהוֹן מִן מְשָׁרֵיתָא.

וענן י"י עליהם יומם - שבעת עננים כתובים במסעות, ארבע מארבע רוחות, אחת מלמעלה, ואחת מלמטה, ואחת לפניהם מנמיך את הגבוה ומגביה את הנמוך והורג נחשים ועקרבים.

תהלים - פרקים סו-סה

תניא – שער היהוד והאמונה פרק ד'

פרק ד' כי הנה כתיב כי שמש ומגן ה' אלהים פי' מגן הוא נרתק לשמש להגן שיוכלו הבריות לסבלו כמארוז"ל לעתיד לבא הקב"ה מוציא חמה מנרתקה רשעים נידונין בה כו' וכמו שהנרתק מגין בעד השמש כך שם אלהים מגין לשם הוי"ה ב"ה דשם הוי"ה פירושו שמהוה את הכל מאין ליש והיו"ד משמשת על הפעולה שהיא בלשון הוה ותמיד כדפרש"י ע"פ ככה יעשה איוב כל הימים והיינו החיות הנשפע בכל רגע ממש בכל הברואים ממוצא פי ה' ורוחו ומהוה אותם מאין ליש בכל רגע כי לא די להם במה שנבראו בששת ימי בראשית להיות קיימים בזה כמ"ש לעיל. והנה בסידור שבחיו של הקב"ה כתיב הגדול הגבור כו' ופי' הגדול היא מדת חסד והתפשטות החיות בכל העולמות וברואים לאין קץ ותכלית להיות ברואים מאין ליש וקיימים בחסד חנם ונקראת גדולה כי באה מגדולתו של הקב"ה בכבודו ובעצמו כי גדול ה' ולגדולתו אין חקר ולכן משפיע ג"כ חיות והתהוות מאין ליש לעולמות וברואים אין קץ שטבע הטוב להטיב

לוח היום-יום

י"ב סיון

בברכת "שהכל נהיה בדברו": נהיה היו"ד בקמץ ולא בסגול.

אבי אדמו"ר כותב באחד ממכתביו: אהוב את הבקורת כי היא תעמידך על הגובה האמיתי.

נ"ך יומי - איוב פרק ל"ג

(א) וְאוֹלָם שְׁמַעֲנָא אִיּוֹב מִלִּי וְכָל־דְּבָרֵי הָאֲזִינָה: (ב) הִנֵּה־נָא פְתַחְתִּי פִּי דְבַרְהָ לְשׁוֹנֵי בְּחִפִּי: (ג) יִשְׂרַלְבִּי אֲמָרִי וְדַעַת שְׁפָתַי בְּרוּר מִלָּלוֹ: (ד) רִוַח־אֵל עָשִׂתָּנִי וְנִשְׁמַת שְׁדֵי תַחֲיָנִי:

רוח אל עשתי - ואיני חזק יותר ממך.

(ה) אִם־תּוֹכַל הַשִּׁיבָנִי עֲרֹכָה לְפָנַי הַתִּיצְבָה: (ו) הֲנֶאֱנִי כְּפִיד לְאֵל מִחֶמֶר קִרְצָתִי גַם־אֲנִי:

הן אני כפיך לאל - כמו ששאל פיך להתווכח למי שלא יבעתך הן אני במקומו של הקב"ה ובשבילו לדבר דבריו.

(ז) הִנֵּה אֲמַתִּי לֹא תִבְעֶתְךָ וְאֲכַפִּי עָלֶיךָ לֹא־יִכְבֹּד:

ואכפי - כפייתי, כמו: אכף עליו פיהו (משלי ט"ז:כ"ו).

(ח) אָדָּ אָמַרְתָּ בְּאָזְנִי וְקוֹל מְלִיץ אֶשְׁמָע: (ט) זָדָּ אָנִי בְּלִי פֶשַׁע חָף אָנֹכִי וְלֹא עָנֹן לִי:

חף - טהור ומשופשף, כמו: נזיר לא יחוף ראשו, וכמו: בכל חפין את הכלים.

(י) הֵן תִּנְוָאוֹת עָלַי יִמְצָא יַחְשְׁבֵנִי לְאוֹיֵב לֹו:

תנואות - עלילות לשון תואנה (שופטים י"ד:ד'), לשוב מן המקום.

(יא) יֵשֶׁם בְּסֹד רִגְלֵי יִשְׁמֹר כָּל-אַרְחֻתָּי: (יב) הֶן-זָאת לֹא-צְדָקָתָ אֶעֱנֶךָ כִּי-יִרְבֶּה אֱלֹוֹהַּ מֵאַנוֹשׁ:

כי ירבה אלוה מאנוש - אין המקום צריך כל כך לדקדק אחר האדם כי הרבה יש להקב"ה צדקות יותר מאנוש.

(יג) מִדְּוַע אֱלֹוֹ רִיבוֹתָ כִּי כָל-דִּבְרֵי לֹא יַעֲנֶה: (יד) כִּי-בְּאֶחָת יִדְבַּר-אֱלֹו וּבְשֵׁתִים לֹא יִשׁוּרְנֶה: (טו) בְּחֵלוֹם | חֲזִיוֹן לִילָה בְּנִפְל תִּרְדָּמָה עַל-אֲנָשִׁים בְּתַנּוּמוֹת עָלַי מִשָּׁכָב: (טז) אֲזִ יִגְלֶה אֲזֵן אֲנָשִׁים וּבְמִסְרָם יַחְתָּם:

אז יגלה אזן אנשים - כמו שעשה לאבימלך בחלום הלילה. **ובמוסרם יחתום** - חותמן ואוסרן ביסורין על עוונם.

(יז) לְהִסִּיר אָדָם מִעֲשֵׂה וְגֹוה מִגִּבֹּר יִכָּסֶה:

להסיר אדם - בחליו. **מעשה** - שהיה בדעתו לעשות. **וגוה מגבר יכסה** - ביסוריו למען הכניעו ולהשפילו לשוב כדי שיחשך נפשו ממיתה גמורה. **גוה** - כמו גאווה.

(יח) יַחְשָׁדָּ גַפְשׁוֹ מִנִּי-שַׁחַת וְחִתָּו מִעֵבֶר בְּשִׁלַּח:

וחיתו מעבור בשלח - בשלחו וחרבו של מלאך המות כלומר לטובתך הביא עליך יסורין. **שלח** - כלי זיין, וכן: ידו אחת מחזקת השלח (נחמיה ד', י"א).

(יט) וְהוֹכַח בְּמִכְאוֹב עַל-מִשְׁכָּבוֹ [וְרוֹב] (ורִיב) עֲצָמָיו אֶתְנֹן:

הוכח - לשון תוכחה שישוב מעונו. **ורוב עצמיו** - שהוא איתן מוכיחן במכאוב.

(כ) וְזִהְמָתוֹ חִתָּו לָחֶם וְנִפְשׁוֹ מֵאֲכָל תֶּאֱוָה:

וזהמתו חיתו לחם - ממאסתו נפשו וחיתו של חולה כל מאכל. **ונפשו** - מזהמת כל מאכל תאוה.

(כא) יִכַּל בְּשָׂרוֹ מְרָאִי [וְשָׂפוֹ] (ושפִי) עֲצָמָתָיו לֹא רָאוּ:

יכל בשרו מרואי - יחשך בשרו ממראה, כמו: כלו בדמעות עיני (איכה ב', י"א), מכלות עינים (ויקרא כ"ו, ט"ז). **ושופו עצמותיו** - מתנתקין ממקומם. ושוֹפוֹ, כמו: דשף מדוכתיה (חולין מ"ב). **לא רואו** - אין להם מראה ותואר.

(כב) וַתִּקְרַב לַשַּׁחַת נִפְשׁוֹ וְחִתָּו לְמִמָּתָיִם: (כג) אִם-יֵשׁ עָלָיו | מִלְּאָדָּ מְלִיץ אֶחָד מִנִּי-אֱלֹו לְהַגִּיד לְאָדָם יִשְׂרָו:

אחד מני אלף - במגידי פשעו והוא יליץ ישרו.

(כד) וַיִּחַנּוּ וַיֹּאמֶר פְּדֵעְהוּ מִרְדֵּת שְׁחַת מִצְאָתִי כֹפֶר:

ויחננו - המקום. **פדעהו** - כמו פדאהו אל"ף מתחלפת בעיי"ן והענין מוכיח מצאתי כופר והוא פדיון.

(כה) רָטַפְשׁ בְּשָׂרוֹ מִנְעֵר יָשׁוּב לִימֵי עֲלוֹמָיו:

רטפש בשרו - רוטפש אשקושא בלעז. **מנוער** - נתעורר בשרו מן הנוער שהוא מנוער ומשונק (בייסורי) חליו ואין לתיבה זו דמיון במקרא ולפי העניינים הוצרכנו לפרשו כמשמעות הענין והפותרו בלשון רפש ואומר הטי"ת נתוספה בו, כמו: נצטדק (בראשית מ"ד, ט"ז) טועה הוא מאוד כי אין טי"ת מתוספת בתיבה כי אם בלשון מתפעל או נתפעל ובתיבה שישודה צד"י ולא בשאר תיבות כמו צדק ונצטדק, וכמו: צרוע (ויקרא י"ג, מ"ד) נצטרע, ציר נאמן, וילכו ויצטיירו, צדה הצטיידנו (יהושע ט', י"ב). **ישוב** - בכחו וברפואה לימי בחרותו.

(כו) יַעֲתֶר אֶל-אֱלֹהֵי וַיִּרְצֵהוּ וַיֵּרָא פָּנָיו בְּתַרְוֵעָה וַיֵּשֶׁב לְאֲנוּשׁ צְדָקָתוֹ:

בתרועה - בתפילה.

(כז) יִשָּׂר | עַל-אֲנָשִׁים וַיֹּאמֶר חֲטָאתִי וַיִּשָּׂר הָעֲוִיּוֹתַי וְלֹא-שָׁוָה לִי:

ישור על אנשים - יעשה שורות של אנשים כשניצול מחליו ויתודה ליוצרו. **ולא שוה לי** - לא נהיה לי שכר בדבר.

(כח) פָּדָה [נִפְשׁוֹ] [נִפְשִׁי] מִעֲבַר בְּשַׁחַת [וְחִיתָו] (וחיתיו) בְּאֹזַר תְּרָאָה:

(כט) הִזְכַּל-אֱלֹהֵי יַפְעֵל-אֱלֹ פַעֲמִים שְׁלוֹשׁ עַם-גִּבֹּר:

פעמים שלש - מייסרו על עונותיו בחליו שלא להשחיתו ואם יותר יכעיס לפניו ידאג מן גיהנם ומן המיתה שנאמר: ועל ארבעה לא אשיבנו (עמוס א', ג').

(ל) לְהָשִׁיב נַפְשׁוֹ מִנִּי-שַׁחַת לְאֹזַר בְּאֹזַר הַחַיִּים: (לא) הִקְשִׁיב אֵיזֵב שְׁמַע-לִי

הַחֲרִשׁ וְאֲנֹכִי אֲדַבֵּר: (לב) אִם-יִשְׁמְלִין הַשִּׁיבֵנִי דַבֵּר כִּי-חִפְּצָתִי צְדָקָה: (לג) אִם-אֵין אַתָּה שְׁמַע-לִי הַחֲרִשׁ וְאֲאֲלַפְךָ חֲכָמָה:

יום ששי // י"ג סיון

הומש - ששי פרשת בהעלתך

(לה) {ששי} {ס} ז ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה | יי ויפצו איביך וינסו משנאיך מפניך:

והנה במטל ארונא ואמר משה אתגלי יי ויתבדרו שנאיך ויערקו בעלי דבבך מן קדמך.
ויהי בנסע הארון - עשה לו סימניות לפניו ולאחריו לומר שאין זה מקומו. ולמה נכתב כאן? כדי להפסיק בין פורענות לפורענות כו', כדאית' בכל כתיב הקדש (בבלי שבת קט"ז). **קומה י"י** - לפי שמקדים לפנייהם מהלך שלשה ימים, היה משה אומר: עמוד והמתן לנו ואל תתרחק יותר, תנחומא בויקהל (תנחומא ויקהל ז'). **ויפצו איביך** - המכונסין. **וינסו משנאיך** - אילו הרודפים. **וינסו משנאיך** - אילו שונאי ישראל, שכל השונאם כשונא את מי שאמר והיה העולם, שנאמר: ומשנאיך נשאו ראש (תהלים פ"ג, ג'). ומי הם? על עמך יערימו סוד (תהלים פ"ג, ד').

(לו) ובנחה יאמר שובה יי רבבות אלפי ישראל: ז
 ובמשרוהי אמר תוב יי שרי ביקרך בגו רבנות אלפיא דישראל.

שובה י"י - מנחם תרגמו: לשון מרגוע, וכן: בשובה ונחת תושעון (ישעיהו ל"ט:ו).
רבבות אלפי - מגיד שאין השכינה שורה כשישראל פחותין משני אלפים ושני רבבות.

(א) {פ} ויהי העם כמתאננים רע באזני יי וישמע יי ויחר אפו ותבער-בם
 אש יי ותאכל בקצה המחנה:

והנה עמא פד מסתקפין ביש קדם יי וישמע קדם יי ויתקיף רוגזיה ודליקת בהון אישתא מן קדם יי ושיציאת בסלפי משריתא.

ויהי העם - אין העם אלא הרשעים, וכן הוא אומר, מה אעשה לעם הזה (שמות י"ז, ד'), ואומר העם הזה הרע (ירמיהו י"ג, י'). וכשהן כשירין קרויין עמי, שנאמר, שלח עמי (שמות ח', ט"ז), עמי מה עשיתי לך (מיכה ו', ג'). **כמתאוננים** - אין מתאננים אלא לשון עלילה, מבקשים עלילה היאך לפרוש מאחרי המקום, וכן הוא אומר בשמשון, כי תאנה הוא מבקש (שופטים י"ד, ד'). **רע באזני י"י** - תאנה שתהא רעה באזניו, מתכוונים שתבא לאזניו ויקניט, אומרים, אוי לנו כמה ליבטנו בדרך זה, שלשה ימים לא נחנו מעינוי הדרך. **ויחר אפו** - אני הייתי מתכוין לטובתכם שתכנסו לארץ מיד. **בקצה המחנה** - במוקצין שבהן לשפלות, אילו ערב רב. ר' שמעון בן מנסיא אומר, בקצינין שבהם ובגדולים.

(ב) ויצעק העם אל-משה ויתפלל משה אל-יי ותשקע האש:
 ויצו עמא על משה וצלי משה קדם יי ואשתקעת אישתא.

ויצעק העם אל משה - משל למלך בשר ודם שכעס על בנו והלך הבן אצל אוהבו של אביו, אמר לו: צא ובקש עלי מאבא. **ותשקע האש** - נשקעה במקומה בארץ, שאילו חזרה לאחת הרוחות, היתה מקפלת והולכת כל אותה הרוח.

(ג) ויקרא שם המקום ההוא תבערה כי בערה במ אש יי:
 ויקרא שמיה דאתרא ההוא דליקתא ארי דליקת בהון אישתא מן קדם יי.
 (ד) והאספסוף אשר בקרבן התאוו תאווה וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרו
 מי יאכלנו בשר:

ורברבו דביניהון שאילו שאילתא ותבו ויבכו אף בני ישראל ואמרו מן יוכלנא בשרא.
והאספסוף - אילו ערב רב שנאספו עליהם בצאתם ממצרים. **וישבו** - גם בני
 ישראל ויבכו עמהם. **מי יאכלנו בשר** - וכי לא היה להם בשר, והלא כבר נאמר:
 וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר וגו' (שמות י"ב, ל"ח). ואם תאמר: אכלום,
 והלא בכניסתן לארץ נאמר: ומקנה רב היה וגו' (במדבר ל"ב, א'), אלא שמבקשין
 עלילה.

(ה) זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת
 האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים:
 דכירין אנהנא ית נונא דחוינא אכלין במצרים מן ית בוצינא וית אבטיחא וקרתי ובוצלי
 ותומי.

אשר נאכל במצרים חנם - תאמר שמצרים נותנין להם דגים חנם, והלא כבר
 נאמר: וגם תבן לא ינתן לכם (שמות ה', י"ח), אם תבן לא היו נותנין להם חנם,
 קל וחומר דגים. ומה אני אומר חנם - מן המצות. **את הקישואים** - אמר ר' שמעון:
 מפני מה המן משתנה לכל דבר חוץ מאילו, מפני שהן קשין למיניקות, אומרין
 לאשה: אל תאכלו שום ובצל מפני התינוק. משל למלך כו', כך שנויה בספרי
 (ספרי במדבר י"א, ה'). **הקישואים** - קוגומברש. **אבטיחים** - בודיכש. **החציר** -
 כרישין, פורילש. ית בוצינא וגו'.

(ו) ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אלהימן עינינו:
 וקען נפשנא תאיבא לית כל מדעם אלהיו למנא עינא.
אל המן עינינו - מן בשחר, מן בערב.

(ז) והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדלח:
 ומנא כבר זרע גדא הוא וחוניה כחיו בדולחא.

והמן כזרע גד הוא - מי שאמר זו לא אמר זו. ישראל אומר: בלתי אל המן עינינו
 (במדבר י"א, ו'), והקב"ה אומר: והמן כזרע גד הוא. כלומר: ראו באי עולם על מה
 מתלוננים בניי. והמן כך וכך חשוב הוא. **כזרע גד** - עגול כגידא, זרע קוליינדרו.
בדולח - שם אבן טובה, קרישטל.

(ח) שטו העם ולקטו וטחנו ברחים או דכו במדכה ובשלו בפרור ועשו אתו
 עגות והיה טעמו כטעם לשד השמן:
 שיטין עמא ולקטין דצבי טחין ברחיא ודצבי דאיך במדוכתא ומבשלין ליה בקדרא ועבדו
 יתיה גריצו וחו טעמיה כטעים דליש במשחא.

שטו - אין שייט אלא לשון טיול, אבטייאר, בלא עמל. **וטחנו בריחים וגו'** - לא
 ירד בריחים ולא לקדירה ולא למדוכה, אלא משתנה היה טעמו לנטחנין ולנידוכין
 ולמבושלין. **בפרור** - קדירה. **לשד השמן** - ליחלוח של שמן, פתרו דונש בן לברט.
 ודומה לו, נהפך לשדי בחרבוני קיץ וגו' (תהלים ל"ב, ד'), והלמ"ד יסוד בה, נהפך

לחלוחי בחרבוני קיץ. ורבותינו פרשוהו, לשון שדים. אך אין עיניין שדיים אצל שמן. ואי איפשר לומר השמן - לשון, וישמן ישורון (דברים ל"ב, ט"ו), שאם כן היה המ"ם נקוד קמץ וטעמו למטה תחת המ"ם. עכשיו שהמ"ם נקוד פתח קטן והטעם תחת השי"ן, לשון שמן הוא, והשי"ן הנקודה בקמץ גדול, ואינה נקודה פתח קטן, מפני שהיא סוף פסוק. דבר אחר, לשון נוטרייקון, לייש שמן דבש, כעיסה הנילושה בשמן וקטופה בדבש. ותרגומו של אונקלוס: דליש במשחא, נוטה לפתרונו של דונש שהעיסה הנילושה בשמן, לחלוחית שמן יש בה.

(ט) וּבְרַדַּת הַטֵּל עַל-הַמַּחֲנֶה לַיְלָה יֵרֵד הַמָּן עָלָיו:

וכד נחית טלא על משריתא בלילא נחית מנא עלוהי.

(י) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת-הָעַם בְּכֹה לְמִשְׁפַּחְתּוֹ אִישׁ לִפְתַּח אָהָלוֹ וַיַּחֲרֹאֲף יי מֵאֵד וּבְעֵינָי מִשֶּׁה רָע:

וישמע משה ית עמא בכן לזרעיתוהו גבר בתרע משפכניה ותיקיף רוגזא דיין לחדא ובעיני משה ביש.

בכה למשפחותיו - משפחות משפחות נאספים ובוכים לפרסם תרעומתן בגלוי. ורבותינו פירשו: **למשפחותיו** - על עסקי משפחותיו, על עריות הנאסרות להם (ספרי במדבר י"א, י'). **[ובעיני משה רע** - ידע לבו כי מרה תהיה בהם, כי חנם הם בוכים.

(יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל-יְיָ לְמָה הִרְעַתָּ לְעַבְדְּךָ וְלָמָּה לֹא-מָצַתִּי חַן בְּעֵינֶיךָ לְשׁוֹם אֶת-מִשְׁאֵה כָּל-הָעַם הַזֶּה עָלָי:

ואמר משה קדם יי למא אבאישתא לעבדך ולמא לא אשפחית רחמין קדמך לשואה ית מטול כל עמא הדיו עלי.

(יב) הַאֲנֹכִי הִרִיתִי אֶת כָּל-הָעַם הַזֶּה אִם-אֲנֹכִי יִלְדֹתֶיהוּ כִּי-תֹאמַר אֵלֵי שְׂאֵהוּ בַּחִיקֶךָ כַּאֲשֶׁר יֵשָׂא הָאֱמֹן אֶת-הַיִּנֹּק עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתָיו:

האב אנה לכל עמא הדיו אם בני אנון דאמרת לי סברהי בתוקףך פמא דמסובר תורבניא ית ינקא על ארעא דקיימתא לאבחתוהי.

האנכי הריתי - אם אני להם ובמעו היו, או ילידתיהו כאב לבן. **כי תאמר אלי** - שאתה אומר אלי. **שאהו בחיקך** - והיכן אמר לו כן: לך נחה את העם (שמות ל"ב, ל"ד), ואומר: ויצום אל בני ישראל (שמות ו', י"ג) - על מנת שיהו סוקלין אתכם ומחרפין אתכם. **על האדמה אשר נשבעת לאבותיו** - אתה אומר לשאתם בחיקי.

(יג) מֵאֵין לִי בְּשָׂר לָתֵת לְכָל-הָעַם הַזֶּה כִּי-יִבְכּוּ עָלַי לְאֹמֶר תְּנֶה-לָּנוּ בְּשָׂר וְנֹאכְלָה:

מן לי בשרא למתו לכל עמא הדיו ארי בכו עלי למימר הב לנא בשרא וניכול.

(יד) לֹא-אוּכַל אֲנֹכִי לְבַדִּי לְשֹׂאת אֶת-כָּל-הָעַם הַזֶּה כִּי כָבֵד מִמֶּנִּי:

לית אנה יכיל בלחודי לסוברא ית כל עמא הדיו ארי יקיר מני.

(טו) וְאִם-כִּכְהֵא אֶת-עֲשֵׂה לִי הֲרֹגְנִי נָא הָרֹג אִם-מָצַאתִי חַן בְּעֵינֶיךָ וְאֶל-אַרְאֶה בְּרַעְתִּי:

ואם כדיו את עביד לי קטולני כעו מקטל אם אשפחית רחמין קדמך ולא אחזי בבשתי.

אם ככה את עושה לי - תשש כחו של משה כנקבה, שהראהו הקב"ה פורענות שהוא עתיד להביא עליהם על זאת. אמר לפניו: אם כן, הרגני תחילה. **[את עושה לי - עושה אתה לי, כעין את נקבה ותש כח.] ואל אראה** - 'ברעתם' היה ליכתב, אלא שכינה הכתוב, וזה אחד מתיקוני סופרים בתורה לכינוי לתיקון לשון.

(טז) {פ} וַיֹּאמֶר יי אֶל-מֹשֶׁה אֲסַפֶּה-לִּי שְׁבָעִים אִישׁ מִזְקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעָתָּ בְיָהֶם זִקְנֵי הָעָם וְשִׁטְרֵיו וְלִקְחָתָּ אֹתָם אֶל-אַהֲל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ:

ואמר יי למשה כנוש קדמי שבעין גוברא מסבי ישראל דידיעתא ארי אנון סבי עמא וסרכוהי ותדבר לתהון למשפן זמנא ויתעתדון תמן עמך.

אספה לי - הרי תשובה לתלונתך, שאמרת, לא אוכל אנכי לבדי (במדבר י"א, י"ד). והזקנים הראשונים היכן היו? והלא אף במצרים ישיבה עמהם, שנאמר, לך ואספת את זקני ישראל (שמות ג', ט"ז), אלא באש תבערה מתו. וראויין היו לכך מסיני, ויחזו את האלהים (שמות כ"ד, י"א) - שנהגו קלת ראש כנושך פתו ומדבר אל המלך, וזהו, ויאכלו וישתו (שמות כ"ד, י"א). ולא רצה הקב"ה ליתן אָבֵל במתן תורה, ופרע להן כאן. **אשר ידעת כי הם וגו'** - אותם שאתה מכיר שנתמנו עליהם שוטרים במצרים בעבדת פרך והיו מרחמים עליהם ולוקין על ידם, שנאמר, ויכו שטרי בני ישראל (שמות ה', י"ד), עתה יתמנו בגדולתן כדרך שנצטערו בצרתם. **ולקחת אותם** - קחם בדברים, אשריכם שניתמניתם פרנסים על בניו של מקום. **והתייצבו שם עמך** - כדי שיראו ישראל וינהגו בהם גדולה וכבוד ויאמרו: חביבין אילו שנכנסו עם משה לשמוע דבור מפי הגבורה.

(יז) וַיִּרְדְּתִי וַדְּבַרְתִּי עִמָּךְ שָׁם וְאַצְלֹתִי מִן-הָרֹחַ אֲשֶׁר עָלָיְךָ וְשִׁמְתִי עֲלֵיהֶם וְנִשְׂאוּ אִתָּךְ בְּמִשְׁאֵ הָעָם וְלֹא-תִשָּׂא אִתָּהּ לְבַדְּךָ:

ואתגלי ואמליל עמך תמן וארבי מן ריחא דעלך ואשגי עליהון ויסוברון עמך במטויל עמא ולא תסובר את בלחודך.

וירדתי - זו אחת מעשר ירידות הכתובות בתורה. **ודברתי עמך** - ולא עמהם. **ואצלתי** - כתרגומו: ואירבי, כמו: ואל אצילי בני ישראל (שמות כ"ד, י"א). **ושמתי עליהם** - למה משה דומה באותה שעה? לנר שמונח על גבי מנורה, והכל מדליקין ממנו ואין אורו חסר כלום. **ונשאו אתך** - התנה עמהם על מנת שיקבלו עליהם טורח בניי שהם טורחנים וסרבנים. **ולא תשא לבדך** - הרי תשובה למה שאמר: לא אוכל אנכי לבדי (במדבר י"א, י"ד).

(יח) וְאֶל-הָעָם תֹּאמַר הִתְקַדְּשׁוּ לְמַחֲרָ וְאֶכְלֹתֶם בְּשֵׂרֵ כִי בְכִיתֶם בְּאֲזְנֵי יי לֵאמֹר מִי יֶאֱכַלְנֹ בְּשֵׂרֵ כִי-טוֹב לָנוּ בְּמִצְרַיִם וְנָתַן יי לָכֶם בְּשֵׂרֵ וְאֶכְלֹתֶם:

ולעמא תימר אזדמנו למחר ותיכלון בשרא ארי בכיתון קדם יי למימר מן יוכילנא בשרא ארי טב לנא במצרים ויתין יי לכו בשרא ותיכלון.

התקדשו - הזמינו עצמיכם לפורענות, וכן הוא אומר: הקדישם ליום הריגה (ירמיהו י"ב, ג').

(יט) לֹא יוֹם אֶחָד תֵּאֲכַלְוּן וְלֹא יוֹמִים וְלֹא חֲמִשָּׁה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרֵה יָמִים וְלֹא עֶשְׂרִים יוֹם:

לא יזמא חד תיכלון ולא תרין יומין ולא חמשא יומין ולא עשרא יומין ולא עשרין יומין.
(כ) עד | חדש ימים עד אשר יצא מאפכם והיה לכם לזרא יען כי מאסתם את יי אשר בקרבכם ותבכו לפניו לאמר למה זה יצאנו ממצרים:
 עד ירח יומין עד דתקוצון ביה ויהי לכוון לתקלא חלף דקציתון במימרא דיי דשכינתיה שרוא בינלכו וביכיתון קדמוהי למימר למא דגו נפקנא ממצרים.

עד חדש ימים - זו בכשרים שמתמצין על מיטותיהן ואחר כך נשמתן יוצאה, וברשעים הוא אומר: הבשר עודנו בין שניהם וגו' (במדבר י"א, ל"ג), כך היא שנויה בסיפרי (ספרי במדבר י"א, כ'). אבל במכילתא (מכילתא דרבי ישמעאל שמות ט"ז, י"ג) שנויה חילוף, הרשעים אוכלים ומצטערים שלשים יום, והכשירים הבשר עודנו בין שניהם. **אשר יצא מאפכם** - כתרגומו: דתקוצון ביה, יהי דומה לכם כאילו אכלתם ממנו יותר מדאי עד שיוצא ונגעל לחוץ דרך האף. **והיה לכם לזרא** - שתהו מרחקין אותו יותר ממה שקירבתם. ובדברי ר' משה הדרשן ראיתי שיש לשון שקורי' לחרב זרא. **את יי אשר בקרבכם** - אם לא שנטעתי שכינתי בקרבכם לא גבה לבכם ליכנס לכל הדברים הללו.

(כא) ויאמר משה שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב ואתה אמרת בשל אנתן להם ואכלו חדש ימים:
 ואמר משה שית מאה אלפין גוברא רגלאה עמא דאנא ביניהון ואת אמרת בשל אנתין להון ויכלון ירח יומין.

שש מאות אלף רגלי - לא חש למנות את הפרט שלשת אלפים היתירים. ור' משה הדרשן פירש שלא בכו אלא אותן שיצאו ממצרים.

(כב) הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם:

הצאן ותורין ותנכסין להון היספקון להון אם ית נויי גמא יתפנשוון להון היספקון להון.
הצאן ובקר ישחט - זה אחד מארבעה דברים שהיה ר' עקיבא דורש, ואין ר' שמעון דורש כמותו. ר' עקיבא אומר: שש מאות אלף רגלי וגו' ואתה אמרת בשר אתן לכם ואכלו חדש ימים (במדבר י"א:כ"א), הצאן ובקר וגו' - הכל כמשמעו, מי מספק להם, כעניין שנאמר: ומצא כדי גאלתו (ויקרא כ"ה:כ"ו). ואיזו קשה, זו או: שמעו נא המורים (במדבר כ"ה:י'), אלא לפי שזו לא אמר ברבים - חיסך לו הכתוב ולא נפרע ממנו, וזו של מי מריבה היתה בגלוי - לפיכך לא חיסך לו הכתוב. ר' שמעון אומר: חס ושלום לא עלת על דעתו של אותו צדיק כך. מי שכתוב בו: בכל ביתי נאמן הוא (במדבר י"ב:ז'), יאמר: אין המקום מספיק לנו? אלא כך אמר לפניו: שש מאות אלף רגלי וגו' ואתה אמרת בשר אתן לחדש ימים (במדבר י"א:כ"א) ואחר כך תהרוג את אומה גדולה כזו, הצאן ובקר ישחט להם - כדי שיהרגו ותהא אכילה זו מספקתן עד עולם, וכי שבחך הוא זה, אומרין לו לחמור: טול כור שעורים ונחתוך ראשך. השיבו הקב"ה: ואם לא אתן יאמרו שקצרה ידי, הטוב בעיניך שיד יי תקצר בעיניהם, יאבדו הם ומאה כיוצא בהם, ואל תהא יד קצרה לפני אפילו שעה אחת.

(כג) {פ} וַיֹּאמֶר יי אֶל־מֹשֶׁה הִיד יי תִּקְצֹר עֵתָה תִּרְאֶה הַיְקָרָךְ דְּבָרֵי אִם־
לֹא:

וַיֹּאמֶר יי לְמֹשֶׁה הַמִּימָרָא דִּינִי מִתְעַכֵּב כְּעוֹן תַּחֲזִי הַיְעָרְעֵנָךְ פִּתְגָמֵי אִם לֹא.

עַתָּה תִּרְאֶה הַיְקָרָךְ דְּבָרֵי - רבן גמליאל בנו של ר' יהודה הנשיא אומר: אי איפשר לעמוד על התפל, מאחר שאינן אלא מבקשין עלילה לא תספיק להם, סופן לדון אחריו, אם אתה נותן בשר בהמה גסה יאמרו דקה בקשנו, ואם דקה יאמרו גסה בקשנו, חיה ועוף בקשנו, דגים וחגבים בקשנו, אמר לו: אם כן יאמרו שקצרה ידי. אמר לפניו: הריני הולך ומפייסן, אמר לו: עתה תראה היקרך דברי - שלא ישמעו לך. הלך משה לפייסן, אמר להם: הודו יי תקצר, הן הכה צור ויזובו מים וגו' הגם לחם יוכל לת (תהלים ע"ח:כ'), אמרו: פשרה היא זו אין בו כח לתת לנו שאלתנו, וזה הוא שנאמר: ויצא משה וידבר אל העם, כיון שלא שמעו לו ויקח שבעים איש וגו'.

(כד) וַיֵּצֵא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶל־הָעָם אֵת דְּבָרֵי יי וַיֹּאסֹף שְׁבַעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי הָעָם
וַיַּעֲמֵד אֹתָם סְבִיבֹת הָאֹהֶל:

וַיִּפֶק מֹשֶׁה וּמְלִיל עִם עַמָּא ית פִּתְגָמֵי דִּינִי וְכַנֵּשׁ שְׁבַעִין גּוֹבְרָא מְסַבֵּי עַמָּא וְאַקִּים יְתַהוֹן סְחוֹר סְחוֹר לְמִשְׁכָּנָא.

(כה) וַיֵּרֶד יי | בְּעֵנָן וַיְדַבֵּר אֵלָיו וַיֹּאצֵּל מִן־הָרוּחַ אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתֵּן עַל־שְׁבַעִים
אִישׁ הַזִּקְנִים וַיְהִי כְנֹחַ עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וַיִּתְנַבְּאוּ וְלֹא יִסְפוּ:

וַאֲתַגְלִי יי בְּעֵנָא וּמְלִיל עִמֵּיהּ וּרְבִי מִן רוּחָא דְעֵלוּהִי וַיְהִיב עַל שְׁבַעִין גּוֹבְרָא סְבִיבָא וְהוֹת כַּד שְׁרַת עֲלֵיהוֹן רוּחַ נְבוּאָה וּמִתְנַבֵּן וְלֹא פִסְקִין.

ולא יספו - לא נתנבאו אלא אותו היום לבדו, כך מפורש בסיפרי (ספרי במדבר י"א:כ"ו). ואונקלוס תירגם: לא פסקו, שלא פסקה נבואה מהם.

(כו) וַיִּשְׁאֲרוּ שְׁנֵי־אֲנָשִׁים | בְּמַחֲנֶה שֵׁם הָאֶתְד | אֶלְדָּד וְשֵׁם הַשְּׁנִי מִיָּד
וַתִּנַּח עֲלֵיהֶם הָרוּחַ וְהֵמָּה בְּכַתְּבִים וְלֹא יֵצְאוּ הָאֹהֶלָה וַיִּתְנַבְּאוּ בְּמַחֲנֶה:

וַאֲשַׁתְּאֲרוּ תַרְוִן גּוֹבְרִין בְּמִשְׁרִיתָא שׁוּם חַד אֶלְדָּד וְשׁוּם תַּנְיָנָא מִיָּד וַיִּשְׁרַת עֲלֵיהוֹן רוּחַ נְבוּאָה וְאֲנָוִן בְּכַתְּבִיבָא וְלֹא נִפְקוּ לְמִשְׁכָּנָא וַאֲתַנְבִּיאוּ בְּמִשְׁרִיתָא.

וישארו שני אנשים - מאותן שנבחרו, אמרו: אין אנו כדיים לגדולה זו. **והמה בכתובים** - במבוררין לסנהדרין. ונכתבו כולם נקובים בשמות ועל ידי גורל, לפי שהחשבון עולה לשנים עשר שבטים ששה לכל שבט ושבת, חוץ משני שבטים שאין מגיע אליהם אלא חמשה חמשה. אמר משה: אין שבת שומע לי לפחות משבטו זקן אחד. מה עשה? נטל שבעים ושנים פתקים וכתב על שבעים: זקן, ועל שנים: חלק. עמד ובירר ששה מכל שבט והיו שבעים ושנים. אמר להם: בואו וטלו פיתקיכם מתוך קלפי, מי שעלה בידו זקן נתקדש, מי שעלה בידו חלק אמר לו: המקום לא חפץ בך.

(כז) וַיִּרְץ הַנְּעָר וַיִּגֵּד לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמִיָּד מִתְנַבְּאִים בְּמַחֲנֶה:

וַרְהֵט עוֹלִימָא וְחוּי לְמֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶלְדָּד וּמִיָּד מִתְנַבֵּן בְּמִשְׁרִיתָא.

וירץ הנער - יש אומרים (תנחומא בהעלותך י"ב): גרשם בן משה היה.

(כח) וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון מִשְׁרַת מֹשֶׁה מִבְּחַרְיוֹ וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מֹשֶׁה כָּלְאִם:

וְאַתִּיבְּ הַשֹּׁשֶׁעַ בְּרַגְלֵי מְשֻׁמְשָׁנִים דְּמִשְׁחָה מֵעוֹלָמוֹתֶיהָ וְאָמַר רַבּוּנֵי מִשְׁחָה אֶסְרְנוּן.
כלאם - הטל עליהם צרכי ציבור והם כלים מאיליהם. דבר אחר: תנם אל בית הכלא, לפי שהיו מתנבאין: משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ.

(כט) וַיֹּאמֶר לֹא מִשְׁחָה הַמְּקַנָּא אַתָּה לִי וּמִי יִתֵּן כָּל־עַם יִי נְבִיאִים כִּי־יִתֵּן יִי אֶת־רוּחֹו עֲלֵיהֶם:

וְאָמַר לִיה מִשְׁחָה הַמְּקַנָּא אֶתְּ מְקַנֵּי רַעֲיָנָא פֻּון דִּיהוֹן כָּל עַמִּיה דִּינֵי נְבִיין אַרִי יִתֵּין יִי יְת רוח נְבוֹאָתִיהָ עֲלֵיהוֹן.

המקנא אתה לי - הקנאתי את מקנא. **לי** - כמו: בשבילי. כל לשון קנאה הנותן לב על דבר או לנקמה או לעזור, אינפרנט, אוחד בעובי המשא.

תהלים - פרקים סט-עא

תניא - שער היהוד והאמונה פ"ד

והנה כמו שמדה זו היא שבחו של הקב"ה לברו שאין ביכולת שום נברא לברוא יש מאין ולהחיותו וגם מדה זו היא למעלה מהשכלת כל הברואים והשגתם שאין כח בשכל שום נברא להשכיל ולהשיג מדה זו ויכלתה לברוא יש מאין ולהחיותו כי הבריאה יש מאין הוא דבר שלמעלה משכל הנבראים כי היא ממדת גדולתו של הקב"ה והקב"ה ומדותיו אחדות פשוט כדאיתא בזה"ק דאיהו ונרמוהי חד וכשם שאין ביכולת שום שכל נברא להשיג בוראו כך אינו יכול להשיג מדותיו וכמו שאין ביכולת שום שכל נברא להשיג מדת גדולתו שהיא היכולת לברוא יש מאין ולהחיותו כדכתיב עולם חסד יבנה כך ממש אין ביכולתו להשיג מדת גבורתו של הקב"ה שהיא מדת הצמצום ומניעת התפשטות החיות מגדולתו מלירד ולהתגלות על הנבראים להחיותם ולקיימם בגילוי כ"א בהסתר פנים שהחיות מסתתר בגוף הנברא וכאילו גוף הנברא הוא דבר בפני עצמו ואינו התפשטות החיות והרוחניות כהתפשטות הזיו והאור מהשמש אלא הוא דבר בפני עצמו ואף שבאמת אינו דבר בפני עצמו אלא כמו התפשטות האור מהשמש מכל מקום הן גבורותיו של הקדוש ברוך הוא אשר כל יכול לצמצם החיות והרוחניות הנשפע מרוח פיו ולהסתירו שלא יבטל גוף הנברא במציאות וזה אין בשכל שום נברא להשיג מהות הצמצום וההסתר ושיהיה אעפ"כ גוף הנברא נברא מאין ליש כמו שאין יכולת בשכל שום נברא להשיג מהות הבריאה מאין ליש.

לוח היום-יום

י"ג סיון

הצמח צדק חיבר כמה נגונים, למודו היה בקול ונגון, ולפעמים היה מפסיק באמצע למודו, או כתיבתו דא"ח או שו"ת, ומנגן איזה ניגון.

אבי אדוני זקני מורי ורבי סיפר, אשר מקול נגוננו של הצמח צדק היה יודע במה הוא עסוק באותה שעה.

נ"ך יומי - איוב פרק ל"ד

(א) {פ} וַיַּעַן אֱלֹהֵיהּ וַיֹּאמֶר: (ב) שָׁמְעוּ חֲכָמִים מְלֵי יוֹדָעִים הֲאֵזִינוּ לִי: (ג) כִּי־אֶזְן מִלִּין תִּבְחָן וְחֹד יִטְעַם לְאֹכֵל:

כי אוזן מלין תבחן - כאשר החיך יטעום האוכל.

(ד) מִשְׁפָּט נִבְחָרָה־לָנוּ נִדְעָה בִּינֵינוּ מֵה־טוֹב:

משפט - הוכחת דברים.

(ה) כִּי־אָמַר אִיּוֹב צְדָקָתִי וְאֵל הִסִּיר מִשְׁפָּטִי: (ו) עַל־מִשְׁפָּטִי אֶכְזָב אָנוּשׁ חֲצִי בְלִי־פֶשַׁע:

אכזב - אכזיב שופטי שלא דנני אמת. **אנוש** - חולה מכותי, כמו: ויאנש (שמואל ב י"ב, ט"ו). **חצי** - נגעי.

(ז) מִי־גָבַר כְּאִיּוֹב יִשְׁתַּהֲלֶעַג כַּמַּיִם: (ח) וְאָרַח לְחִבְרָה עַם־פְּעֻלֵי אֲזוּן וְלִלְכַת עַם־אֲנָשֵׁי־רָשָׁע: (ט) כִּי־אָמַר לֹא יִסְכֹּן־גִּבּוֹר בְּרִצְתּוֹ עַם־אֱלֹהִים:

לא יסכן גבור - לא יהנה אדם אם מתמים דרכיו.

(י) לָכֵן אֲנִישֵׁי לִבָּב שָׁמְעוּ לִי חֲלָלָה לְאֵל מִרְשַׁע וְשָׂדֵי מַעוֹל: (יא) כִּי פָעַל אָדָם יִשְׁלַם־לוֹ וְכִאֲרַח אִישׁ יִמְצָאֵנוּ: (יב) אֶף־אֲמַנֶּם אֵל לֹא־יִרְשִׁיעַ וְשָׂדֵי לֹא־יַעֲנֹת מִשְׁפָּט: (יג) מִי־פָקַד עָלָיו אֲרָצָה וּמִי שָׁם תִּבֵּל בְּלָה:

מי פקד עליו ארצה - מי מושל בו לאמר למה כן עשית ולא צויתך כן כי מי צוהו בממשלתו ולמה ימצא תואנות לבריות אינו צריך להשיב דבר למושל בו לאמר בשביל זאת הרעותי לו.

(יד) אִם־יִשְׁעִים אֱלֹהֵי לְבוֹ רֹחוֹ וְנִשְׁמָתוֹ אֱלֹהֵי יָאֶסֶף:

אם ישעים אליו לבו - על אדם להשחיתו למה יבא בעלילה עליו הרי מיד יאסוף אליו רוחו ונשמתו רוח ונשמה שלו שהיא (נפוחה בו) ואין מוחה בידו ויגוע כל בשר יחד.

(טו) יִגְוַע כָּל־בֶּשֶׁר יַחַד וְאָדָם עַל־עַפְרָה יָשׁוּב: (טז) וְאִם־בִּינָה שְׁמַעָה־זֹאת הֲאֵזִינָה לְקוֹל מְלֵי:

ואם בינה - ואם אתה רוצה הבין שמעה זאת. בינה זו אינה שם דבר אלא לשון צווי, כמו: בינה הגיגי (תהלים ה', ב'). לפיכך שתים אלו טעמן למעלה בבי"ת וכל שאר בינה טעמן למטה בנו"ן.

(יז) הֲאֵף שׁוֹנֵא מִשְׁפָּט יַחְבֹּשׁ וְאִם־צָדִיק כְּבִיר תִּרְשִׁיעַ:

האף שונא משפט - משפטו של שופ' צדק. **יחבוש** - המקום וא"ת אינו משפט כי לא כדין עשה אפשר זאת מי שהוא צדיק מאוד תרשיע. **כביר** - לשון מאוד.

(יח) הַאֲמַר לְמֶלֶךְ בְּלִיעֵל רְשָׁע אֶל־נְדִיבִים:

האמור למלך בליעל - וכי הגון וראוי לאמר למלך בליעל ולאמר רשע אל נדיבים. (יט) **אֲשֶׁר לֹא־נִשְׂא | פְּנֵי שָׂרִים וְלֹא גִבְר־שׁוֹעַ לְפָנֵי־דָל כִּי־מַעֲשֵׂה יָדָיו כָּלָם: אֲשֶׁר לֹא נִשְׂא פְנֵי שָׂרִים** - כלומר למלך עולם אשר אין משוא פנים לפניו. **שוע** - שר, כמו: ולכילי לא יאמר שוע (ישעיהו ל"ב, ה').

(כ) רָגַע | יָמְתוּ וַחֲצוֹת לַיְלָה יִגְעֲשׂוּ עִם וַיַּעֲבְרוּ וַיִּסְירוּ אֲבִיר לֹא בִיד:

רגע ימותו - כשירצה. **וחצות לילה** - כמו שעשה למצרים. **יגעשו עם** - כלומר ברגע יעבורו. **ויסירו אביר** - כח שלהם. **לא ביד** - לא ישנו בידם ואין להם כח.

(כא) כִּי־עֵינָיו עַל־דְּרָכֵי־אִישׁ וְכָל־צַעֲדָיו יִרְאֶה: (כב) אֵין־חֲשֹׁךְ וְאֵין צַלְמוֹת לְהַסְתֵּר שָׁם פְּעָלֵי אָוֶן: (כג) כִּי לֹא עַל־אִישׁ יֵשִׁים עֹד לְהִלָּךְ אֶל־אֵל בְּמִשְׁפָּט:

כי לא על איש ישים עוד - כלומר אמרת לא אך ישים בי (איוב כ"ג, ו') רק חטאי לבדי. ואני משיבך: לא ישים הקב"ה על בריותיו עלילות תוספת על פשעם, עוד לשון תוספת. **להלוך אל אל במשפט** - כשהוא בא על בריותיו להתווכח עמהם.

(כד) יָרַע כְּבִירִים לֹא־חָקַר וַיַּעֲמֵד אַחֲרֵים תַּחֲתָם:

ירוע - ירוצץ, כמו: רוע התרועעה (ישעיהו כ"ד, י"ט). **ויעמד אחרים** - במקומם.

(כה) לָכֵן יִבִּיר מֵעַבְדֵיהֶם וְהִפִּיךְ לַיְלָה וַיִּדְכָּאוּ:

לכן יכיר מעבדיהם - לפי שהוא מכיר מעבדיהם הטוב והרע ואין צורך לו להתווכח. **והפך לילה** - עת חשך וצרה להם וידכאו.

(כו) תַּחַת־רְשָׁעִים סִפְקָם בְּמָקוֹם רָאִים:

תחת רשעים - במקומם. **ספקם** - לאנשי סדום. **במקום רואים** - לעין כל.

(כז) אֲשֶׁר עַל־כֵּן סָרוּ מֵאַחֲרָיו וְכָל־דְּרָכָיו לֹא הִשְׁכִּילוּ:

אשר על כן סרו מאחריו - כמו: על כן ידעת חנותינו במדבר (במדבר י', ל"א), כמו מפני אשר סרו מאחריו והביאו לפניו ועליו צעקת דלים.

(כח) לְהִבְיָא עָלָיו צַעֲקַת־דָּל וְצַעֲקַת עֲנִיִּים יִשְׁמָע: (כט) וְהוּא יִשְׁקֹט | וּמִי יִרְשָׁע וַיִּסְתֵּר פָּנָיו וּמִי יִשׁוּרְנוּ וְעַל־גּוֹי וְעַל־אָדָם יַחַד:

והוא ישקיט - משקיט את הדלים מאותן העושקים ומי ירשיע עוד ובעוד שהסתיר פנים מי ישורנו. **ועל גוי ועל אדם יחד** - כיחידים כמרובים שוה לפניו להשקיט ולהסתיר פנים.

(ל) מִמֶּלֶךְ אָדָם חָנַף מִמְּקֹשֵׁי עָם:

(וישקוט) **ממלוך אדם חנף ממוקשי עם** - על דלים שמלך. **ממוקשי עם** - עון, ולאולה כזה לא היה לך לומר בליעל ורשע.

(לא) **כִּי־אֶל־אֵל הָאֱמֹר נִשְׁאֲתִי לֹא אֶחָבֵל:**

כי אל אל האמר - להאמר אליו נכון וראוי מאת כל סובלי יסורים להאמר נשאתי ומקבל וסובל אני משפטיך ולא אחבול בעצמי ועוד צריך הנידן לומר.

(לב) **בְּלַעַדִּי אֶחְזָה אֶתְּהָ הִרְגִּי אֶסְעֹל פֶּעֲלֹתִי לֹא אֶסִּיף:**

בלעדי אחזה - לבד מה שאני יודע לראות ולהבין בדבריך אתה הורני ואם און פעלתי לא אוסיף.

(לג) **הִמְעַמְדִּי יִשְׁלַמְנָה | כִּי־מֵאִסָּת כִּי־אֶתְּהָ תִבְחַר וְלֹא־אֶנִּי וְמֵה־יִדְעֶתָ דְבָר:**

המעמך ישלמנה | **כי מאסת וגו'** - כך אמר אליהו לאיוב המעמך היה לו להקב"ה להימלך בפירעון תשלומין ממך. **כי מאסת** - לאמר מאסתי לא לעולם אחיה (איוב ז', ט"ז), יתר ידו ויבצעני (איוב ו', ט'). סבור אתה שיגבה ממך לפי דעתך ורצונך ואתה תבחר התשלומין ולא אני במקום הקב"ה דבר אליהו בתמיה.

(לד) **אֲנִישֵׁי לֵבָב יֵאמְרוּ לִי וְגִבֹר חָכָם שִׁמְעֵ לִי:**

אנשי לבב יאמרו לי - כי איוב לא בדעת ידבר (איוב ל"ד, ל"ה).

(לה) **אִיּוֹב לֹא־בִדְעֶת יִדְבֵר וְדִבְרָיו לֹא בְהִשְׂכִּיל: (לו) אָבִי יִבְחַן אִיּוֹב עַד־**

נִצַּח עַל־חֲשֵׁבֶת בְּאֲנִשֵׁי־אָוֶן:

אבי יבחן - אבי אתה הקב"ה אב לכל הלואי יבחן איוב עד נצח למען תהיה תשובה לאנשי און ואף לבני אדם דבר הכתוב כן, כמו: אבי דבר גדול וגו' (מלכים ב ה', י"ג). (דבר אחר: **אבי** - כמו ותפר האביונה (קהלת י"ב, ה'), לשון רצון, כך חברו מנחם. וכן פתרונו: אבי יבחן איוב עד נצח רצוני ומאויי שיבחן איוב עד נצח).

(לז) **כִּי יֵסִיף עַל־חֲטָאתוֹ פִּשַׁע בִּינִינוּ יִשְׁפֹּק וַיִּרַב אֲמָרָיו לְאֵל:**

יספוק - לשון רוב דברים והרמת קול. **בינינו יספוק** - הוא אומר מה לנו ולדבריו אף אמנם שגיתי אתי תלין (איוב י"ט, ד') ואינו יודע שאנו נענשים ומספיק לנו עונות על שאנו שומעים כך מפורש בויקרא רבה.

שבת קדש \ י"ד סיון \ שבת פרשת בהעלתך

הונוש - שביעי פרשת בהעלתך

(ל) {שביעי} וַיֵּאָסֶף מֹשֶׁה אֶל־הַמַּחֲנֶה הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:
וְאֶת־כְּנִישׁ מֹשֶׁה לְמִשְׁרֵיתָא הוּא וְסָבִי יִשְׂרָאֵל.

ויאסף משה - מפתח אהל מועד. **אל המחנה** - נכנסו איש לאהלו. **ויאסף** - לשון כניסה אל הבית, כמו: ואספתו אל תוך ביתך (דברים כ"ב, ב'), ואב לכולם: יצבר ולא ידע מי אוספם (תהלים ל"ט, ד'), [אם אסיפה קיבוץ, מהו: לא ידע הצובר את הכרי, הוא האוסף, אלא הצוברן לא ידע מי מכניסו לבית]. מלמד שלא הביא עליהם פורענות עד שנכנסו הצדיקים איש לאהלו.

(לא) וְרוּחַ נֹסֵעַ | מֵאֵת יי וַיִּגְזוּ שְׁלֹוִים מִן־הַיָּם וַיִּטְשׁ עַל־הַמַּחֲנֶה כְּדָרְךָ יוֹם כֹּה וְכְדָרְךָ יוֹם כֹּה סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה וְכֹאמְתִים עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ:
וְרוּחָא נָטַל מִן קָדָם יי וְאַפְרַח שְׁלִיו מִן יִמָּא וְרָמָא עַל מִשְׁרֵיתָא כְּמַהְלָךְ יוֹמָא לְכָא וְכְמַהְלָךְ יוֹמָא לְכָא סְחוּר סְחוּר לְמִשְׁרֵיתָא וְכָרוּם תְּרַתִּין אֲמִין עַל אֲפִי אֲרַעָא.

ויגזו - הפריח, וכן: כי גז חיש (תהלים צ', י'), וכן: גגוזו ועבר (נחום א', י"ב). **ויטש** - ויפשט, כמו: והנם נטושים על פני כל הארץ (שמואל א ל', ט"ז), ונטשתך המדברה (יחזקאל כ"ט, ה'). **וכאמתים** - פורחות בגובה שהן כנגד לבו של אדם, כדי שלא יהא טורח באסיפתם, לא להגביה ולא לשחות.

(לב) וַיִּקֶּם הָעָם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא וְכָל־הַלַּיְלָה וְכָל | יוֹם הַמַּחֲרָת וַיֵּאָסְפוּ אֶת־הַשָּׁלוֹ הַמְּמַלְיֵיט אָסֶף עֲשָׂרָה חֲמָרִים וַיִּשְׁטְחוּ לָהֶם שְׁטוּחַ סְבִיבוֹת הַמַּחֲנֶה:
וְקַם עֲמָא כָּל יוֹמָא הַהוּא וְכָל לַיְלָא וְכָל יוֹמָא דְבִתְרוּהִי וְכַנְשׁוּ יָת שְׁלִיו דְאַזְעַר כְּנֵשׁ עֲשָׂרָא דְגוֹרִין וְשְׁטְחוּ לְהוֹן מְשֻׁטְחִין סְחוּר סְחוּר לְמִשְׁרֵיתָא.
הממעיט - מי שאסף פחות מכולם, העצלים והחגרים, אסף עשרה חמרים. **וישטחו** - עשו אותן משטיחין משטיחין.

(לג) הַבָּשָׂר עוֹדְנָו בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרַם יִכְרֹת וְאַף יי חָרָה בָּעָם וַיִּדְ יי בָּעָם מִכָּה רַבָּה מְאֹד:
בְּשָׂרָא עַד כְּעוּ בֵּין שְׁנֵיהוֹן עַד לָא פִּסַּק וְרוּגְזָא דִּי תִּקְיַף בְּעַמָּא וְקִטְל יי בְּעַמָּא קִטּוּל סְגִי לְחֻדָּא.
טרם יכרת - כתרגומו: עד לא פסק. דבר אחר: אינו מספיק לפוסקו בשינוי עד שנשמתו יוצאה. **[ויהיו בחצרות** - יותר מכדי חנייתם, שנתעכבו על מרים.]

(לד) וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא קְבָרוֹת הַתְּאֻוָּה כִּי־שָׂם קְבָרוֹ אֶת־הָעָם הַמַּתְּאֻוִּים:
וְקָרָא יָת שְׁמִיה דְאַתְרָא הַהוּא קְבָרֵי דְמִשְׁאַלֵי אַרִי תַמּוֹן קְבָרוֹ יָת עַמָּא דְשִׂאִילוֹ.

(לה) מִקְבָּרוֹת הַתְּאֻוָּה נָסְעוּ הָעָם חֲצָרוֹת וַיְהִיו בְּחֲצָרוֹת:
מִקְבָּרֵי דְמִשְׁאַלֵי נָטְלוּ עַמָּא לְחֲצָרוֹת וְהוּוּ בְּחֲצָרוֹת.

(א) {פ} וַתִּדְבֹר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁה עַל־אֲדוֹת הָאִשָּׁה הַכִּשִּׁית אֲשֶׁר לָקַח כִּי־אִשָּׁה כִּשִּׁית לָקַח:

ומלילת מרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁחָה עַל עֵיסֶק אֶתְנָתָא שְׁפִירְתָּא דְנָסִיב אַרְי אֶתְנָתָא שְׁפִירְתָּא דְנָסִיב רְחִיק.

ותדבר מרים - אין דיבור בכל מקום אלא לשון קשה, וכן הוא אומר: דבר האיש אדני הארץ אתנו קשות (בראשית מ"ב, ל'). אין אמירה בכל מקום אלא תחנונים, וכן הוא אומר, ויאמר אל נא אחי וגו' (בראשית י"ט, ז'), ויאמר שמעו נא דברי (במדבר י"ב, ו'), כל נא לשון בקשה. **ותדבר מרים ואהרן** - היא פתחה בדבר תחילה, לפיכך הקדימה הכתוב. ומניין היתה יודעת מרים שפירש משה מן האשה? ר' נתן אומר, מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר למשה, אלדד ומידד מתנבאים במחנה (במדבר י"א, כ"ז). כיון ששמעה ציפורה, אמרה, אוי לנשותיהם של אילו, אם נזקקים בעליהן לנבואה יהו פורשין מנשותיהן כדרך שפירש בעלי ממני. משם ידעה מרים והגידה לאהרן. ומה מרים שלא נתכוונה לגנותו כך נענשה, קל וחומר למספר בגנותו של חברו. **האשה הכושית** - מגיד שהכל מודים ביופיה, כשם שהכל מודים בשחרוריתו של כושי. **כושית** - בגימטריא: יפת מראה, חשבונו של זה כחשבונו של זה. **על אודות האשה** - על אודות גירושיה. **כי אשה כושית לקח** - מה תלמוד? אלא, יש לך אשה נאה ביופיה ואין נאה במעשיה, במעשיה ולא ביופיה. זו נאה בכל. **האשה הכושית** - על שם נוייה נקראת כושית, כאדם הקורא את בנו נאה כושי, שלא תשלוט בו עין. **כי אשה כושית לקח** - ועתה גירשה.

(ב) וַיֹּאמְרוּ הָרֶק אֶדְבַּרְמֶשֶׁה דְבַר יִי הֲלֹא גַם־בָּנוּ דְבַר וַיִּשְׁמַע יִי: וַאֲמָרוּ הַלְחֹד בְּרַם עִם מִשָּׁה מְלִיל יִי הֲלֹא אֶף עַמְנָא מְלִיל וַיִּשְׁמִיעַ קָדָם יִי.

הרק אך - עמו לבדו דבר יי'. **הלא גם בנו דבר** - ולא פרשנו מדרך ארץ.

(ג) וְהָאִישׁ מִשָּׁה עָנָו מְאֹד מְכַלֵּי הָאָדָם אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָאָדָמָה: וַיִּגְבְּרָא מִשָּׁה עֲנֻתָו לַחֲדָא מְכַל אֲנָשָׁא דְעַל אַפֵּי אַרְעָא. **עניו** - שפל וסבלן.

(ד) {ס} וַיֹּאמֶר יי פְּתָאִם אֶל־מִשָּׁה וְאֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־מְרִיָם צְאוּ שְׁלֹשְׁתְּכֶם אֶל־אֶהָל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ שְׁלֹשְׁתָּם:

וַאֲמַר יִי בְּתַפְיָו לְמִשָּׁה וְלְאַהֲרֹן וּלְמְרִיָם פּוֹקוּ תְלַתִּיכוֹן לְמִשְׁפַּחַן זְמַנָּא וַנְּפַקוּ תְלַתִּיהוֹן.

פתאם - נגלה עליהם פתאם והם טמאים בדרך ארץ והיו צועקים: מים מים, להודיעם שיפה עשה משה שפירש מן האשה מאחר ששכינה נגלית עליו תדיר, ואין עת קבועה לדיבור. **צאו שלשתכם** - מגיד ששלשתן נקראו בדבור אחד, מה שאי אפשר לפה לומר ולאוזן לשמוע.

(ה) וַיֵּרֶד יי בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֵד פֶּתַח הָאֶהָל וַיִּקְרָא אֶהֲרֹן וּמְרִיָם וַיִּצְאוּ שְׁנֵיהֶם: וַאֲתַגְּלִי יִי בְּעַמּוּדָא דְעֲנַנָּא וְקַם בְּתַרְע מִשְׁפַּחָא וַיִּקְרָא אֶהֲרֹן וּמְרִיָם וַנְּפַקוּ תְרֵיהוֹן.

בעמוד ענן - יצא יחידי שלא כמדת בשר ודם. מלך בשר ודם כשיוצא למלחמה יוצא באוכלוסין, וכשיוצא לשלום יוצא במועטין, ומדת הקב"ה יוצא למלחמה ביחידי: יי' איש מלחמה (שמות ט"ו, ג'), ויוצא לשלום באוכלוסין, שנאמר: רכב אלהים ריבوتים (תהלים ס"ח, י"ח). **ויקרא אהרן ומרים** - שיהו נמשכין ויוצאין חוץ החצר לקראת הדיבר. **ויצאו שניהם** - ומפני מה משכן והפרישן ממשה, לפי

שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו. וכן מצינו בנח, שלא בפניו נאמר: איש צדיק תמים היה וגו' (בראשית ו', ט'), ובפניו נאמר: כי אותך ראיתי צדיק לפני (בראשית ז', א'). דבר אחר: שלא ישמע בניזיפתו של אהרן.

(ו) וַיֹּאמֶר שְׂמַעוּנִי דְבַרְי אֲסִיְהִי נְבִיאֲכֶם יי בַּמְּרֹאֶה אֱלֹהֵי אֶתְוֹדַע בַּחֲלוֹם אֲדַבְּרֶבּוּ:

וַאֲמַר שְׂמַעוּ כְּעַן פְּתַגְמֵי אִם יְהוֹן לְכוֹן נְבִיין אָנָּה יי בְּחֻזוֹן אָנָּה מְתַגְלֵי לְהוֹן בְּחֻלְמֵי אָנָּה מְמַלֵּיל לְעַמְהוֹן.

שמעו נא דברי - נא לשון בקשה. **אם יהיה נביאכם -** אם יהיו לכם נביאים. **י"י במראה אליו אתודע -** שכינת שמי אין נגלית עליו באספקלריא המאירה אלא בחלום וחזיון.

(ז) לֹא-כֵן עֲבַדִּי מֹשֶׁה בְּכָל-בֵּיתִי נְאֻמָּן הוּא:

לֹא כֵן עֲבַדִּי מֹשֶׁה בְּכָל עַמֵּי מְהִימָן הוּא.

(ח) פֶּה אֶל-פֶּה אֲדַבְּרֶבּוּ וּמְרֹאֶה וְלֹא בְּחִידָת וּתְמִנַּת יי יִבִּיט וּמְדוּעַ לֹא יֵרְאֹתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדֵי בְּמֹשֶׁה:

מְמַלֵּל עִם מְמַלֵּל מְלִילָנָה עֲמִיָּה בְּחִיזוֹ וְלֹא בְּחֻדוֹן וּבְדַמּוּת יִקְרָא דֵּיין מְסַתְפֵּל וּמְדִין לֹא דְחִילְתוֹן לְמַלְלָא בְּעַבְדֵי בְּמֹשֶׁה.

פה אל פה - אמרתי לו לפרוש מן האשה. והיכן אמר לו? בסיני: לך אמור להם שובו לכם לאהליכם (דברים ה', כ"ו), ואתה פה עמוד עמדי (דברים ה', כ"ז). **ומראה ולא בחידות -** ומראה - זה מראה דיבור, שאני מפרש לו דיבורי במראות פנים שבו ואיני סותמו לו בחידות, כעניין שנאמר ליחזקאל, חוד חידה וגו' (יחזקאל י"ז, ב'). יכול מראה שכינה? תלמוד לומר, לא תוכל לראות את פני (שמות ל"ג, כ'). **ותמונת י"י יביט -** זה מראה אחוריים, כעניין שנאמר, וראית את אחוריי (שמות ל"ג, כ"ג). **בעבדי במשה -** אינו אומר בעבדי משה אלא בעבדי במשה, בעבדי - אף על פי שאינו משה, במשה - אפילו אינו עבדי, כד"י לירוא מפניו, וכל שכן שהוא עבדי, ועבד מלך מלך. היה לכם לומר אין המלך אוהבו חנם, ואם תאמרו: איני מכיר במעשיו, זו קשה מן הראשונה.

(ט) וַיַּחַר-אַף יי בָּם וַיִּלְדָּ:

וַיִּתְקִיף רוּגְזָא דֵּיין בְּהוֹן וְאַסְתַּלַּק.

ויחר אף י"י בם - מאחר שהודיעם סרחונם ואחר כך גזר עליהם נידוי, קל וחומר לבשר ודם שלא יכעוס על חברו עד שיודיענו סרחונו.

(י) וְהַעֲנֵן סָר מֵעַל הָאֱהָל וְהִנֵּה מְרִים מְצַרְעַת כְּשֶׁלֶג וַיִּפֹּן אֶהְרֹן אֶל-מְרִים וְהִנֵּה מְצַרְעַת:

וַעֲנָנָא אֲסְתַּלַּק מֵעַלְי מִשְׁפָּנָא וְהָא מְרִים חוּרָא כְּתַלְגָּא וְאַתְפָּנֵי אֶהְרֹן לְוַת מְרִים וְהָא סָגִירָא. **והענן סר -** ואחר כך מרים מצורעת כשלג. משל למלך שאמר לפדגוג: רדה את בני, אבל לא תרדהו עד משאלך מאצלך שרחמי עליו.

(יא) וַיֹּאמֶר אֶהְרֹן אֶל-מֹשֶׁה בֵּי אֲדֹנָי אֶל-נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נִזְאָלְנוּ וְאֲשֶׁר חָטָאנוּ:

וַאֲמַר אֶהְרֹן לְמֹשֶׁה בְּבַעוּ רַבּוּנֵי לֹא כְּעַן תִּשְׁוִי עֲלֵנָא חוּבָא דְאַטְפְּשָׁנָא וְדַסְרַחְנָא.

נואלנו - כתר גומו, לשון אויל.

(יב) אֶל־נָא תְהִי כַמֶּת אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מֵרַחֵם אִמּוֹ וַיֹּאכֵל חֲצִי בִשְׂרוֹ:

לא כְּעוֹן תִּתְרַחֵק דָּא מִבִּינָא אַרְי אַחְתְּנָא הִיא צְלִי כְּעוֹן עַל בְּשָׂרָא מִיִּתְא דְדִין דְּבַה וַיִּתְּסִי.

אל נא תהי - אחותנו זו. **כמת** - שהמצורע חשוב כמת, מה מת מטמא בביאה, אף מצורע מטמא בביאה. **אשר בצאתו מרחם אמו** - אמנו היה לומר, אלא שכינה הכתוב, וכן: חצי בשרו - חצי בשרנו היה לומר, אלא שכינה הכתוב. אשר יצתה מרחם אמו ורתוי לנו כאילו נאכל חצי בשרנו, כעניין שנאמר: כי אחינו בשרנו הוא (בראשית ל"ז, כ"ז), ולפי משמעו: אף הוא נראה כן, אין רתוי לאח להניח את אחותו להיות כמת. [**כמת אשר בצאתו** - יצא מת הרי ויאכל חצי בשרו.] **אשר** - מאחר שיצא זה מרחם אמו של זה, שיש כח בידו לעזור ואינו עוזרו, הרי נאכל חצי בשרו שאחיו בשרו הוא. דבר אחר: **אל נא תהי כמת** - אם אינך רופאה בתפילה, מי מסגירה מי מטהרה? אני אי איפשר לראותה שאני קרוב, ואין קרוב רואה את הנגעים, וכהן אחר אין בעולם, וזהו: אשר בצאתו מרחם אמו.

(יג) וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל־יְיָ לֵאמֹר אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ:

וַצְלִי מֹשֶׁה קָדָם יְיָ לְמִימְרָא אֶלְהָא בְּבַעוּ אִסִּי כְּעוֹן יִתְהּ.

אל נא רפא נא לה - בא הכתוב ללמדך דרך ארץ, שהשואל דבר צריך לומר שנים או שלשה דברי תחנונים ואחר כך יבקש שאילותיו. **לאמר** - מה תלמוד? אמר לו: השיבני אם מרפא אתה אם לאו, עד שהשיבו: ואביה ירק ירק וגומ' (במדבר י"ב:ד). ר' אלעזר בן עזריה אומר: בארבע מקומות ביקש משה מפני הקב"ה להשיבו אם יעשה שאילתו אם לאו עד שהשיבו, עתה תראה וגו' (שמות ו', א'). כיוצא בו, וידבר משה לפני י"י לאמר הן בני ישראל וגו' (שמות ו', י"ב). מה תלמוד לאמר? השיבני אם אתה גאלם אם לאו, עד שהשיבו, עתה תראה (שמות ו', א'). כיוצא בו, וידבר י"י אל משה לאמר יפקד י"י אלהי הרוחות וגו' (במדבר כ"ז, ט"ו-ט"ז). כיוצא בו, ואתחנן אל י"י בעת ההיא לאמר (דברים ג', כ"ג), השיבו, רב לך (דברים ג', כ"ו). **רפא נא לה** - מפני מה לא האריך משה בתפילה? שלא יהו ישראל אומרים: אחותו נתונה בצרה והוא עומד ומרבה בתפילה.

(יד) {מפטיר} {פ} וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל־מֹשֶׁה וְאָבִיֶּה יֶרֶק יֶרֶק בְּפָנֶיהָ הֲלֹא תִפְלֵם

שְׁבַעַת יָמִים תִּסְגָּר שְׁבַעַת יָמִים מְחוּץ לְמַחֲנֶה וְאַחַר תֵּאָסֶף:

וַאֲמַר יְיָ לְמֹשֶׁה וְאֵלֹו אַבְיָהָ מִנְּזַף נְזַף בַּה הֲלֹא תִתְּפָלִים שְׁבַעַת יוֹמִין תִּסְתַּגֵּר שְׁבַעַת יוֹמִין מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא וּבְתַר כֵּן תִּתְּפָלִישׁ.

ואביה ירק ירק - ואם אביה הראה לה פנים זועפות הלא תכלם שבעת ימים, קל וחומר לשכינה ארבעה עשר יום, אלא דיו לבא מן הדין להיות כנדון, לפיכך אף בניזיפתי תסגר שבעת ימים. **ואחר תאסף** - אומר אני כל אסיפות האמורות במצורעים על שם שהוא משולח מחוץ למחנה, וכשהוא נרפא, נאסף אל המחנה, כתובה בו: אסיפה - לשון הכנסה.

(טו) וַתִּסְגָּר מְרִים מְחוּץ לְמַחֲנֶה שְׁבַעַת יָמִים וְהָעַם לֹא נָסַע עַד־הָאָסֶף

מְרִים:

וְאִסְתַּגֵּרְתָּ מְרִים מִבְּרָא לְמִשְׁרִיתָא שְׁבַעַת יוֹמִין וְעָמָא לֹא נָטַל עַד דְּאִתְּקַנְיִשֶׁת מְרִים.

והעם לא נסע - זה כבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור, שנאמר: ותתצב אחתו מרחק וגו' (שמות ב', ד'). (סיום) חסלת בהעלותך.

(טז) **וְאַחַר נָסְעוּ הָעָם מִחֲצֵרוֹת וַיִּחַגְּנוּ בְּמִדְבַּר פָּאֲרָן:**
וּבֵתֵר כִּן נָטְלוּ עִמָּא מִחֲצֵרוֹת וַשְּׂרוּ בְּמִדְבַּרָא דְפָאֲרָן.

תהלים - פרקים עב-עו

תניא - שער היהוד והאמונה פ"ד

והנה בחי' הצמצום והסתר החיות נקרא בשם כלים והחיות עצמו נקרא בשם אור שכמו שהכלי מכסה על מה שבתוכו כך בחי' הצמצום מכסה ומסתיר האור והחיות השופע והכלים הן הן האותיות ששרשן ה' אותיות מנצפ"ך שהן ה' גבורות המחלקות ומפרידות ההבל והקול בה' מוצאות הפה להתהוות כ"ב אותיות ושרש הה' גבורות הוא בוצינא דקרדוניתא שהיא גבורה עילאה דעתיק יומין ושרש החסדים הוא ג"כ חסד דעתיק יומין כידוע ליי"ח:

לוח היום-יום

י"ד סיון

בלבישת טלית קטן בבוקר בידיים נקיות ובמקום שמותר לברך, מברכים "על מצות ציצית" - כיון שאין בטלית קטן שיעור עיטוף. אם אסור לברך, אזי קודם התפלה - אם אינו לובש טלית גדול - ימשמש בד' ציציותיו ויברך אז.

נ"ך יומי - איוב פרק ל"ה

(א) {פ} **וַיַּעַן אֱלֹהֵיו וַיֹּאמֶר:** (ב) **הַזֹּאת חֲשַׁבְתָּ לְמִשְׁפַּט אֲמַרְתָּ צְדָקִי מֵאֵל:**
הזאת חשבת למשפט - שהוא משפט הבריות כנגד יוצרם אשר אמרת צדקי משל הבורא.

(ג) **כִּי־תֹאמַר מַה־יִּסְכֵּן־לִּי מִה־אֲעִיל מִחַטָּאתִי:**

כי תאמר מה יסכן לך - דרכי יושר. **מה אועיל -** בצדקתי יותר מחטאתי.

(ד) **אֲנִי אֲשִׁיבֶךָ מְלִין וְאַת־רַעִיף עִמָּךְ:**

ואת רעיך עמן - ששתקו על דבריך.

(ה) **הִבֵּט שָׁמַיִם וַרְאָה וְשׁוּר שְׁחָקִים גָּבְהוּ מִמֶּךָ:**

הבט שמים - ואחרי שהוא גבוה ואתה נמוך ואין לו תועלת ברשעך וצדקך למה תתפאר אליו בצדקך.

(ו) אִם־חָטְאתָ מִהִתְפַּעֵל־בָּו וּרְבוּ פְשָׁעֶיךָ מִהִתְעַשֵּׂה־לָּו: (ז) אִם־צִדְקָתְךָ מִהִתְתַּן־לָּו אוֹ מִהִמְיָדֶךָ יִקַּח: (ח) לְאִישׁ־כְּמוֹךָ רָשָׁע וּלְבֶן־אָדָם צִדְקָתְךָ: **לאיש** אשר כמוך יוכל ויועיל רשעך וצדקתך.

(ט) מִרַב עֲשׂוּקִים יִזְעִיקוּ יִשׁוּעוּ מִזְרוּעַ רַבִּים:

ראה רשעים רבים אשר מרוב עשוקים - שהם עושקים יזעיקו את הבריות לפניו וישועו עניים מזרוע רבים העושקים אותם.

(י) וְלֹא־אָמַר אֵיהָ אֱלֹהֵי עֲשֵׂי נִתַּן זְמַרְוֹת בְּלִילָהּ:

ולא אמר - הרשע. **איה אלוה עושי** - לירא מפניו. **נותן זמירות** - כמו כרמך לא תזמור (ויקרא כ"ה, ד'), שמכרית את הרשעים בלילה כגון אמרפל וחבריו ומצרים וסנחריב.

(יא) מִלִּפְנֵי מִבְּהַמֹּת אֶרֶץ וּמַעֲוֹף הַשָּׁמַיִם יִחַכְמֶנּוּ:

מלפנו - מלמדנו חכמה יותר מבהמות, כלומר חשבנו וגדלנו מבהמות ומעוף.

(יב) שֵׁם יִצְעָקוּ וְלֹא יַעֲנֶה מִפְּנֵי גְאוֹן רַעִים:

שם יצעקו - וראה אשר שם צועקים העניים מפני גאון העושקים אותם והוא אינו עונה.

(יג) אֶךְ־שׂוֹא לֹא־יִשְׁמַע | אֶל וְשָׁדִי לֹא יִשׁוּרְנָהּ:

אך שוא לא ישמע - מיד. **ושדי לא ישורנה** - להנקם מיד אלא מאריך אפו.

(יד) אַף כִּי־תֹאמַר לֹא תִשׁוּרְנֵנוּ דִין לִפְנֵינוּ וּתְחַוֵּל לָּו:

אף כי תאמר - כל שכן אתה שאין צעקתך באה כי אם על ידו ואתה תאמר ותזעק על אשר לא תשורנו להתווכח עמו כלומר אותם הקובלים וצועקים אינו ממהר לענות' ואתה תצעק שלא תשורנו. **דין לפניו** - בכל מקום שהוא. **ותחולל** - וקוה לתנחומין.

(טו) וְעֵתָה כִּי־אֵין פִּקְדֹן אִפּוֹ וְלֹא־יִדַּע בַּפֶּשׁ מֵאֵד:

ועתה - דע לך כי אין היא פקידת (אפו) זאת עליך אינה כלום לפי רוב עוונותך. **ולא ידע בפש מאד** - ברוב חטאך התנהג הבור' כאילו לא ידעם. **בפש** - לשון רוב, כמו: ופשתם (מלאכי ג', כ'), וכמו כי תפושו וגו' (ירמיהו נ', י"א), כי פשה הנגע (ויקרא י"ג, נ"א).

(טז) וְאֵיּוֹב הִבֵּל יִפְצֶה־פִּיהוּ בְּבִלְי־דַעַת מִלִּין יִכְבֵּר:

יכביר - לשון מאד.

פרק משנה שבועי - זבחים פרק י"ד

שבוע פרשת בהעלתך

(א) כל המנחות שנקמצו שלא לשמן, כשרות, אלא שלא עלו לבעלים משום חובה, חוץ ממנחת חוטא, ומנחת קנאות. מנחת חוטא ומנחת קנאות שקמץן שלא לשמן, נתן בכלי, והלה, והקטיר שלא לשמן, או לשמן ושלא לשמן, או שלא לשמן ולשמן, פסולות. כיצד לשמן ושלא לשמן, לשם מנחת חוטא ולשם מנחת נדבה, או שלא לשמן ולשמן, לשם מנחת נדבה ולשם מנחת חוטא.

כל המנחות שנקמצו שלא לשמן. כגון שהתנדב מנחת מרחשת והביאה, וקמצה הכהן לשם מחבת: **כשרות.** ומקטיר הקמץ ושיריה נאכלים. שקמיצת המנחה במקום שחיטת הקרבן עומדת, וכשם שכל הזבחים שנשחטו שלא לשמן כשרים כדי לפינן מקרא בריש מסכת זבחים, הכי נמי כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות: **אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה.** הוה מצי למתני ולא עלו לבעלים לשם חובה, והא דקתני אלא דמשמע דכל דינם כמנחות כשרות אלא דבר זה, לאשמעינן דאסור לשנויי בה שנוי אחר, שאם עבר וקמצה שלא לשמה אסור לתת הקמץ בכלי שרת שלא לשמה: **שלא עלו לבעלים לשם חובתו.** ולא יצא ידי נדרו וצריך להביא מנחה אחרת לשם מרחשת: **חוץ ממנחת חוטא.** כגון מנחה הבאה על טמאת מקדש וקדשיו, אם לא תשיג ידו לשתי תורים: **ומנחת קנאות.** של סוטה. שאם קמץן שלא לשמן, כגון לשם נדבה, או נתן בכלי שרת את הקמץ שלא לשמו, או הלה או הקטיר שלא לשמו, או חשב באחת מן העבודות הללו הריני עובד לשמן ושלא לשמן. אלו מנחות פסולות ואין שיריהן נאכלים. וטעמא הוי משום דמנחת חוטא חטאת קריה רחמנא. ובחטאת כתיב ושחט אתה לחטאת, ולקח מדם החטאת, שתהא שחיטה ולקיקה דהינו קבלת הדם לשם חטאת. ומנחת קנאות הואיל וכתיב בה עון דכתיב מנחת זכרון מזכרת עון, כחטאת שויה רבנן. ומנחת העמר, אף על גב דלאו מנחת חוטא היא ולא מנחת קנאות היא, קמצה שלא לשמה פסולה מהקטיר, ואין שיריה נאכלים, הואיל ובאה להתיר החדש ולא התירה. וכל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשרות דתנן במתניתין, דוקא במנחות שאין להם זמן קבוע אירי, ולא במנחת העמר שקבע לה זמן: **או שלא לשמן ולשמן.** דלא תימא לשמן ושלא לשמן הוא דפסולה, דתפוס לשון אחרון, אבל שלא לשמן ולשמן כשרות, קא משמע לן:

(ב) אחת מנחת חוטא ואחת כל המנחות שקמץן זר, אונו, טבול יום, מחסר בגדים, מחסר כפורים, שלא רחויץ ידיים ורגלים, ערל, טמא, יושב, עומד על גבי כלים, על גבי בהמה, על גבי רגלי חבירו, פסל. קמץ בשמאל, פסל. בן בתירא אומר, יחזיר ויחזור ויקמץ בימין. קמץ ועלה בידו צרור או גרגיר מלח או קרט של לבונה, פסל, מפני שאמרו, הקמץ היתר והחסר, פסול. איזה הוא

הִיָּתֵר, שְׁקִמְצוֹ מְבָרָךְ. וְחָסֵר, שְׁקִמְצוֹ בְּרָאשֵׁי אֲצָבָעוֹתָיו. כִּי־צַד הוּא עוֹשֶׂה, פּוֹשֵׁט אֶת אֲצָבָעוֹתָיו עַל פֶּס יְדוֹ.

זר ואונן וטבול יום כו'. כִּלְהוֹ מִפְּרָשִׁים בְּפָרֶק ב' דְּזָבְחִים. וּמוֹכְחִין לָהּ מִקְרָא דְעִבּוּדָתָן פְּסוּלָה: **עַרְל.** כִּהֵן שְׁמֵתוֹ אַחִיו מִחֲמַת מִיֵּלָה: **יוֹשֵׁב.** דְּבַעֲיָן לַעֲמַד לְשֵׁרֵת: **עַל גְּבֵי כְּלִים כו'.** דְּבַעֲיָן שְׁלֵא יְהִיָּה דְבַר חוּצָךְ בֵּינוּ וּבֵין הָרֹצֵפָה: **בֵּן בְּתִירָא** **אוֹמֵר יַחֲזִיר.** הַקְּמִץ לְתוֹךְ הַמִּנְחָה: **וַיַּחֲזֹר וַיִּקְמֹץ בִּימִין.** וְהוּא הַדִּין לְכָל הַנֶּךְ פְּסוּלִים דְּחָשִׁיב בְּמִתְנִיתִין סְבִירָא לִיה לְבֵן בְּתִירָא שְׁאֵם עֵבֵר אֶחָד מֵהֵן וְקִמְץ יַחֲזִיר הַקְּמִץ לְמִקּוּמוֹ וַיַּחֲזֹר כִּהֵן כָּשֵׁר וַיִּקְמֹץ. וְאִין הִלְכָה כְּכֵן בְּתִירָא: **עָלָה בִידוֹ צָרוֹר.** נִמְצָא קִמְץ חָסֵר מִקּוּם הַצָּרוֹר אוֹ גְּרָגִיר מִלַּח אוֹ קֶרֶט שֶׁל לְבוֹנָה. דְּקִדְּם קְמִיצָה בּוֹרֵר כֹּל הַלְבוּנָה לְצַד אֶחָד וְקוֹמֵץ וְאַחֵר כֹּף מְלַקֵּט אוֹתָם וְנוֹתְנָה עִם הַקְּמִץ וְשׁוֹרֵף הַכֹּל. וְאֵם נִזְדַּמֵּן בְּתוֹךְ הַקְּמִץ גְּרָגִיר מִלַּח אוֹ קֶרֶט שֶׁל לְבוֹנָה הָרִי הַקְּמִץ חָסֵר כְּדִי מִקּוּם הַקֶּרֶט: **מְבָרָךְ.** מְלֵא וְגִדּוּשׁ: **שְׁקִמְצוֹ בְּרָאשֵׁי אֲצָבָעוֹתָיו.** שְׁלֵא פִשְׁטָן עַל כָּל פֶּס יְדוֹ: **פּוֹשֵׁט אֶת אֲצָבָעוֹתָיו עַל פֶּס יְדוֹ.** מְכַנֵּיס צְדִי אֲצָבָעוֹתָיו בְּקִמַּח וּמְכַנֵּיס הַקְּמַח לְתוֹךְ יְדוֹ וּמוֹחֵק בְּאֲצָבַע קִטְנָה שְׁלֵא יֵצֵא הַקְּמַח חוּץ לְקְמִיצָה וּמוֹחֵק בְּגוּדֵל שְׁלֵא יֵצֵא הַקְּמַח חוּץ לְאֲצָבַע. וְזֵה הָיָה צְרִיף לַעֲשׂוֹת בְּמִנְחַת מִחֲבַת וּמְרַחֶשֶׁת דְּמַעֲשִׂיָּהּ אַפְּיוֹן וְלֹאֲחֵר אַפְּיָתָן וְקוֹמֵץ, וְאִי אֶפְשֵׁר לְפַתְּחָן דְּקוֹת כָּל כֹּף שְׁלֵא יְהִיּוּ יוֹצְאוֹת חוּץ לְקְמִץ, הַלְכָף מוֹחֵק בְּגוּדֵל מְלַמְעֵלָה וּבְאֲצָבַע קִטְנָה מְלַמְטָה. וְזוֹ הִיָּתֵה מִעֲבֻדוֹת קִשׁוֹת שְׁבַמְקֻדָּשׁ, דְּבִקְשֵׁי גְדוּל יָכוֹל לְהַשׁוּוֹת שְׁלֵא יְהִי לֹא חָסֵר וְלֹא יֵתֵר. וְרַמְבַּ"ם כְּתַב, שְׁנִדְחוּ דְבָרֵי הָאוֹמֵר שִׁזּוֹ עֲבוּדָה קִשָּׁה שְׁבַמְקֻדָּשׁ, וְהוּא מְפָרֵשׁ וְקוֹמֵץ כְּדִקְמָצִי אֵינְשֵׁי הָאֹמֵר בְּגִמְרָא [דף י"א], דְּהִינּוּ שְׁמַמְלֵא כְּפוֹ מִמֶּנּוּ כְּדָרְךָ שְׁבַנִי אֲדָם מִמְלָאִים יְדִיָּהֵם מִמָּה שְׁלוֹקִים בְּיָדָם. וְאִנִּי אוֹמֵר שְׁאִין פְּרוּשׁ כְּדִקְמָצִי אֵינְשֵׁי אֲלֵא שְׁמַכְנִיס צְדִי אֲצָבָעוֹתָיו בְּקִמַּח וּמְכַנֵּיס הַקְּמַח בְּצִדֵי אֲצָבָעוֹתָיו לְתוֹךְ יְדוֹ, אֲבָל אֵינוֹ נוֹטֵל קִמַּח אֲלֵא מְלֵא שְׁלֵשׁ אֲצָבָעוֹתָיו עַל פֶּס יְדוֹ וְלֹא יוֹתֵר, וְכִדִּי שְׁלֵא יְהִיָּה מְבָרָךְ וּמְבַצֵּץ וְיוֹצֵא, מוֹחֵק מְלַמְטָה בְּאֲצָבַע קִטְנָה וּמְלַמְעֵלָה בְּגוּדֵל. וְלֹא נִדְחוּ כָּלֵל דְּבָרֵי הָאוֹמֵר שִׁזּוֹ עֲבוּדָה קִשָּׁה מִעֲבֻדוֹת קִשׁוֹת שְׁבַמְקֻדָּשׁ, וְשִׁיטַת הַגְּמָרָא כְּדָבְרֵי. וְכֵן פְּרָשׁוּהָ כָּל רְבוּתֵי:

(ג) רְבָה שְׁמִנָּה, וְחָסֵר שְׁמִנָּה, חָסֵר לְבוֹנְתָהּ, פְּסוּלָה. הַקּוֹמֵץ אֶת הַמִּנְחָה לְאָכֹל שְׁיִרְיָהּ בַּחוּץ, אוֹ כַזִּית מְשִׁירְיָהּ בַּחוּץ, לְהַקְטִיר קְמִיצָה בַּחוּץ, אוֹ כַזִּית מְקִמְצָה בַּחוּץ, אוֹ לְהַקְטִיר לְבוֹנְתָהּ בַּחוּץ, פְּסוּל וְאִין בּוֹ כָּרֵת. לְאָכֹל שְׁיִרְיָהּ לְמַחֵר, אוֹ כַזִּית מְשִׁירְיָהּ לְמַחֵר, לְהַקְטִיר קְמִיצָה לְמַחֵר, אוֹ כַזִּית מְקִמְצָה לְמַחֵר, אוֹ לְהַקְטִיר לְבוֹנְתָהּ לְמַחֵר, פְּגוּל וְחִיבִין עָלָיו כָּרֵת. זֶה הַכֶּלֶל, כָּל הַקּוֹמֵץ, וְהַנּוֹתֵן בְּכִלִּי, וְהַמְהַלֵּה, וְהַמְקַטֵּיר, לְאָכֹל דְּבַר שֶׁדָּרְכּוֹ לְאָכֹל, וְלְהַקְטִיר דְּבַר שֶׁדָּרְכּוֹ לְהַקְטִיר, חוּץ לְמִקּוּמוֹ, פְּסוּל וְאִין בּוֹ כָּרֵת. חוּץ לְזִמְנוֹ, פְּגוּל וְחִיבִין עָלָיו כָּרֵת, וּבִלְבַד שְׁיִקְרַב הַמִּתִּיר כְּמִצּוֹתָיו. כִּי־צַד קָרַב הַמִּתִּיר כְּמִצּוֹתָיו. קִמְץ בְּשִׁתִּיקָה וְנָתַן בְּכִלִּי וְהִלָּף וְהַקְטִיר חוּץ לְזִמְנוֹ, אוֹ שְׁקִמְץ חוּץ לְזִמְנוֹ וְנָתַן בְּכִלִּי וְהִלָּף וְהַקְטִיר בְּשִׁתִּיקָה, אוֹ שְׁקִמְץ וְנָתַן בְּכִלִּי וְהִלָּף וְהַקְטִיר חוּץ לְזִמְנוֹ, זֶה הוּא שְׁקִרְבַּת הַמִּתִּיר כְּמִצּוֹתָיו.

רבה שמנה. ששעור השמן לג לכל עשרון. ואם רבה, שנתן שני לגין או יותר לעשרון דחזו לשתי מנחות, פסול: **חסר שמנה.** פחות מלג שמן לעשרון סלת: **חסר לבונה.** שלא נתן בה אלא קרט אחד של לבונה. אבל אם יש בה שני קרטין כשרה, דכתיב (ויקרא ו) את כל הלבנה אשר על המנחה, כל, משמע אפלו קרט אחד, דכל משמע כל דהוא פדכתיב (מלכים ב ד) אין לשפחתך כל בבית. את, לרבות עוד קרט אחד, הרי שנים. ואלו רבה לבונה לא קתני, דלא פסל אלא כשרבה יותר על שני קמצים דאז רבה יותר מדאי: **לאכל שירה בחוץ.** חוץ לעזרה: **או להקטיר קמצה בחוץ.** דמחשבה פוסלת בין שחשב על אכילת אדם בין שחשב על אכילת מזבח, דכתיב (ויקרא ז) ואם האכל יאכל, בשתי אכילות הפתוב מדבר, אחת לאכילת אדם ואחת לאכילת מזבח, והוא קרא במחשבה מיירי דכתיב (שם) המקריב אתו לא יחשב, בשעת הקרבה הוא נפגל ואינו נפגל ביזם השלישי, אלמא במחשבה מיירי שחשב עליו לאכלו ביזם השלישי: **פסולה.** דמחשבת חוץ למקומו פוסלת בקמיצת המנחה כמו שפוסלת בשחיטת הזבח. ומה שפוסל בזבח בשחיטה בקבלת הדם בהולכה בזריקת הדם, פוסל המנחה בקמיצה בנתינה בכלי שרת בהולכה בהקטרת הקמץ ולבונה, ארבעה כנגד ארבעה. והקמץ והלבונה עצמן חשובים גבי מנחה כמו הדם והאמורים אצל הזבח. ושירי מנחה הנאכלים, כבשר הזבח הנאכל. ובפרק ב' דזבחים מפרשים כל הני פסולי והתם ילפינן להו כלהו מקראי: **לאכל דבר שדרכו לאכל.** כגון שירים: **דבר שדרכו להקטיר.** כגון הקמץ. אבל אם חשב לאכל הקמץ או להקטיר השירים חוץ לזמנו, לא פסל, דבטלה דעתו אצל כל אדם: **ובלבד שיקרב המתיר.** הקמץ: **כהלכתו.** כאלו היה כשר, שלא יהא שם שום פסול אלא הפגול בלבד. אבל אם יש בו פסול אחר אינו חשוב יותר פגול ואין בו כרת: **קמץ בשתיקה.** שלא חשב שום מחשבת פסול בשעת קמיצה: **ונתן בכלי והלך והקטיר חוץ לזמנו.** כלומר, שבשלשת עבודות הללו חשב על השירים לאכלן חוץ לזמנו:

(ד) כיצד לא קרב המתיר כמצותו. קמץ חוץ למקומו, ונתן בפלי והלך והקטיר חוץ לזמנו, או שקמץ חוץ לזמנו ונתן בפלי והלך והקטיר חוץ למקומו, או שקמץ ונתן בפלי והלך והקטיר חוץ למקומו. מנחת חוטה ומנחת קנאות שקמץן שלא לשמן ונתן בפלי והלך והקטיר חוץ לזמנו, או שקמץ חוץ לזמנו, ונתן בפלי והלך והקטיר שלא לשמן, או שקמץ ונתן בפלי והלך והקטיר שלא לשמן, זה הוא שלא קרב המתיר כמצותו. לאכל פזית בחוץ וכזית למחר, פזית למחר וכזית בחוץ, כחצי זית בחוץ וכחצי זית למחר, פחצי זית וכחצי זית בחוץ, פסול ואין בו כרת. אמר רבי יהודה, זה הכלל, אם מחשבת הזמן קדמה למחשבת המקום, פגול וחיבים עליו כרת. ואם מחשבת המקום קדמה למחשבת הזמן, פסול ואין בו כרת. וחכמים אומרים, זה וזה פסול ואין בו כרת. לאכל כחצי זית ולהקטיר כחצי זית, כשר, שאין אכילה והקטרה מצטרפין.

קִמֵץ חוץ לְמִקוֹמוֹ. חָשַׁב בְּשַׁעַת קְמִיצָה לֶאֱכֹל הַשִּׁירִים חוּץ לְעֶזְרָה: **נָתַן בְּכָלִי הַלֵּךְ וְהִקְטִיר חוּץ לְזִמְנוֹ.** וּבְאַחַת מִשְׁלֹשֶׁת עֲבוּדוֹת הִלְלוּ חָשַׁב עַל הַשִּׁירִים לֶאֱכֹלָן חוּץ לְזִמְנוֹ: **מִנְחַת חוּטָא וְקִנְאוֹת.** יֵשׁ בָּהֶן עוֹד פְּסוּל אַחַר הַמוּצִיאַן מִיַּד פְּגוּל, כְּגוֹן שֶׁלֹּא לְשֶׁמֶן, דְּאִמְרֵינָא בְּרִישׁ פְּרָקִין דְּפְסוּלוֹת אִם קִמֵּץ שֶׁלֹּא לְשֶׁמֶן, וְשִׁלְשֶׁת שְׂאֵר הָעֲבוּדוֹת חָשַׁב עֲלֵיהֶן חוּץ לְזִמְנָן, אוֹ אֶפְלוּ הִרְאִישׁוּנָה חוּץ לְזִמְנָהּ וְהִשְׂאֵר שֶׁלֹּא לְשֶׁמֶן, הוּצִיאֵו מִיַּד פְּגוּל: **אוֹ שֶׁקֵּמֵץ אוֹ נָתַן בְּכָלִי אוֹ הוֹלִיךְ אוֹ הִקְטִיר שֶׁלֹּא לְשֶׁמֶן.** כְּלוּמַר אִי זֶה מֵאֵלוּ שְׁעֵשָׂה שֶׁלֹּא לְשֶׁמֶן וְהִשְׂאֵר עַל מְנַת לֶאֱכֹל לְשִׁירִים חוּץ לְזִמְנוֹ לֹא קָרַב הַמִּתִּיר כְּמִצְוֹתוֹ וְאִין בְּשִׁירִים כָּרַת: **כְּזִית בַּחוּץ כְּזִית לְמַחֵר.** חָשַׁב בְּאַחַת מִן הָעֲבוּדוֹת שְׁתֵּי מִחֲשָׁבוֹת חוּץ לְזִמְנוֹ וְחוּץ לְמִקוֹמוֹ. וְעַד הִשְׁתָּא אִירִינָן בְּשְׁתֵּי עֲבוּדוֹת שֶׁחָשַׁב בְּאַחַת חוּץ לְזִמְנוֹ וּבְאַחֶרֶת חוּץ לְמִקוֹמוֹ, וְעַכְשָׁיו מִירֵי שֶׁחָשַׁב בְּשְׁתֵּיהֶן בְּעִבּוּדָה אַחַת. וְלִרְבֵּי יְהוּדָה אֶצְטְרִיךְ, דְּלֹא תִימָא בְּשְׁתֵּי עֲבוּדוֹת הוּא דְּפָלִיג רַבֵּי יְהוּדָה דְּבִתְרָא קְמִיִּתָא אֲזִלִּינָן, אֲבָל בְּחֻדָּא עֲבוּדָה מוּדָה, קְמִשְׁמַע לָן: **כְּזִית לְמַחֵר וְכְזִית בַּחוּץ.** אִף עַל פִּי שֶׁחָשַׁב תְּחִלָּה לְחוּץ לְזִמְנוֹ הוּצִיאֵתוּ שְׁנֵיהֶּ מִיַּד כָּרַת: **אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה זֶה הַכֶּלֶל כו'.** רַבֵּי יְהוּדָה פְּלִיג אֶתְנָא קָמָא בֵּין בְּעִבּוּדָה אַחַת בֵּין בְּשְׁתֵּי עֲבוּדוֹת. וְאִין הִלְכָה כְּרַבֵּי יְהוּדָה:

השיעור השבועי – פרשת בהעלתך

פירושי 'פה אל פה'

נקודה חסידית לפרשת בהעלתך - מתוך 'מעין גנים' (ג)

"פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֵּר בּוֹ וּמְרֹאָה וְלֹא בְּחִידָת וּתְמִנַּת ה' יִבִּיט וּמְדוּעַ לֹא יִרְאֶתֶם לְדַבֵּר בְּעֵבְדֵי בְמִשְׁהָ" (ס). זהו השיא של תיאור מעלת משה רבינו (לאחר שמרים ואהרן דברו במשה), שנבואתו היא באין-ערוך ביחס לשאר הנביאים. כל הנביאים התנבאו ב"כה אמר הוי"ו" – כה, בערך, ככה – ורק משה התנבא ב"זוה הדבר אשר צוה הוי"ו" (סא) – זה בדיוק (לכן רק משה נותן מצוות, אפילו המשיח לא יחדש מצוות). אכן, כתוב בתניא (סב) שלכל יהודי יש ניצוץ משה רבינו, כל אחד יכול לתקשר עם ה' במדרגת "פה אל פה אדבר בו". [...] נחזור לפרש את פשט הבטוי "פה אל פה", בין המפרשים יש מגוון פירושים:

האבן-עזרא מפרש "פה אל פה, בלא אמצעי", בלי שום ממוצע (כמו מלאך). הנבואה מגיעה ישר מעצמות ה' למשה רבינו, כמו "שכינה מדברת מתוך גרונו של משה" (סד) בלי שום אמצעי (וכן מפרש הרמב"ם (סה)).

רש"י מפרש "פה אל פה אמרתי לו לפרוש מן האשה. והיכן אמרתי לו, בסיני לך אמר להם שובו לכם לאהליכם. ואתה פה עמוד עמדי". מה שמשה פרש מן האשה – שעל זה אהרן ומרים מתחו בקורת – היה בצדק, בציווי מפורש של ה' "ואתה פה עמוד עמדי" (לפני מעמד הר סיני ישראל פרשו מנשותיהם וכשנאמר להם "שובו לכם לאהליכם" הכוונה לחזור לחיי אישות, ואילו למשה נאמר "ואתה פה עמוד עמדי", רמז ברור שנאסר לו לחזור לאהלו, לזווג גשמי) – "פה אל פה" רומז ל"פה עמוד". בפנימיות, משה רבינו עלה מדרגת זווג גופני לדרגת זווג עליון, "זווג נשיקין", "פה אל פה", ולכן פרש מן האשה.

הספורנו מפרש "פה אל פה אדבר בו. שהנבואה אליו היא בלתי תרדמת חושיו". משה רבינו מתנבא כשהוא זקוף קומה, לא כשאר הנביאים שנופלים, כמו שכותב הרמב"ם (סז) שאצל שאר הנביאים צריך לבטל את הכח הגופני כדי להתנבא, לכן הם נופלים או מתנבאים בחלום, ואילו משה מקבל את נבואתו "פה אל פה", בלי בטול חושים, מפוכח לגמרי.

[סא] הלכות יסודי התורה פ"ז ה"ו "משה רבינו לא על ידי מלאך שנאמר פה אל פה אדבר בו".
[סב] הלכות יסודי התורה שם.

[סג] ערוך מתוך הקלטת שידור ד' אייר תשע"א.
[סד] במדבר ל, ב ורש"י שם.
[סה] פרק מב.
[סז] לפי זהר ח"ג ז, א ועוד.

בעל 'הכתב והקבלה' מפרש ש"פה אל פה" היינו מקצה אל קצה (כמו במקומות אחרים בתנ"ך^[מח]), בהמשך לפסוק הקודם "בכל ביתי נאמן הוא" - "אחר שאמר שהוא הנאמן בכל בית החכמה, הוסיף לאמר, פה אל פה אדבר בו. כלומר מן קצה הראשון שבבית החכמה עד קצותה האחרון אוכל לדבר עמו, שאינני צריך להעלים ממנו שום ידיעה וחכמה". ה' מרשה למשה 'לטייל חופשי', להכנס ולחטט בכל פינה בביתו, באוצרותיו ובסודותיו.

פירוש נוסף של אחד האחרונים: "פה אל פה" היינו שאני נתתי לו את הכח בפה. תחילה היה משה "כבד פה וכבד לשון"^[סא], לא היה לו כח לדבר ברור, ואני בראתי בריה חדשה אצל משה רבינו, שרפאתי לו את הפה שלו.

[לפני מתן תורה היתה רפואת העינים לכל ישראל, "לעיני כל ישראל, מלמד שלא היה בהם סומא שנתרפאו כולם"^[ס] - רפואה לראות אלקות בכל, כמו "נפתחו השמים ואראה מראות אלהים". גם רפואת הפה המבוארת כאן שייכת לכל ישראל, לניצוץ משה שבכל אחד ואחד. עיין פ"ה הן שתי אותיות סמוכות בא"ב, שבתיקון מופיעות כסדרן^[סא]. והנה יש שתי עינים ופה אחד^[סב], עין עין פה = משה! שתי העינים הם בסוד "משה משה לא פסיק טעמא"^[סג], אין הפרש בין העין הרואה אלקות לעין הרואה את מציאות העולם.]

הקבלת הפירושים לספירות

חמשה פירושים אלו מתאימים לפי הסוד לחכמה, בינה, דעת, ו קצוות, ומלכות. נסביר בקיצור:

פירוש האבן עזרא, שמשה מדבר עם ה' באופן ישיר, בלי אמצעי, שייך לחכמה, מדרגת הבטול, מוחין דאבא. כשיש בטול יש גילוי של "אחד האמת"^[נח], ואין שום כח באמצע; פירוש רש"י, שהי אמר למשה, שייך לבינה, מוחין דאמא (בכלל, פירוש רש"י על התורה הוא בחינת מוחין דאמא, "יינה של תורה", וכידוע שתפלין של רש"י הם מוחין דאמא). ציווי מפורש שייך לחכמה, אספקלריא המאירה, "זה הדבר", אבל כאן לא נאמר למשה "פרוש מן האשה" אלא הוא הבין דבר מתוך דבר בבינה (הם ישובו לאהליהם ואתה לא), לשמוע את מה שעולה מדברי ה' (שמיעה בבינה, וכן "נעשה ונשמע", "עשיה לעילא" בבינה);

^[כב] כמו בפסוק "ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפ"ך", שבפרשת "קדש לי", המכוונת כנגד החכמה בתפלין.
^[כג] ע"פ זהר ח"א קכ, ב; ח"ג קלח, א.
^[כד] תניא פל"ה בהג"ה.

^[מח] "וימלא בית הבעל פה לפה", מלכים-ב י, כא.
"מלא את ירושלים פה לפה", מלכים-ב כא, טז.
"מלאוה מפה אל פה בטומאתם" עזרא ט, יא.
^[מט] שמות ד, י.
^[נ] רש"י שמות יט, א.
^[נא] ראה סנהדרין קד, ב "בשביל מה הקדים פ"א לעי"ך".

פירוש הספורנו, שמשה מקבל את הנבואה כשהוא במלוא חושיו, הוא הדעת. מח הדעת כולל את כל חמשת החושים הגשמיים של האדם. אם כן, שלשת הפירושים הראשונים הם חבי"ד – דבור ישיר, מפורש, עם כל החושים;

הפירוש ש"פה אל פה" היינו מקצה אל קצה, מכון כנגד ו"ק – וקצוות, כללות המדות. משה הולך לכל כיוון שהוא רוצה, הכל גלוי וידוע: חסד הוא דרום, גבורה צפון, תפארת מזרח, יסוד מערב, נצח והוד מעלה ומטה;

אחרון חביב, הפירוש שאני רפאתי לו את הפה, הוא כנגד המלכות, "מלכות פה הפרישה מן האשה בציווי או מעצמו

ראינו ברש"י שה' אמר למשה בפירוש, "פה אל פה", לפרוש מהאשה. אבל יש מפרשים שמשה עשה זאת על דעת עצמו, כפשט הגמרא שזהו אחד משלשה דברים שמשה עשה מדעתו והסכים הקב"ה עמו^[נ]. לפי זה, "פה אל פה" זו התפתחות התורה שבעל פה המתחילה להתגלות כאן, כאשר משה הבין מעצמו מהו רצון ה', ואת זה אהרן ומרים לא הבינו!

זהו פירוש נוסף השייך למלכות, "מלכות פה תורה שבעל פה", בהמשך לפירוש הקודם שה' רפא את הפה של משה. והנה המלכות מקבלת מהבינה (הבת מקבלת מאמא, אמא תתאה מאמא עילאה): בבינה הוסבר שמשה הבין דבר מתוך דבר מתוך דברי ה', זהו שורש התורה שבעל פה (המתגלה במלכות), "תורת אמך", וכן "משה זכה לבינה", והבינה היא "שכינתא עילאה" המדברת מתוך גרונו של משה (בי"מלכות פה").

ניצוץ משה בכל אחד

יש ניצוץ משה רבינו בכל אחד, ועלינו לגלות את הניצוץ הזה עם כל הפירושים: לדעת שאנחנו יכולים להיות קשורים לה' ולתקשר איתו בלי שום אמצעי; שאנחנו יכולים לשמוע מה' דברים מפורשים מה לעשות בכל שלב בחיים, גם אם ההוראה נשמעת קצת מוזרה; ללמוד שלא צריכים לבטל את החושים ולצאת מהגוף כדי לקבל את ההוראה; שאנו יכולים ורשאים לחטט בכל מקום באוצרות של הקב"ה, "לדעת כל רז סודך"^[נ] מקצה לקצה; ואחרון חביב, לדעת שהקב"ה מרפא לנו את הפה, ומפתח מדור לדור את ה"פה אל פה".

פירוש זה האחרון שייך במיוחד להמשך הדורות, כיון ששרש הזמן הוא בספירת המלכות, "ה' מְלֶךְ ה' מְלֶךְ ה' ימֶלֶךְ לעולם ועד"^[נ]. כלומר, ה"פה אל פה" הוא גם ההשתלשלות של משה רבינו בכל דור, התפתחות התורה שבעל פה, זו הנצחיות של משה. גם בממד המקום, ראינו ש"פה" רומז ל"פה", וממילא "פה אל פה" הוא בכל מקום, בכל דור משה נמצא אתנו כאן ועכשיו.

כל זה נכלל ב"פה אל פה אדבר בו", שה' יעזור שנוכל לגלות את המשה רבינו שבתוכנו.

^[נ] פסוקי "יהי כבוד".

^[נ] שבת פז, א. ראה שם בתוס' ומהרש"א,

^[נ] שיר הכבוד.

לוח הילולא דצדיקיא לשבוע פרשת בהעלתך

יום ראשון, ה' סיון

הרב שניאור זלמן גרליק, הרב הראשון של כפר חב"ד ומהתלמידים הראשונים בישיבת תומכי תמימים בלויבאוויטש, נולד ה'תר"ם (ה'תשל"ד)

יום שני, ט' סיון

רבי הלל ריבלין, ממנהיגי הפרושים בירושלים, ולפי המסורת מראשי עליית תלמידי הגר"א ומחבר "קול התור" (ה'תקצ"ח)

רבי ישראל בן שמואל אשכנזי משקלוב, תלמיד הגר"א, ממנהיגי עליית תלמידי הגר"א לארץ ישראל (ה'תקצ"ט)

רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב, האדמו"ר השני בשושלת זידיטשוב (ה'תרל"ג)

הרב יעקב מאיר, הראשון לציון והרב הראשי הספרדי הראשון מטעם הרבנות הראשית (ה'תרצ"ט)

הרב יעקב חיים סופר, מקובל ופוסק הלכה בבגדאד ובירושלים, מחבר כף החיים (ה'תרצ"ט)

יום שלישי, י' סיון

הרב משה אריה ליב שפירא למד בתורת אמת בחברון, ולאחר מכן ר"מ וראש ישיבת תורת אמת בירושלים ורב שכונת בית ישראל (תשל"ב)

הרב גרשון אדלשטיין, ראש ישיבת פוניבז' בבני ברק, ראש מועצת גדולי התורה של דגל התורה ונשיא ועד הישיבות (נולד ב-ה'תרפ"ג) (תשפ"ג)

יום רביעי י"א סיון

רבי יצחק יעקב ווייס, גאב"ד ירושלים, ה"מנחת יצחק" (תשמ"ט)

יום חמישי, יב סיון

הרה"ק רבי מנחם מענדל מבאר (תקנ"ד)

רבי יצחק כ"ץ מפראג, רב בניקלשבורג ובוינה ודיין בפראג, חתנו ומקורבו של המהר"ל מפראג (ה'שפ"ד)

רבי חיים ישראל מורגנשטרן, ה"שארית ישראל" מפילוב (תרס"ה)

רבי אברהם וינברג, ה"ברכת אברהם" מסלונים (תשמ"א)

שבת קדש, יד סיון

רבי חיים מוולוז'ין, תלמידו הגדול של הגר"א, מייסד ישיבת וולוז'ין (נולד ב-ה'תק"ט) (תקפ"א)

ה"מנהג יצהק" - י"א סיון זוכר כל הנשכחות

הרב הרב יצחק יעקב ווייס, המכונה על שם ספרו ה'מנחת יצחק', נולד בשנת תרנ"ב לאביו הרב יוסף יהודה. כבן חמש עשרה כבר התעטר בסמיכה מחכמים רבים, ביניהם ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש ורבי שמואל ענגיל בעל 'גליונות הש"ס'. אחר כך נעשה תלמיד לרבי שמעון גרינפלד ('שו"ת מהרש"ג'). נשא לאשה את בת הרב פנחס צימטבוים מגרוסוורדיין וכיהן כדיין בבית דינו של חמיו. בשנות השואה נמלט והתחבא בקלויזנבורג, ותולדותיו בימי המלחמה נדפסו בקונטרס "פרסומי ניסא" שנספחה לחלק הראשון של שו"ת מנחת יצחק. כאשר תמה המלחמה חזר לגרוסוורדיין לשמש כרב הקהילה הניצולה. בי' בכסלו תש"ה התאלמן. בשנת תש"ו נישא בשנית לבתו של רבי חיים דוד מוסלוי. עם השתלטות הקומוניסטים עבר לאנגליה בתש"ח וכיהן כאב בית דין במנצ'סטר, שם הוציא את ספרי השו"ת המפורסמים שלו והקים את "כולל הרבנים". בתשכ"ח זכה בפרס הרב קוק לספרות תורנית. בתש"ל עלה לירושלים לכהן בעדה החרדית כראב"ד. התפרסם כאחד מגדולי הפוסקים בדורו, ורבים מפוסקי הדור האחרון מביאים את דבריו ודנים בהם. נלב"ע בי"א בסיון תשמ"ט ונקבר בהר הזיתים.

מעשה בראובן, שתבע את שמעון לפרוע חוב בסך חמשת אלפים דולר. ראובן הראה בבית הדין שטר חוב בחתימת ידו של שמעון, ושמעון הנתבע הודה שאכן היא חתימתו. אולם, הוא טען בתוקף כי מעולם לא לווה מראובן ולא כתב שטר הלוואה, ואיננו יודע מהיכן השיג הלה את חתימתו.

דברי הנתבע היו ניכרים כדברי אמת, ומאידך – לא ניתן היה להתעלם משטר חוב החתום על ידי הלווה. היה הדין נראה בעיני הדיינים כ'דין מרומה' המצריך חקירה ובדיקה, על כן הציעו הדיינים להביא את הדבר הקשה לפני רבנו ה'מנחת יצחק' זצ"ל. נערך דיון חוזר בנוכחותו, כשהתובע מיוצג על ידי טוען רבני ושולף את שטר החוב ואילו הנתבע מופיע לבדו ושוב מכחיש את השטר ומאשר רק את חתימת ידו.

כששמע רבי יצחק יעקב את טענות הצדדים שקע בהרהורים, ולאחר מכן נענה ושאל את הנתבע: האם היו לך קשרים מיוחדים עם התובע? ענה הנתבע: לא, מכיר אני את ראובן הרבה זמן, אולם לא היו לי קשרים מסוימים איתו – ובוודאי לא ענייני כספים.

ושוב שואל ה'מנחת יצחק': וחוז' מענייני כספים? האם היו לך מגעים נוספים עם ראובן? השאלת לו איזה ספר, וכדומה? שמעון קימט את מצחו בניסיון להיזכר,

ולאחר מכן נזכר ואמר: כן, לפני מספר חודשים השאלתי לו ספר, וכבר החזיר לי אותו.

אם כן – הורה הדיין – מהר והבא את הספר הנה. ובינתיים, אני מכריז על הפסקה בדיון. הנוכחים תמהו: מדוע הבאת הספר מצדיקה הפסקה של חצי שעה בדיון על שטר חוב? אך כעבור חצי שעה, כשחזר שמעון והספר בידו, ביקש ממנו רבי יצחק לעיין בו.

לאט לאט החל לדפדף בין בתריו, עד שהגיע לעמוד הראשון. והנה – במקום שרגילים לרשום את שם בעל הספר, המקום התוך... מיד נטל רבנו את שטר החוב, וראו כולם כיצד נגזר השטר מתוך הספר. הטוען הרבני נאלם דום, וראובן התובע הודה על מעללו: הוא גזר את העמוד הראשון מתוך הספר, ולאחר מכן הוסיף כמה שורות מעל לחתימה. הוא ביקש מחילה מה"לווה" ומרבי יצחק יעקב, באמרו: עם איש אלוקים כזה, חובתי להתפייס. כל הנוכחים התפלאו על החכמה שנתן אלקים בקרבו לעשות משפט.

[זכרונם לברכה]

דין מרומה

בסיפורנו, פועל ה'מנחת יצחק' על פי הכלל של "דין מרומה": אם בא לפני דיין דין תורה, והוא מרגיש כי יש בו רמאות - אסור לו לדון על פי הכללים הרגילים. חז"ל מזהירים את הדיין, כי אל לו לתלות את הטעות בעדים או בבעל הדין ולטעון: "עשיתי את תפקידי על פי הדין, והם אשמים בכל". יש לחקור את הדין גם באופן לא שגרתי, עד לבירור האמת.

במקרה שהדיין איננו מצליח לאתר את הרמאות, ביכולתו לסלק את עצמו מהדין. לעיתים ביכולתו אף להורות על זיכוי מלא של הצד המרומה (בדרך כלל הנתבע), באמצעות נתינת כתב האוסר על כלל הדיינים לדון בעניין. "מדבר שקר תרחק" - עליך להתרחק משקר, אפילו הוא שקר המושמע בפי אחרים.

מה הדבר מלמד אותנו, ככאלה שאינם יושבים בדין בדרך כלל?

עם עיקש תתפתל

הכלל של "דין מרומה", נועד לפתח בדיין חוש של פקחות. בלימוד הכללים והחוק ה'יבש' אין די, ולעיתים הליכה על פיהם תעוות את הדין. גם אנחנו,

כאשר אנו נדרשים להכרעות בחיינו, נדרשים לשני "שופטי הנפש" - הנפש הבהמית והאלוקית - ונזקקים לפקחות כזו.

בשם הבעל שם טוב אף נמסר, כי "פקחות, שמחה, וזריזות במתינות, הן אצל חסידים מצוות דאורייתא", ומהלכות דין מרומה ניתן להבין מדוע: המצווה "מדבר שקר תרחק" מחייבת אותנו להיות פקחים, ולחוש ברמאות מבית מדרשה של הנפש הבהמית.

ומעניין, כי יעקב אבינו נקרא "איש תם ישב אהלים", אך מול לבן הרמאי הוא אומר "אחיו אני ברמאות". כאשר אנו פוגשים ברמאי, ובפרט כזה המשכנע אותנו לרמות את עצמנו, נדרש לנו חוש ברמאות - כמו זה שנקט בו ה'מנחת יצחק' בסיפור. כך ניתן לרמות את הרמאי, ולמנוע ממנו להוליך אותנו שולל.

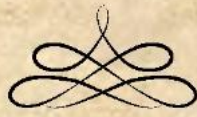
קניא דרבא - וחטאתי נגדי תמיד

מקרה קלאסי של דין מרומה המופיע בגמרא, נקרא "קניא דרבא [הקנה של רבא]": "אדם שתבע את חברו לפני רבא, אולם הנתבע הכחיש את החוב וטען שכבר שילם. אמר לו רבא: אם כן, הישבע לו שכבר שילמת! כשבאו להישבע, נשען הלווה על קנה ואמר למלווה: החזק את המקל בידך בשעה שאני נשבע, כי עלי לאחוז בספר התורה.

הלווה לקח את ספר התורה ונשבע, והמלווה התרגז ושבר בחמתו את המקל. לפתע נשפכו כל המטבעות מתוך הקנה החלול, ונמצא שאכן הנתבע נשבע באמת - אך תכנן לקבל אחר כך את הכסף...

כשה"בן איש חי" מתייחס לסיפור, הוא שואל: למה קוראים לספור "קניא דרבא" על שם הדיין, ולא על שם בעל הדין הרמאי?

תשובתו היא, שרבא הוא האחראי לנעשה בבית הדין. עליו היה מוטל לחוש ברמאות, ובהתרחשות המשונה של הבאת הקנה לבית הדין ומסירתו לנתבע. אם לא חש בכך, הרי שזו תקלה שלו - ולכן רשומה על שמו. אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהם, וכאשר הוא נוצר את הכשלון כרכושו האישי ומקיים "וחטאתי נגדי תמיד" - הוא יכול לעמוד על כך להבא, לחוש ברמאות הזולת ולא לרמות אף את עצמו.

אחרות התורה

מה מאחד אותנו? הדבק שמחבר אותנו צריך להיות התורה. זהו החבור האמתי. ממלץ מאד - לפני כשנה התחלנו ללמד כל יום פרק תנ"ך. אם כלם לומדים את פרק התנ"ך הזה, כמה שזה כאלו חיצוני - זה בהחלט מחבר. חוץ מהחפת"ת של הרבי הקודם, הרבי הוסיף גם רמב"ם, וזהו החבור בין החסידים, הלמוד היומי הזה. בשבילנו אנחנו הוסיפנו כמה דברים לא קשים. לא מסבך: פרק תנ"ך (אנחנו היום בספר איוב, ספר הפסיכולוגיה הכי חשוב בתנ"ך), ופרק משנה (שבוע הבא מסימים חגיגה, סוף סדר מועד, ומתחילים סדר נשים). לדעתי, מאד מאד רצוי שכל מי שיושב כאן ילמד את גם את החפת"ת, וגם את הדברים האלה. זה באמת מחבר, הדברים האלה מחברים אותנו ביחד.

[מתוך שיעור ב"ד אייר תשפ"ג]

